

**Javasolt különleges
madárvédelmi területek
Magyarországon**

MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

Budapest, 2002

Szerkesztő: Lovászi Péter
Szerzők: Kovács András, Lovászi Péter, Magyar Gábor,
Nagy Károly, Szabó Balázs és Szilvácsku Zsolt
Szakmailag ellenőrizte: Waliczky Zoltán
Címlapfotó: Fekete gólya (*Ciconia nigra*) Kalotás Zsolt,
Hátlapfotó: Radisics Milán

A kiadvány az Európai Unió Phare Programjában
„Az élőhelyvédelmi irányelv magyarországi bevezetésének előkészítése”
(HU9807-01-02-02) című projekt és a Környezetvédelmi Minisztérium
támogatásával készült.

Szakmai irányító: Demeter András
Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal
Természetmegőrzési Főosztály

A projekt megvalósításáért felelős konzorcium:
ÖKO Környezeti, Gazdasági, Technológiai, Kereskedelmi Tanácsadó és
Fejlesztő Részvénytársaság, projektvezető: Gergely Erzsébet
Földmérési és Távérzékelési Intézet, témavezető: Büttner György
Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet,
témavezető: Horváth Ferenc
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, témavezető: Szép Tibor
ADAS Consulting Ltd (Anglia)
Royal Society for the Protection of Birds (Anglia)
CEEN Consulting (Ausztria)

Magyarország és a Natura 2000
Sorozatszerkesztő: Demeter András

1. Demeter András (szerk.): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek
megőrzésére. – ÖKO Rt., Budapest ISBN: 963 210 186 3
2. Lovászi Péter (szerk.): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon
– Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest ISBN: 963 86335 9 X
3. Horváth Ferenc, Kovács-Láng Edit, Báldi András, Gergely Erzsébet és Demeter
András (szerk.): Európai jelentőségű természeti területeink felmérése és értékelése.
– MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót ISBN: 963 8392 30 8

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Nyomdai előkészítés: Média-Mix Könyvkiadó Bt.
Tördelés, nyomdai kivitelezés: Radex Communications Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ (Demeter András)	5
BEVEZETÉS (Lovászi Péter, Magyar Gábor)	6
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS (Lovászi Péter)	8
1. MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK HÁLÓZATA AZ EURÓPAI UNIÓBAN (Kovács András, Lovászi Péter, Magyar Gábor)	10
1.1. A madárvédelmi irányelv követelményei	10
1.2. Natura 2000: ökológiai hálózat az Európai Unió vadon élő madarak védelméről, valamint a természetes élőhelyek, vadon élő állatok és növények védelméről szóló irányelveinek megvalósításáért	11
1.3. A Natura 2000 hálózat és a hazai védett természeti területek viszonya	12
1.4. Gyakorlat az Európai Unióban	12
1.5. A különleges madárvédelmi területek hálózatának jelentősége	14
2. A TERÜLETEK KIVÁLASZTÁSÁNAK MÓDSZEREI (Lovászi Péter, Magyar Gábor, Nagy Károly)	16
2.1. A kiválasztás során figyelembe vett madárfajok	16
2.2. A kiválasztáshoz használt kritériumrendszer	17
2.3. A területek kiválasztásához felhasznált adatok	23
2.4. Az adatok feldolgozása	25
2.5. A területek határainak kijelölése	26
2.6. Földrajzi adatelemzés	28
3. EREDMÉNYEK (Lovászi Péter, Magyar Gábor)	29
3.1. A javasolt különleges madárvédelmi területek	29
3.2. A javasolt, madártani jelentőséggel bíró területek kiterjedése	32
3.3. Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelyei	35
3.4. Közösségi jelentőségű állományok élőhelyei	37
3.5. Egyéb vonuló fajok jelentős állományainak élőhelyei	39
3.6. Vonuló vízimadárfajok jelentős állomásai	41
3.7. Közösségi jelentőségű madárfajok legjelentősebb hazai fészkelőterületei	41
3.8. Az állományok lefedettsége	41
3.9. Földhasználat	45
3.10. A javasolt területek nemzetközi védettsége	45
3.11. Veszélyeztető tényezők	45
3.12. A javaslat teltelje	46
4. A JAVASOLT KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK BEMUTATÁSA (Lovászi Péter, Szabó Balázs, Szilvácsku Zsolt)	47

5. A MADÁRVÉDELMI IRÁNYELV MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉVEL KAPCSOLATOS LEGFONTOSABB TEENDŐK (Szilvácsku Zsolt)	112
ÖSSZEFOGLALÁS (Lovászi Péter)	116
SUMMARY (Lovászi Péter, Waliczky Zoltán)	118
IRODALOMJEGYZÉK	120
MELLÉKLETEK (Kovács András, Lovászi Péter, Magyar Gábor, Szabó Balázs)	121
1. A madárvédelmi irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv, valamint mellékleteik rövid ismertetése	121
2.1. A madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő, Magyarországon előforduló fajok helyzete	126
2.2. A madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő madárfajok állománya, természetvédelmi besorolása, ismertsége	128
Jelmagyarázat	132
3.1. A területek kiválasztása során alkalmazott kritériumszintek	134
3.2. A rendszeresen előforduló vonuló fajok küszöbértékei	136
4. A javaslatétel során figyelembe vett fajok, az országos szinten öt legnagyobb állománnyal rendelkező területeik feltüntetésével	137
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	140

ELŐSZÓ

Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagjaként köteles az Európai Unió jogszabályait, a Közösségi Víványokat (az ún. „Acquis Communautaire”-t) nemzeti jogrendjébe beépíteni és azok végrehajtásáról gondoskodni.

A természetvédelem területén a hazai jogszabályok majdnem teljes mértékben harmonizálnak a közösségi vívmányokkal. Hazánk jelentős hagyományokra visszatekintő állami és civil természetvédelme szép sikereket mutathat fel. Ezért is különösen fontos, hogy az Európai Unió természetvédelmi törekvéseihez a magunk lehetőségeivel és eszközeivel hozzájáruljunk és a jogszabályokban megfogalmazott célokat teljesítsük.

Jelen kiadvány a második kötete annak a sorozatnak, amely a biológiai sokféleség megőrzése érdekében létrehozandó európai léptékű ökológiai hálózat, a Natura 2000-ről megalkotott közösségi jogszabályokat és az azokból fakadó hazai feladatokat ismerteti. A kiadvány-sorozat egy, a csatlakozási folyamat elősegítése érdekében elnyert Phare pályázat (HU9807-01-02 sz. projekt, „Az Élőhelyvédelmi Irányelv magyarországi bevezetésének előkészítése”), valamint a Környezetvédelmi Minisztérium egyéb támogatásai révén jelent meg. A feladatokat nagy számú biológus-ökológus kutató és természetvédelmi gyakorlati szakember közreműködésével az ÖKO Rt. által vezetett konzorcium valósította meg (tagjai az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI), a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), a Royal Society for Bird Protection (RSPB Anglia), a nemzetközi tanácsadó cégek közül pedig az ADAS (Anglia) és a CEEN (Ausztria).

Jelen kötetben az EU madárvédelmi irányelvét és a hazai bevezetést szolgáló felkészülést mutatjuk be részletesen. Az Olvasó szíves figyelmébe ajánlom a sorozat már említett többi kötetét is – különösen az első kötetet –, amelyek segíthetik azt itt leírtak megértését. Jelen kötet terjedelmesebb második felében átfogó, részletes szakmai indoklással alátámasztva javaslatot teszünk - a madárvédelmi irányelv végrehajtásának részeként – a különleges madárvédelmi területek kijelölésére. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a javasolt területek listáját a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala, a Nemzeti Park Igazgatóságok szakemberei és az MME munkatársai, tagjai közös munkával állították össze.

A madárvédelmi irányelv az Európai Unió első természetvédelmi jogszabályaként jelent meg 1979-ben. Magyarországon a madárvédelem jelentős történelmi hagyományokra tekint vissza. Herman Ottó munkássága óta hazánk mindig is élenjáró volt az európai madárvilág megőrzésében. A természetvédelem szakmai feladatai között napjainkban is kiemelt jelentőségű a madárvédelem, és azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a természetszerető nagyközönséget is különösen érdeklik a madarak. Az önálló kötet megjelentetését indokolja, hogy az Európai Unióban külön jogszabály rendelkezik a madarak védelméről és a hazai természetvédelem érdekei is azt kívánják, hogy kiemelt figyelmet fordítson erre a területre, valamint a hazai madárvédők népes tábora is jelentős olvasóközönséget jelenthet.

Demeter András
sorozatszerkesztő

BEVEZETÉS

A 20. század folyamán a Föld biológiai sokfélesége jelentősen lecsökkent. E kedvezőtlen folyamat Európában különösképpen megfigyelhető. A madarak a természetes élővilág egyik legjobban kutatott és legismertebb élőlénycsoportja. Az európai kontinensen rendszeresen előforduló 515 madárfaj természetvédelmi helyzetéről így megfelelő részletességű adataink vannak. A természeti értékek eltűnése, pusztulása a madárvilág elszegényedésének vizsgálatával igen jól nyomon követhető.

A földrészünkön fészkelő, átvonuló és telelő fajok közel 40%-a került kedvezőtlen helyzetbe. Ezt bizonyítja ritkaságuk vagy az utóbbi három évtized során megfigyelt jelentős állománycsökkenésük. E kedvezőtlen helyzetű 195 faj közül 20 fajt a teljes kipusztulás fenyeget, további 15 faj pedig világszerte veszélyeztetett helyzetben van. Európa területén összpontosul 136 madárfaj világállománya az év valamely szakaszában. E fajok megőrzése szintén a kontinens természetvédelmi feladata és felelőssége (Tucker & Heath 1994).

A vadon élő növény- és állatfajok, valamint életközösségek megőrzésének alapvető feltétele élőhelyük védelme. A madárfajok környezeti igényei nagyrészt ismertek. A csoportra vonatkozó megfigyelések ezért élőhelyük természetvédelmi állapotát is jól tükrözik. A csoportról rendelkezésre álló ismeretek felhasználásával a fajok nagy része kiválóan alkalmazható a környezeti változásokat jelző indikátorként. Az emberek madarak iránti figyelme és szeretete is megerősíti, hogy a madarakra és a madárvédelemre mint természetvédelmi „zászlóshajóra” tekintünk.

Az Európai Gazdasági Közösség országai a fentiek felismerve 1979-ben alkották meg és fogadták el a madárvédelmi irányelvet (79/409/EGK), amely a tagországok számára (és most már a csatlakozó országok számára is) előírja az Európában élő madárfajok védelmének alapelveit. Az irányelv fő céljai közé tartozik a különleges madárvédelmi területek (angolul special protection area, SPA) hálózatának kijelölése, amely hálózat az irányelv I. mellékletében felsorolt madárfajok és a rendszeresen előforduló vonuló fajok állományának hosszú távú megőrzését hivatott biztosítani. Az irányelv nem ír elő egyértelmű kritériumokat és módszereket a területek kijelölésére és megvédésére, azt az egyes országok – jogi és természeti sajátosságai alapján – maguk határozhatják meg. Egyetlen kitétel, hogy a kijelölésnek madártani adatokon kell alapulnia (madárvédelmi irányelv 4. cikk 1. pont) és a hálózatnak alkalmasnak kell lennie az irányelv I. mellékletében szereplő fajok állományának hosszú távú megőrzésére. A kijelölést politikai vagy gazdasági érdekek nem befolyásolhatják, azt kizárólag tudományos érvek alapján kell elvégezni. A kijelölt területek a 92/43/EGK irányelv által előírt Natura 2000 hálózat részét képezik.

Az első átfogó kijelölési elvet a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (ICBP – International Council for the Preservation of Birds, mai nevén BirdLife International) nemzetközi madárvédelmi szervezet munkatársai 1981-ben dolgozták ki az Európai Bizottság számára (Osieck & Mörzer Bruyns 1981), az Európai Közösség akkori 9 tagállamára. Bár sem a madárvédelmi irányelv, sem az Európai Bizottság nem írja elő a tagállamok számára, milyen kritériumrend-

szert használjanak a különleges madárvédelmi területek kijelölésénél (az irányelv szövege szerint a számuk és méretük figyelembevételével legalkalmasabb területeket kell kijelölni), e kritériumok kizárólag tudományos szempontok szerint állíthatók fel, és a rendelkezésre álló legkorszerűbb információt kell felhasználni. Bár a BirdLife International által kidolgozott kritériumrendszer ily módon nem tekinthető az EU kizárólagos vagy „hivatalos” kritériumrendszerének, az ezek alkalmazásával kijelölt területek (Important Bird Areas – Fontos Madárélőhelyek) listáját, mint tudományos alapon létrehozott jegyzéket az EU elismeri. A 2000. évi leltár új, átdolgozott kritériumrendszer alapján kijelölt területeket tartalmaz az összes európai országra vonatkozóan, beleértve az EU-tagállamokat is. Ebben a kritériumrendszerben a globális (A) és európai (B) szint mellett – a madárvédelmi irányelv részben eltérő követelményrendszere következtében – megjelenik az Európai Unió szintjén jelentős madárélőhelyek kiválasztására alkalmas C szint is (Heath & Evans 2000).

Az európai uniós jogharmonizációs kötelezettségvállalásoknak megfelelően Magyarországnak a csatlakozás időpontjáig ki kell jelölnie különleges madárvédelmi területeit. Bár az EU tagállamai – és így a csatlakozó országok is – bármilyen, az irányelv követelményeit kielégítő feltételrendszert kialakíthatnak a különleges madárvédelmi területek kijelölésére, célszerű volt a hazai feltételrendszer felállításánál figyelembe vennünk e már kidolgozott és máshol már bevált szempontrendszert, még ha biogeográfiai adottságainknál fogva egyes kritériumok nem is alkalmazhatók nálunk.

Könyvünk a hazai különleges madárvédelmi területek kijelölésének folyamatát és a javasolható különleges madárvédelmi területeket mutatja be. A területkijelölés során a BirdLife International IBA C kritériumrendszerén alapuló területkiválasztási feltételeket alkalmaztuk.

E területlista ugyanakkor még nem tekinthető véglegesnek, hiszen jogszabályban még nem hirdették ki azokat, ennek megtörténteig pedig történhetnek változások. A területhatárok kijelölése térségben dolgozó szakértők javaslata alapján történt meg. A helyi adottságoknak megfelelően eltérések lehetnek a háttéradatok mennyiségében és minőségében, a területhatárok kijelölési feltételeinek értelmezésében, így a jogszabály megalkotásig összegyűlt madártani adatok (például a következő év költési eredményeinek) felhasználásával a javaslatokat módosíthatóknak, pontosíthatóknak tekintjük.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A különleges madárvédelmi területek hálózatának kidolgozásában két csoport vett részt.

2000-ben a KöM Természetvédelmi Hivatal a nemzetipark igazgatóságok munkatársainak segítségével gyűjtötte össze a területek madárállományának adatait és a kijelölendő területekre tett javaslatokat. Megköszönjük a területjavaslatok összeállításában kifejtett munkájukat az alábbi nemzeti park igazgatósági munkatársaknak: *Boldogh Sándor* (ANPI), *Bíró Csaba* (KNPI), *Boros Emil* (KNPI), *Füri András* (DINPI), *Góri Szilvia* (HNPI), *dr. Hegyi Zoltán* (DINPI), *Kalivoda Béla* (KMNPI), *Megyer Csaba*, (BFNPI), *Pellinger Attila* (FHNPI), *Sallai Zoltán* (KMNPI), *Szitta Tamás* (BNPI), *Varga Zsolt* (DDNPI), *Vágner Géza* (DDNPI). Nevük felsorolása nélkül köszönetünket fejezzük ki a nemzeti park igazgatóságok valamennyi további munkatársának, akik a területjavaslatok kidolgozásához a felmérésekben részt vettek, illetve akik a későbbiekben a konzorcium munkatársainak bármilyen módon a segítségére voltak.

2000. szeptembere és 2001. augusztusa között a Phare HU9807-01-02-02 számú és „Preparation for Implementing the Habitat Directive in Hungary” című projektjének keretében az Öko Rt. által vezetett konzorcium (tagjai az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, a Földmérési és Távérzékelési Intézet, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), az ADAS és a CEEN) segítette a Natura 2000 hálózat felállítását.

A különleges madárvédelmi területek kijelölésében végzendő feladatokra az MME munkacsoportot hozott létre, melynek *Fatér Imre*, *Frank Tamás*, *Kovács András*, *Lovászi Péter*, *Nagy Károly*, *Szabó Balázs*, *dr. Szép Tibor* és *Szilvácsku Zsolt* voltak tagjai. A háttéranyagok gyűjtésében rajtuk kívül *Hanyus Erik*, *Motkó Béla*, *Nagy Tamás* és *Nagy Zsolt* vettek részt. Adatokat szolgáltatott *Albert László*, *Ampovics Zsolt*, *Bank László*, *Barbácsy Zoltán*, *Barkóczi Csaba*, *Bartha Csaba*, *Bede Ádám*, *Béres István*, *Bíró Csaba*, *dr. Bod Péter*, *Bodnár Mihály*, *Boldogh Sándor*, *Borbáth Péter*, *Boros Emil*, *Csathó András*, *dr. Csivincsik Ágnes*, *Csonka Péter*, *Domján András*, *Drexler Szilárd*, *Drozd Attila*, *Ecsedi Zoltán*, *Engi László*, *Fatér Imre*, *Fenyvesi László*, *Filotás Zoltán*, *Firmánszky Gábor*, *Forgách Balázs*, *Frank Tamás*, *Géczi István*, *Hóka Sándor*, *Horváth Gábor*, *Horváth Márton*, *Horváth Zoltán*, *Jaszenovics Tibor*, *Kalocsa Béla*, *dr. Kasza Ferenc*, *Katona Mihály*, *dr. Kókai Károly*, *Kotymán László*, *Krnács György*, *Losonczi László*, *Majercsák Bertalan*, *Majtó Lajos*, *dr. Manczur Ferenc*, *Márton Gábor*, *Megyer Csaba*, *Mészáros Csaba*, *Mihalicz Ágnes*, *Mogyorósi Sándor*, *dr. Molnár Gyula*, *Molnár Zoltán*, *Musicz László*, *Müller Ernő*, *Nagy Gábor* (Bárdudvarnok), *Nagy Gábor* (Harkány), *Nagy Károly*, *Nagy Tamás*, *Nagy Zsolt*, *Nédli Judit*, *iff. Oláh János*, *Palkó Sándor*, *Pellinger Attila*, *Petrovics Zoltán*, *Pintér András*, *Riezing Norbert*, *Rottenhoffer István*, *Schmidt András*, *Selmeczi Kovács Ádám*, *Serfőző József*, *Simay Gábor*, *dr. Solti Béla*, *Szabó Balázs*, *Szalai Gábor*, *Szegedi Zsolt*, *Széll Antal*, *dr. Szép Tibor*, *Szina Péter*, *Szitta Tamás*, *Tajti László*, *Tamás Enikő*, *Toldi Miklós*, *Tóth Imre*, *Tóth László*, *Tóth Szabolcs*, *Tömösváry Tibor*, *Tógye János*, *Urbán Sándor*, *Váczi Miklós*, *Ványi Róbert*, *Vasas András*, *Viszló Levente*, *Walter Wettstein* és *Zalai Tamás*.

A javasolt területek határainak digitalizálását az MME Monitoring Központja és a FÖMI munkatársai végezték. A területi adatok elemzésében nagy segítséget nyújtott *Maucha Gergely*, a feldolgozásban *Mattányi Zsolt*. A könyv területleírásainak elkészítésében *Hanyus Erik* volt segítségünkre. A területleírások ellenőrzésében *Boldogh Sándor*, *Drexler Szilárd*, *Fatér Imre*, *Firmánszky Gábor*, *Kalocsa Béla*, *Kotymán László*, *Kovács László*, *Mogyorósi Sándor*, *Molnár Balázs*, *dr. Molnár Gyula*, *Molnár Zoltán*, *Musicz László*, *Nagy Károly*, *Palkó Sándor*, *Selmeczi Kovács Ádám*, *dr. Solti Béla*, *Szitta Tamás*, *Urbán Sándor* és *Ványi Róbert* vett részt.

A madárvédelmi irányelv magyarországi alkalmazásával kapcsolatos háttérelmézéseket *Boldogh Sándor*, *Boros Emil*, *Kovács András*, *Lovászi Péter*, *Nagy Károly*, *Pellinger Attila*, *Szabó Balázs*, *Szilvácsku Zsolt* és *Waliczky Zoltán* készítette.

A szakmai anyagok fordításában *Kovács András* és *Barna György* vett részt. A program külföldi szakértői *Eduard Osieck* (Hollandia) és *Waliczky Zoltán* (Nagy-Britannia) voltak, akik nagy segítséget nyújtottak szakmai tapasztalataikkal. Külön köszönet illeti *Waliczky Zoltánt* a könyv megírása során tett észrevételeiért és a könyv kéziratának szakmai lektorálásáért.

A kötet gondozásában és nyomdai előkészítésében *Dr. Magyar Gábor* (TvH), *Dr. Gergely Erzsébet* és *László Tibor* (ÖKO Rt.) és a *Radex Communications Kft.* működött közre.

Mindannyiuk részvétele nagyban hozzájárult, hogy az egész országot átfogó hálózat kialakítására tett javaslat elkészülhessen. Köszönet munkájukért! Külön köszönet illeti az MME azon tagjait, akik önkéntes munkában, saját szabadidejük feláldozásával csatlakoztak a projekthez, adták át saját korábbi adataikat és azokat is, akik nevét nem volt módunk felsorolni, de adataikkal, munkájukkal segítették munkánkat.

1. MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK HÁLÓZATA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

1.1. A madárvédelmi irányelv követelményei

Az 1979-ben elfogadott 79/409/EGK számú madárvédelmi irányelv az Európában vadon élő madárfajok védelmének alapjait fekteti le. A jogszabály szerint a tagállamok területén természetes módon előforduló madárfajok mindegyike védelmet kell, hogy élvezzen, alfaji és földrajzi eredetre való hovatartozás nélkül. A védelem a kifejlett egyedeken kívül a tojásokra, fiókákra és fészkekre is vonatkozik (madárvédelmi irányelv 1. cikk). Az irányelv az akkoriban még az EGK területéhez tartozó Grönland kivételével az Európai Unió teljes területén érvényes, minden tagállamra, illetve csatlakozásuk időpontjától a későbbi taggá váló államokra is vonatkozik.

A fajok védelme érdekében a tagállamoknak védett területeket kell kijelölniük, azokat megfelelően kezelniük kell, a leromlott állapotú élőhelyeket helyre kell állítaniuk és új élőhelyeket kell létrehozniuk az élőhelyek megfelelő biológiai sokféleségének és az ehhez szükséges területi kiterjedésének megőrzése érdekében (madárvédelmi irányelv 3. cikk). Az irányelv I. melléklete sorolja fel azokat a fajokat, amelyek védelmében a tagállamoknak különleges intézkedéseket kell hoznia. A irányelv rendelkezése alapján az I. mellékletben felsorolt fajok védelme érdekében valamennyi tagállamban (és csatlakozó államban) felállítandó a különleges madárvédelmi területek hálózata. Alapvető kikötés, hogy a hálózat területein biztosítani kell az irányelv I. mellékletében szereplő fajok védelmét, de egyidejűleg tekintettel kell lenni a kipusztulással veszélyeztetett, az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny, a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített és az élőhelyük specifikus jellege miatt különleges figyelmet érdemlő egyéb fajokra is (4. cikk 1. bekezdés). A különleges madárvédelmi területek kijelölésénél és a kezelés során az I. mellékletben fel nem sorolt, rendszeresen előforduló vonuló fajok igényeit is figyelembe kell venni, azok szaporodási, vedlési és telelőterületeivel együtt.

A tagállamoknak külön figyelmet kell fordítaniuk a vizes élőhelyek védelmére, különösen a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekre (4. cikk 2. bekezdés).

A kijelölt területeknek olyan összefüggő hálózatot kell képezniük, amely megfelel a fentebb felsorolt fajok védelmi szükségleteinek az irányelv alkalmazási területén (4. cikk 3. bekezdés). A védelmi területek vonatkozásában a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges védelmi intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy tönkretételének, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében (4. cikk 4. bekezdés).

Az irányelv a továbbiakban a tagállamok területén előforduló fajok egyedeinek védelmét szabályozza: 5. cikke általánosságban megtiltja azok szándékos elpusztítását, tojásaik vagy fészkeik tönkretételét, költési időben való zavarásukat, amennyiben ez az irányelv célkitűzéseit veszélyeztetné; valamint a vadászat vagy tartás szempontjából tilalom alá eső fajok fogságban tartását. Tilos e fajok példányaival vagy részeivel történő kereskedelem is (6. cikk) a III/1. mellékletben felsorolt fajok kivételével, amennyiben legális módon történt azok elejtése; a III/2. melléklet fajai esetében az Európai Közösségek Bizottsága (Európai Bizottság) előzetes hozzájárulása is szükséges ehhez.

A 7. cikk tárgyalja a vadászható fajok körét (melyek ily módon kivételt képeznek az irányelv általános védelmi előírásai alól). E fajokat a II. melléklet sorolja fel. A II/1. mellékletben szereplő fajok bármely tagállamban a nemzeti jogszabályok betartásával vadászhatóak, amennyiben állomány nagyságuk, elterjedésük, szaporodási rátájuk azt lehetővé teszi. A II/2. melléklet fajai ennél szigorúbb elbírálás szerint, csak az Európai Bizottság jóváhagyásával, a kijelölt országokban vadászhatóak. Tilos ugyanakkor bármelyik faj vadászata a költési időszakban, illetve a költőhelyükre való visszatérésük (azaz a tavaszi vonulás) során. A vadászat során bizonyos módszerek és eszközök használata tilos, melyet a IV. melléklet sorol fel (ez lényegében megegyezik a Berni Egyezmény nálunk már szintén alkalmazott előírásaival). Az egyes fajok védelmére vonatkozó előírások alóli mentességre a 9. cikk keretében van lehetőség, szigorú feltételek mellett: csak a közegészségügy és közbiztonság, légi biztonság, a jelentős (növénytermesztési, állattenyésztési, erdészeti, halászati és vízügyi) kár megelőzésére, természetvédelmi célból (a vadon élő állat- és növényvilág védelmében, kutatás és oktatás, újranevelés és betelepítés érdekében) vagy kis számban és szigorúan ellenőrzött módon egyéb indokolt okból engedélyezhető ún. derogáció, azaz eltérés az előírásoktól.

Az irányelv további pontjai a madárvédelmi kutatások támogatásáról (10. cikk és a hozzá kapcsolódó V. melléklet); új madárfajok betelepítéséről (11. cikk); a háromévenként esedékes jelentésről és a Bizottság összefoglaló jelentéséről (12. cikk) és néhány további jogi, működési részletről szólnak.

A madárvédelmi irányelv szövegét a könyvsorozat első kötete, tartalmi kivonatát jelen könyv 1. melléklete tartalmazza.

1.2. Natura 2000: ökológiai hálózat az Európai Unió vadon élő madarak védelméről, valamint a természetes élőhelyek, vadon élő állatok és növények védelméről szóló irányelveinek megvalósításáért

Az Európai Közösségek Tanácsa 1992. május 21-én fogadta el természetvédelmi célú jogi szabályozásának másik fő elemét, a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény- és állatvilág megőrzéséről szóló irányelvet (92/43/EGK), mely röviden élőhelyvédelmi vagy habitat irányelv néven is ismert. (Az irányelv részletes ismertetését a könyvsorozat első kötete, tartalmi kivonatát jelen kötet 1. melléklete tartalmazza.)

Az irányelv fő célja elősegíteni a biológiai sokféleség megőrzését az Európai Unió területén, a gazdasági, társadalmi, kulturális és regionális igények figyelembevételével. E cél érdekében Natura 2000 néven fel kell állítani egy koherens rendszert alkotó európai ökológiai hálózatot. Ez a hálózat – amely a jogszabály I. mellékletében felsorolt természetes élőhelytípusok, továbbá a II. mellékletben felsorolt növény- és állatfajok, illetve alfajok élőhelyeit lefedő területekből (ún. különleges természetmegőrzési területekből), illetve a madárvédelmi irányelv alapján kijelölt különleges madárvédelmi területekből tevődik össze – természetes kiterjedési területükön belül lehetővé kell, hogy tegye a szóban forgó élőhelytípusok és fajok élőhelyeinek fenntartását kedvező védelmi helyzet mellett, illetve – szükség szerint – azok helyreállítását.

A Natura 2000 hálózat különleges természetmegőrzési területeire a tagállamok a III. melléklet 1. szakasza alapján felsorolt kritériumok, illetve az aktuális tudományos ismeretek alapján tesznek javaslatot. A végleges területlistát a tagállamokkal folytatott egyeztetést követően az Európai Bizottság hagyja jóvá.

A hálózat későbbiekben történő változtatásának gyakorlatát még nem dolgozták ki (egyreszert a közösségi jelentősége módosulhat, például a természetes szukcesszió miatt elérhetővé válhat, de fel is értékelődhet értékes fajok betelepítése következtében). E miatt is lényeges, hogy a hálózat felállítását a lehető legalaposabb szakmai előkészítés előzze meg.

1.3. A Natura 2000 hálózat és a hazai védett természeti területek viszonya

A Natura 2000 hálózat és a részét képező különleges madárvédelmi területek elsődlegesen a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek fennmaradását hivatottak – a nemzeti jogszabályok és egyéb természetvédelmi célú intézkedések kiegészítéseként vagy segédeszközeként – biztosítani. A területek kijelölése a Magyarországon már korábban védetté nyilvánított természeti területek eloszlásától függetlenül történik. A különleges madárvédelmi területeken természetvédelmi célú rendeltetésükkel összeegyeztethető területhasználat történhet. Ha például egyéb szempontok alapján szükséges és megoldható, valamint az adott természeti értékek veszélyeztetését nem idézi elő, a területen útépités, intenzív mezőgazdasági művelés vagy más gazdasági tevékenység is folytatható. A hálózat megfelelő természetvédelmi állapotban történő fenntartása nem csak a tiltásokra, sokkal inkább a kezelési tervek által szabályozott kezelésre, valamint a megelőzési és/vagy az érdeksérelmet támogatással kiegyenlítő szerződések rendszerére épít, így nem mindenben azonos a magyar védett természeti területek fogalom- és eszközrendszerével. A hazai tradicionális védelemnél kevesebb automatikus szabályozást és tiltást tartalmazó rendszer ellenben szigorúbb a betartatás terén. A tagállamok a hálózat felállítása után rendszeres jelentést készítenek az EU számára a területek állapotáról, a védendő fajok állományáról és az irányelvekben foglalt teljesítéséről. Az irányelv tartósan hiányos teljesítése súlyos pénzügyi szankciókat vonhat maga után a tagország számára, tehát uniós szinten kell elszámolnunk természeti értékeink megőrzésével. A területekre potenciálisan káros tevékenységek megakadályozása sem csak szigorúan a kijelölt területekre korlátozódik. Például egy vizes élőhely vízgyűjtő területén építendő ipari létesítmény beruházója is köteles igazolni a kivitelezés és működés ártalmatlanságát a közösségi szempontból értéket képviselő természeti értékekre. A különleges madárvédelmi területek megőrzése a fentiekkel párhuzamosan nem csak a hazai természetvédelem feladata lesz. Az Európai Közösség közös teherviselése révén a területeken gazdálkodók közösségi társfinanszírozásokhoz is hozzájárhatnak majd, s a hazai források kihasználhatósága is nagyobb lesz itt.

1.4. Gyakorlat az Európai Unióban

Az Európai Közösség Szerződésének 189. cikke az irányelv fogalmát a következőképpen határozza meg: „Az irányelv a kívánt cél elérése tekintetében kötelező azon tagállamok számára, amelyek az irányelv címzettjei, de végrehajtásának módozatait és formáját a címzett választhatja meg.”

Ennek megfelelően a tagállamok maguk választhatják meg a módot és a formát – legyen az közigazgatási, törvényen vagy szerződésen alapuló eszköz – amellyel az irányelv céljait nem-

zeti jogalkotásukon keresztül végrehajtják. Az irányelvek az általuk elérni kívánt cél megvalósításában viszont kötelezőek.

A rendeletekkel szemben tehát – amelyek teljes egészében kötelezőek és közvetlenül alkalmazandók minden tagállamban – az irányelvek nagyobb szabadságot biztosítanak a tagállamok részére a célok megvalósítása során. Ugyanakkor azt is ki kell hangsúlyozni, hogy az irányelvek egyes rendelkezései, amelyek egyértelműek és feltétel nélküliek, közvetlenül is alkalmazhatók, illetve hazai (nemzeti) bíróság előtt is érvényesíthetők. Ezek az úgynevezett közvetlen hatállyal („direct effect”) bírói rendelkezések.

A fentiekből következően a madár- és élőhelyvédelmi irányelvek végrehajtását a tagállamok területén található közösségi jelentőségű természetvédelmi értékek számán és kiterjedésén kívül elsősorban a tagállamok közigazgatási, intézményi szokásai és hagyományai határozzák meg. Emiatt meglehetősen nagy különbségek mutatkoznak az egyes tagállamok esetében az irányelvekben megfogalmazott rendelkezések végrehajtásában. Ez legérzékenyebben talán az irányelvek alapján kijelölt különleges madárvédelmi területek és különleges természetmegőrzési területek tagállamonkénti számában, nagyságában és elhelyezkedésében, vagyis a Natura 2000 hálózat kijelölési koncepciójában tapasztalható különbségek révén érzékelhető.

A madár- és élőhelyvédelmi irányelvek területkijelöléssel kapcsolatos rendelkezéseinek végrehajtását és a folyamat előrehaladását az Európai Bizottság közérthető formában, egy úgynevezett Natura Barométeren keresztül mutatja be a nagyközönségnek. A Natura Barométer tagállamonkénti bontásban mutatja meg a kijelölt, vagy javasolt különleges madárvédelmi területek és különleges természetmegőrzési területek számát, területének nagyságát és százalékos arányát az adott ország területéhez viszonyítva. Információt szolgáltat arról is, hogy a tagállamok milyen mértékben tettek eleget a területek adataival kapcsolatos jelentési kötelezettségeknek a területek térképeire, adatlapjaira és a nemzeti listák kiértékelésére vonatkozóan. A Natura Barométer a tagállamok által hivatalosan átadott információkon alapul, és azt a Natura 2000 Newsletter című tájékoztató lapjukban teszik közzé rendszeres időközönként.

Számos terület részben vagy teljes egészében egyszerre képezi részét a különleges madárvédelmi területek és a különleges természetmegőrzési területek hálózatának. Egyes tagállamok nagy területeket javasolnak, amelyek pufferzónát is magukba foglalnak, míg mások csak a magterületeket javasolják kijelölésre. Mindkét esetben érvényesek azonban az Élőhelyvédelmi Irányelv 6. cikkének rendelkezései azokra a Natura 2000 területeken kívül zajló tevékenységekre is, amelyek előreláthatólag befolyásolják a területek élővilágát. A nemzeti listákat az összes tagállamot érintő felülvizsgálat, az adatok körültekintőbb tudományos elemzése végeredményben lefelé vagy felfelé is módosíthatja.

Az Európai Unió jelenlegi 15 tagállamát tekintve a Natura Barométer alapján a következőket mondhatjuk el a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv alapján kijelölt területekről (2002. márciusi állapot szerint):

Különleges madárvédelmi területek

A 15 tagállamban kijelölt területek száma	A kijelölt területek nagyságának összege (km ²)	A kijelölt területek aránya a 15 tagállam összterületéhez viszonyítva (%) (tagállam)
2 885	232 062	1,6 (F) – 24,1 (NL)

A kijelölt különleges madárvédelmi területek száma 13-tól (Luxemburg) 448-ig (Németország) változik. A jelentési kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban is igen nagy eltérés figyelhető meg a tagállamok között. Bár a 15 tagállam kétharmada jelentős mértékben előrehaladt a területekre vonatkozó adatok jelentésével, ennek ellenére lényegében egyetlen tagállam sem tudta teljes mértékben teljesíteni a területekkel kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettségét.

Különleges természetmegőrzési területek (SAC) (tagállam)

A 15 tagállamban javasolt területek száma	A javasolt területek nagyságának összege (km ²)	A javasolt területek aránya a 15 tagállam összterületéhez viszonyítva (%)
14 912	436 887	5,8 (B) – 23,8 (D)

A javasolt területek száma 38 (Luxemburg) és 3352 (Németország) között mozog. A jelentési kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban itt talán még nagyobb eltérések figyelhetők meg a tagállamokat tekintve. A tagállamok fele esetében ugyanis a területekre vonatkozó adatlapok, valamint a területek digitalizált térképeinek elkészítését és benyújtását nagy mértékben hiányosnak értékelte az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága.

1.5. A különleges madárvédelmi területek hálózatának jelentősége

Az európai madárfajok egy részénél fennmaradásuk biztosítása, kedvező természetvédelmi helyzetük megőrzése vagy annak elérése nagyrészt élőhelyük megvédésétől függ. Ilyen fajok például a tűzok, a haris, a fehérhátú fakopáncs és még sok más, speciális élőhelyet igénylő faj. E madarak védelmét nagyban elősegíti, ha a megfelelő élőhelyek hálózata minél nagyobb területen áll rendelkezésükre. Mivel e fajok nem ismernek országhatárokat, állománynagyságuk hosszabb távon egy adott országon belül is csak úgy őrizhető meg, ha a faj költési sikere, éves mortalitási rátája, a rendelkezésre álló élőhelyek nagysága a környező országokban is kedvező képet mutat. A Natura 2000 hálózat éppen ezt a célt hivatott elérni az iparosodás természetromboló hatását megszenvedő Európai Unió területén.

A területhálózat ugyanakkor kevésbé alkalmas olyan, egy adott régióban nagy számban és nagy elterjedési területen, egyenletes állománysűrűségben előforduló madarak megőrzésére, mint amilyenek Magyarországon a fehér gólya, balkáni fakopáncs, örvös légykapó vagy a töviszúró gébics. Az ilyen típusú fajok állományát jelenleg más tényezők limitálják hazánkban, ezért a védelemnek is azokra kell koncentrálnia. A fehér gólya esetében például a villanyoszlopokon költő madarak fészkei alá helyezett fészekmagasító állványok csökkentik az áramütés következtében történő fiatalok elhullást és a fészekledőléseket. Más országokban természetesen állhat az élőhelyek védelme a középpontban és az a védelmi helyzet változása miatt hazánkban is előtérbe kerülhet idővel. Ha e fajokat a területek kijelölésénél nem is vettük figyelembe, állományuk igényeit azokon a területeken, melyek egyéb fajok kritériumszintet elérő populációi alapján jelölhetők ki, figyelembe kell venni a kezelési tervek kidolgozása során.

Legnagyobb erőfeszítéseink ellenére egyes fajok állományadatairól, hazai elterjedésükről hiányos a képünk. Ilyenek többek között egyes éjjeli aktív fajok (vízicsibék, lappantyú). E madarak élőhelyeinek védelme elméletileg nem lesz teljes. A gyakorlatban remélhető, hogy a hozzájuk hasonló élőhelyigényű, de jobban ismert fajok alapján kijelölt területeken jelentős állományuk kerül majd védelem alá.

Azoknál az aggregálódó fajoknál viszont, ahol az állomány és az eloszlás kellőképpen ismert, az ország területének nem túl nagy részét képviselő különleges madárvédelmi területek hatékony jogi, pénzügyi, természetvédelmi hatósági eszközök biztosítanak – a már meglévő hazai eszközt rendszer kiegészítéseként – a védelemhez. Ez közös teherviselést jelent az Európai Közösség szempontjából jelentős fajok és élőhelytípusok megőrzésére, mely jelentős terheket vehet le egyes tagállamok válláról. E közösségi pénzforrások a fajvédelmi programok mellett a természetbarát gazdálkodás támogatására, élőhelyfejlesztésre stb. is elnyerhetők. Így az adott Natura 2000 terület tulajdonosa, illetve az azon gazdálkodó mezőgazdasági vállalkozó is olyan EU-forrásokra lesz jogosult, melyhez máskülönben nem férne hozzá.

2. A TERÜLETEK KIVÁLASZTÁSÁNAK MÓDSZEREI

2.1. A kiválasztás során figyelembe vett madárfajok

A magyarországi madárnévjegyzékben (Magyar & mtsai 1998) összesen 121 faj fordul elő a madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő fajok közül (lásd a könyv 2.1. mellékletét). Ebből 79 faj előfordulása tekinthető rendszeresnek. A területek kiválasztása a tagállamok többségében alkalmazott gyakorlatnak megfelelően alapvetően e fajokon alapult, de az irányelv ajánlásának megfelelően figyelembe vettük a nagy tömegben vonuló vízimadárfajok adatait is.

Az egyéb hazai vonuló, az I. mellékletben nem szereplő madárfajok két faj kivételével a területkijelölésben nem játszottak szerepet. Ennek oka, hogy ezek az I. mellékletben nem szereplő, és nem is vízimadárfajok többnyire általánosan és egyenletes (ún. diszperz) állománysűrűségben elterjedt madarak, amelyeknél a területkijelölés nem célszerű védelmi eszköz (például mezei pacsirta, kis poszáta), vagy olyan peremhelyzetű, kis állományú fajok, amelyek előfordulása bizonytalan, hazai állományuk a környező országokban élő törzsállományuk előző évi állománygyarapodásától vagy az adott évi időjárástól függ. Az előbbi fajokról általában országos szintű, a területhálózat kijelölése során használható adatsorok sem léteznek. Ugyanakkor a partifecskevel kapcsolatosan több éve tartó monitoring tevékenység folyik. E fajt figyelembe vettük a Felső-Tisza Különleges Madárvédelmi Terület javaslatának behatárolásakor, mert itt található a faj közép-európai állományának legnagyobb egyedszámú és sűrűségű (természetes élőhelyen élő) populációja. A területhatárok kijelölésénél figyelembe vettük a kövirigót is (bár maguknak a területeknek a kijelöléséhez szükséges minimum 10 páros állományról legfeljebb a Tokaj-Bodrogszeg régiójából tudunk), melynek hazai állománya az utóbbi néhány évtizedben jelentősen lecsökkent, nem utolsósorban élőhelyének zavarása és pusztulása miatt.

A területek kiválasztása során nem használtuk fel azon fajok adatait, amelyek felmérése csak helyi vagy regionális szinten történt meg, az adatok nem hozzáférhetőek országos szinten vagy az adatok pontossága megkérdőjelezhető (lásd a könyv 2.2. mellékletét). Utóbbi csoportba soroltuk az éjjeli aktív fajokat, a megfelelően felmért haris és az uhu kivételével. Bár az uráli bagolyról megfelelő adatok állnának rendelkezésre, a faj egyes évek közötti, az aktuális év táplálékmenyiségétől függő szélsőséges állományingadozása bizonytalanná teszi a fajra alapozott területkiválasztást annak zempléni tradicionális állományán kívül. Ráadásul hazánkban terjeszkedő fajról van szó, melynek esetében a területi védelem nem látszik szükségesnek. Nem jelöltünk ki területeket a hazánkban gyakori fajokra, mert ezeknél jelenleg nem az élőhelyvédelem nyújthat biztosítékot az állomány megőrzésére, s nem is állnak rendelkezésre a biztonságos kijelölést megalapozó országos szintű adatsorok. Az ország nagy részén előforduló, de településeken fészkelő fehér gólya táplálkozóterületeit a területhatárok meghúzásánál figyelembe vettük, de a területkiválasztásnál nem használtuk fel a fajról rendelkezésre álló, egyébként részletes adatokat.

A területkijelölésnél figyelembe vett fajok listáját a 6. és 7. táblázat tartalmazza. Az irányelv I. mellékletében szereplő, Magyarországon rendszeresen fészkelő, de fenti okokból a jelen munka során kritériumfajként figyelembe nem vett fajok a következők: törpegém, fehér gólya, kis vízicsibe, pettyes vízicsibe, törpevízicsibe, lappantyú, jégmadár, fekete harkály, balkáni fakopáncs, közép fakopáncs, erdei pacsirta, parlagi pityer, karvalyposzáta, kis légykapó, örvös

légykapó, töviszúró gébics. E fajoknak az egyéb okokból kijelölendő területeken előforduló állományait természetesen figyelembe kell majd venni a kezelési tervek elkészítésekor.

2.2. A kiválasztáshoz használt kritériumrendszer

A madárvédő egyesületek nemzetközi szervezete, az ICBP (International Council for the Preservation of Birds, mai nevén BirdLife International) munkatársai dolgozták ki 1981-ben az Európai Bizottság számára (Osieck & Mörzer Bruyns 1981) a madárvédelem számára kiemelten fontos területek kijelölésére alkalmas kritériumrendszert. A rendszer jelenleg IBA (Important Bird Area – Fontos Madárélőhely) hálózat néven ismert. A legfrissebb, 2000-es leltár új, átdolgozott kritériumrendszer alapján kijelölt területeket tartalmaz az összes európai országra vonatkozóan, beleértve az EU-tagállamokat is. Ebben a kritériumrendszerben a globális (A) és európai (B) szint mellett különválnak az Európai Unió szintjén jelentős madárélőhelyek kiválasztására alkalmas C szint is (Heath & Evans 2000). Ezen utóbbi kritériumok az eredeti 1981-es kritériumok továbbfejlesztett változatai, amelyek igyekeznek megtartani a folytonosságot a korábban az EU-ban kijelölt területekkel.

Ennek az a jelentősége, hogy az 1998-as, a holland állam ellen hozott Európai Bírósági ítéletben (C-3/96-os jogi ügy) referenciaműként elfogadott 1989-es és 1994-es fontos madárélőhely leltárok tudományos hitelességét és a madárvédelmi irányelvvel való kapcsolatát a 2000-es leltárra nézve is megőrizze. Az európai uniós fontos madárélőhely kritériumok az irányelvben lefektetett, a különleges madárvédelmi területekkel szemben támasztott követelményeknek mindenben megfelelnek, így az ezek alapján kijelölt fontos madárélőhelyek potenciális különleges madárvédelmi területeknek is tekinthetők (Heath & Evans 2000).

Miután az EU nem állított fel egy egységes követelményrendszert a különleges madárvédelmi területek kiválasztására, a tagállamok szabadon dönthetnek, milyen kritériumok alapján végzik el azt. Több más EU-tagállam példáját követve mi azt tartottuk célszerűnek, hogy a BirdLife International által kidolgozott kritériumrendszer továbbfejlesztett, az adott országra módosított változatát használjuk a hazai különleges madárvédelmi területek kijelölésénél is. Természetesen a tagállamok és a csatlakozó országok szabadon felállíthatnak másféle, az irányelv követelményeit kielégítő feltételrendszert is a különleges madárvédelmi területek kijelölésére (erre van példa néhány ország, például az Egyesült Királyság esetében).

Az IBA-kritériumok számszerűsített követelmények, amelyek a madárállományok mennyiségi viszonyainak és állományváltozásainak naprakész ismeretében határozhatók meg. A kritériumrendszer közös alapokat teremt a területek összevethetőségére regionális és globális szinten. Ez által biztosítékot nyújt arra, hogy a kiválasztott terület a biológiai sokféleség szempontjából valóban nemzetközi jelentőségű. A kritériumok kiterjeszthetők a különböző nemzetközi egyezményekre is, mint például a Ramsari Egyezmény vagy éppen a madárvédelmi irányelv.

A különleges madárvédelmi területek magyarországi hálózatának kijelölése során figyelembe vehető a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által korábban összeállított magyarországi IBA-hálózat is (Waliczky 1992, Nagy 1998). Alapvető különbség azonban a két hálózat kialakításában, hogy:

- az IBA-hálózat kialakítása a kilencvenes évek első feléből és közepéről származó adatokra támaszkodott, ugyanakkor a jelenlegi munkához a lehető legfrissebb adatsort célszerű felhasználni;
- az IBA-hálózat egy társadalmi szervezet által felállított rendszer, melynek jogkövetkezménye nincsen. Ennek megfelelően „nagyvonalúbban, rátartással” lehetett kijelölni, nem kellett a területhatárok meghatározásánál az esetleges hatósági, kezelési, tulajdonjogi problémákkal foglalkozni. A különleges madárvédelmi területek kiválasztása bár madártani indokokon alapszik, de a kijelölésnél figyelemmel kell lenni a fenti problémákra is (pl. a kijelölés és kihirdetés a földnyilvántartás helyrajzi számos rendszere alapján történhet csak meg);
- Az IBA-lista a globális „A” és a kontinentális „B” szintek alapján kiválasztott fontos madárélőhelyek listája, míg a különleges madárvédelmi területek hálózata az Európai Unió szintjén kell, hogy figyelembe vegye a madarak állományait (az EU szintre kidolgozott C-kategóriák szerinti kijelölés korábban Magyarországon értelemsszerűen nem volt alkalmazható);
- eltér a kijelölés alapjául szolgáló fajlista is. Az IBA-hálózat egységes szakmai kritériumrendszer alapján (állományadatok, trendek, elterjedtség, veszélyeztetettség) felállított besorolás alapján veszi figyelembe a kijelölésnél a madárfajokat, így objektívebbnek tekinthető (Tucker & Heath 1994). A madárvédelmi irányelv I. melléklete a Közösség 1979-es határain belüli állapotokra való tekintettel született meg, de az EU bővülésével párhuzamosan módosuló lista továbbra is tartalmaz a mára már nagyobb földrajzi régió elterülő Unió számára már kevésbé fontos fajokat is (ilyen például a nyugat-európai elterjedésű kormos légykapót kelet felé felváltó, hazánkban gyakori és elterjedt örvös légykapó vagy a Nyugat-Európában csökkenő állományú, de nálunk továbbra is gyakori töviszúró gébics). E „biogeográfiai részrehajlás” ellenére összességében szakmai szempontból megfelelő eszköz a madárvédelem jogérvényesítésében.

A területek kiválasztásánál az IBA C kritériumrendszerét vettük alapul, melyet a hazai viszonyoknak megfelelően módosítottunk. Az eredetileg hét kiválasztási feltétel közül a C5 kritériumnak (szűk keresztmetszetű területek) hazánkban egy terület sem tesz eleget, míg a C7 kritérium éppen a már kijelölt különleges madárvédelmi területek IBA-területté minősítését hivatott elvégezni, így esetünkben ennek alkalmazására értelemsszerűen nincs szükség, hiszen éppen különleges madárvédelmi területeket és nem IBA-területeket jelöltünk ki.

Az alábbiakban bemutatjuk az IBA C kritériumok (Heath & Evans 2000) figyelembevételével kialakított magyarországi kritériumrendszer egyes feltételeit, melyeket HU1 és HU5 közötti jelzéssel láttunk el (zárójelben a megfelelő, alapul szolgáló IBA-kritérium). Az IBA- és a magyarországi kritériumok összefoglalását az 1. táblázat tartalmazza.

HU1 Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelye

(=C1: globálisan veszélyeztetett fajok élőhelyei)

A területen rendszeresen és jelentős számban előfordul egy vagy több világszerte veszélyeztetett madárfaj vagy más olyan madárfaj, amelynek globális természetvédelmi jelentősége van.

A kritérium a kipusztulással legjobban fenyegetett fajok élőhelyeinek kijelölésére szolgál, a gyakorlatban megegyezik az IBA A1 kritériummal (Nagy 1998, 17. old.). Ide tartoznak a „kritikus helyzetű”, „veszélyeztetett”, „sebezhető” fajok, az IUCN 1994-ben kiadott osztályozása alapján. Szintén ide soroljuk a „természetvédelmi intézkedéstől függő”, „hiányosan ismert” illetve a „közel fenyegetett” kategóriákat is. Európában 35 faj tartozik ide, Magyarországon a kis kárókatona, a kis lilik, a vörösnyakú lúd, a cigányréce, a rétisas, a parlagi sas, a haris, a túzok, a vékonycsőrű póling és a csikosfejű nádiposzáta fordul elő, így ezen fajok esetében vehető figyelembe eme kritérium.

HU2 Közösségi jelentőségű állományok élőhelye

(=C2: EU szinten veszélyeztetett faj csoportosulásai)

A területéről ismert, hogy rendszeresen előfordul rajta az egy vonulási útvonalhoz tartozó, vagy egy EU szinten veszélyeztetett faj EU populációjának 1%-a.

Az Európai Unióban veszélyeztetett faj alatt a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt fajokat értjük. Néhány faj esetén, ahol az európai költőállomány jelentősen nagyobb, mint az uniós költőállomány, alacsonyabb mennyiségi határértékeket állítottak fel a kontinentális küszöbértékekénél. Ez a kritérium a diszperz elterjedésű fajoknál is alkalmazható azon az alapon, hogy a területen a faj európai állományának több mint 1%-a van jelen.

HU3 Egyéb vonuló fajok jelentős állományainak élőhelye

(=C3: EU szinten nem veszélyeztetett vonuló fajok csoportosulásai)

A területéről ismert, hogy rendszeresen előfordul rajta legalább egy faj egy vonulási területhez tartozó vonuló faj állományának 1%-a, figyelmen kívül hagyva az EU szinten veszélyeztetett fajokat.

A „vonuló fajok, figyelmen kívül hagyva a veszélyeztetetteket” kifejezés a madárvédelmi irányelv 4.2. cikkében szereplő fajokra vonatkozik (egyes rendszeresen vonuló fajok nincsenek felsorolva az I. mellékletben). A „vonulás” úgy definiálandó, mint a fészkelőhelytől kiinduló vagy a fészkelőhelyre visszatérő időszakos, hosszú távú vándorlás. A „vonuló” szó ezért kizárja a jobbra helyhez kötött vagy rövid távon kóborló állományokat. Ez a kritérium fedi a Ramsari Egyezmény követelményrendszerének 3. pontja alatt azonosított nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket (Ramsari Területeket – lásd A Ramsari Egyezmény kézikönyve, 1999), amelyekre a madárvédelmi irányelv 4.2-es cikke vonatkozik. Az „egy vonulási útvonalhoz tartozó populáció” meghatározás ugyanaz, mint a 3 (c) kritériumnál megadott, a Wetlands International (Rose & Scott 1994) által publikált definíció (lásd még Nagy 1998). A kontinentális szintnél alacsonyabb mennyiségi küszöb nincs felállítva.

HU4 Vonuló vízimadárfajok jelentős állomása

(=C4: csoportosulások – nagy méretű csoportosulások)

A területéről tudott, hogy rendszeresen előfordul rajta legalább 20 000 vonuló vízimadár egy vagy több fajból.

Megegyezik az IBA A4III kritériummal (lásd Nagy 1998, 18–19. old.) és a Ramsari Egyezmény kritériumrendszerének 3. (a) pontja alatt azonosított összes jelentős nemzetközi vizes élőhelyet lefedi.

A kategória azon fajok esetében alkalmazható, amelyek (feltételezhetően) sebezhetőek azáltal, hogy fészkelésük, vonulásuk, telelésük során értékes vagy érzékeny területeken csoportosulnak. Vízimadár alatt a Ramsari Egyezmény értelmezése szerinti fajokat értjük, a Wetlands International (korábban IWRB – Nemzetközi Vízivadkutató Iroda) által megadott családok figyelembevételével (Rose & Scott 1994, lásd még A Ramsari Egyezmény kézikönyve, 1999). A madárvédelmi irányelv alapján külön figyelmet kell fordítani a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekre, így a javasolt különleges madárvédelmi területek esetében (ellentétben az európai IBA-területekkel, ahol e kritérium használata nem javasolt) vizsgáltuk, eleget tesz-e a terület e kritériumnak.

HU5 Közösségi jelentőségű madárfajok legjelentősebb hazai fészkelőterületei

A terület egyike Magyarországot öt legfontosabb területének az EU-ban veszélyeztetett fajok (és alfajok) állományát figyelembe véve.

Az eredeti, számunkra alapul szolgáló IBA C6 kritérium a következő meghatározást adja: A terület egyike egy adott európai régió (ún. NUTS régió) öt legfontosabb területének az EU-ban veszélyeztetett fajokat és alfajokat figyelembe véve. A „veszélyeztetett fajok” kifejezés a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt fajokra, alfajokra és populációkra vonatkozik. Az „európai régió” kifejezés a NUTS régióként ismert vidékekre vonatkozik.

A Statisztikai Területi Egységek Nevezéktanát (Nomenclature of Territorial Units for Statistics, NUTS) az Eurostat, az EU statisztikai irodája állította fel, hogy közelítőleg egyforma gazdasági-területi egységek felállításával biztosítson regionális statisztikai adatokat az EU-nak. Az IBA-területek kijelölése során a NUTS régiók több szintjét is használták. Az eddig alapul vett NUTS régiók kiterjedése 25 000 és 100 000 km² között változik (Heath & Evans 2000).

Egy fajra NUTS régióként általában legfeljebb öt területet lehet meghatározni, az eredeti kritériumok szerint, habár kivételes esetekben szakmai indokok alapján az ilyen területek száma kevéssel öt fölé emelkedhet. Az előző, 1989-es pán-európai leltárnál 10 területet választhattak ki azoknál az országoknál, amelyek akkor még nem voltak az EU tagjai, de időközben azzá váltak (Ausztria, Finnország, a volt NDK, Svédország). Ezt a pontot mostanra eltörölték, mivel ezekre az országokra és területekre is vannak már NUTS szintek meghatározva.

A kritériumnak eleget tevő területeknek a kérdéses faj vagy alfaj jelentős (EU szinten jelentős) számú egyedével kell rendelkeznie. Ez a kiegészítő feltétel azért fontos, hogy kizárhassuk a ritkaságok eseteit és az alacsony egyedszámú állományokat eltartó területeket (a regionális fészkelőállomány 1%-a vagy a biogeográfiai régió állományának 0,1%-a javasolt minimum szintként), habár országoként más és más megközelítésben értelmezik, hogy mi az „elfogadható”.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény hét NUTS 2 szintű ún. tervezési-statisztikai régiót határozott meg, amelyek területe lényegesen kisebb az európai átlagnál. E területi egységek EU általi elfogadása még nem tisztázott.

E régiók alapján, amennyiben követjük az IBA-kritériumokat a különleges madárvédelmi területek kijelölésénél, Magyarországon fajonként elvileg akár 35 terület is ki lehetne jelölni. Ez az ország kis alapterülete miatt gyakorlati szempontból számos olyan terület kijelölését jelentené, aminek madárállománya valójában nem jelentős a Közösség szintjén.

A kijelölés során ezért Magyarországot egy (NUTS 1 szintű) régióként vettük, így kiválasztva a „legjobb 5” területet. Abban az esetben, ha egy adott régióban kettő vagy több területen azonos pár- vagy egyedszám fordul elő egy bizonyos taxonon belül, egyedi elbírálás alapján a természetvédelmi szempontból nagyobb jelentőségű (több veszélyeztetett fajnak otthont adó, kedvezőbb természetvédelmi helyzetben levő vagy a területek területi eloszlása szempontjából kedvezőbb) területet vettük figyelembe. Amennyiben a legjobb öt terület állományai közül egy vagy több nem érte el a minimum 10 páros (nagy testű ragadozó madaraknál 3 páros) nagyságot, előfordulhatott, hogy egyes fajokra ötnél kevesebb terület kijelölését javasoltuk.

A 2000. évi IBA leltár összeállításánál szintén a NUTS 1 régió szintje szolgált alapul Ausztria, Dánia, Németország, Görögország és az Egyesült Királyság esetében a közösségi jelentőségű madárélőhelyek kiválasztásakor a C6 kritérium alkalmazása során.

1. táblázat: Az IBA C és a magyarországi javaslatlétel során alkalmazott kritériumok áttekintése
Table 1. IBA C criteria and criteria used in site selection in Hungary

IBA C kritérium	Magyarországon alkalmazott kritérium
<p>C1 Globálisan veszélyeztetett fajok élőhelyei A területen rendszeresen és jelentős számban előfordul egy vagy több világszerte veszélyeztetett madárfaj vagy más olyan madárfaj, amelynek globális természetvédelmi jelentősége van.</p>	<p>HU1 Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelyei Megegyezik a C1 kritériummal.</p>
<p>C2 EU szinten veszélyeztetett faj csoportosulásai A területről ismert, hogy ott rendszeresen előfordul az egy vonulási útvonalhoz tartozó, vagy egy EU-szinten veszélyeztetett faj EU-populációjának 1%-a.</p>	<p>HU2 Közösségi jelentőségű állományok élőhelye Megegyezik a C2 kritériummal.</p>
<p>C3 EU szinten nem veszélyeztetett vonuló fajok csoportosulásai A területről tudott, hogy ott rendszeresen előfordul egy vonulási területre tartozó vonuló faj 1%-a, figyelmen kívül hagyva az EU szinten veszélyeztetett fajokat.</p>	<p>HU3 Egyéb vonuló fajok jelentős állományainak élőhelye Megegyezik a C3 kritériummal.</p>

IBA C kritérium	Magyarországon alkalmazott kritérium
C4 Csoportosulások – nagy méretű csoportosulások A területről tudott, hogy ott rendszeresen előfordul legalább 20 000 vonuló vízimadár és/vagy 10 000 pár vándorló tengeri madár egy vagy több fajtól.	HU4 Vonuló vízimadár-fajok jelentős állomása Legalább 20 000 vonuló vízimadár fordul elő a területen.
C5 Csoportosulások – szűk keresztmetszetű területek A terület olyan szűk keresztmetszetű terület, amelyen a tavaszi vagy őszi vonuláskor legalább 5000 gólya és/vagy legalább 3000 ragadozó (Accipitriformes vagy Falconiformes) és/vagy 3000 daru vonul át.	Nem alkalmazható.
C6 EU szinten veszélyeztetett fajok fontos élőhelye* A terület egyike az európai régió (NUTS régió) öt legfontosabb területének az EU-ban veszélyeztetett fajokat és alfajokat figyelembe véve.	HU5 Közösségi jelentőségű madár-fajok legjelentősebb hazai fészkelőterületei A terület egyike Magyarország öt legfontosabb területének legalább egy, az EU-ban veszélyeztetett faj esetében.
C7 egyéb madártani kritériumok A terület SPA-ként van kijelölve vagy SPA-k azonosításánál már bevett madártani kritériumokon alapuló SPA jelöltként szerepel (hasonló, de nem azonos a C1–C6 kritériumokkal).	Nem alkalmazható.

*Megjegyzés: európai uniós szinten veszélyeztetett faj alatt a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt fajokat értjük.

A területek nemzetközi jelentőségének megállapításához szükséges küszöbértékeket a könyv 3. melléklete mutatja be. A kritériumok alkalmazása a legtöbb esetben a megadott küszöbérték és az adott területen költő/előforduló (becsült) egyedszám összevetését jelenti. Minden kritériumhoz a nemzetközi madártani adatbázisokon alapuló, a küszöbértékeket tartalmazó lista tartozik, mely állományt rendszeresen meg kell haladnia a kiválasztandó területnek.

A kritériumok nem jelentenek merev szabályokat, nem is terjedhetnek ki minden eshetőségre. Ezekben az esetekben a tudományos igényesség megtartásával a gyakorlat és a józan megfontolások alapján kell a kritériumok alapján a kijelölést elvégezni.

A HU1, HU2 és HU3 kritériumszinteknél a BirdLife International által ajánlott küszöbértékeket vettük figyelembe (Heath & Evans 2000). A madárvédelmi irányelv I. mellékletére Magyarország csatlakozásával valószínűleg felkerülő kék vércse és széki lile HU2 kritériumszintjének megállapításához az IBA C3 szintet vettük figyelembe. Az I. mellékletre szintén felkerülő

kecenszólyom esetében nincsen megállapított C3 szint, mert a faj nem fordul elő csoportosan („nem aggregáló” faj).

Az állományok lefedettségének megállapításához a Magyarország madarainak névjegyzéke (Magyar *et al.* 1998) munkában szereplő állományadatokat vettük alapul, mely az egyetlen minden fajra kiterjedő, ráadásul az utóbbi évekből származó, állomány nagyságot megadó vagy megbecsülő adatsor. Az itt található adatok közül az utóbbi évek frissebb felmérései alapján korrigáltuk egyes vízimadarak és ragadozók állományadatát (Bagyura *et al.* 2001, Szimuly 2000).

2.3. A területek kiválasztásához felhasznált adatok

Mivel az Európai Unió tisztviselői a csatlakozási tárgyalásokon és technikai konzultációkon egyértelmű feltételként jelölték meg, hogy a csatlakozás időpontjára a különleges madárvédelmi területek hazai jegyzéke – a jogharmonizációs feladatok teljesítésének részeként – kész legyen, már 2000-ben meg kellett kezdeni a magyarországi különleges madárvédelmi területek felmérését. E munkához 2000 elején egy, a nemzeti park igazgatóságok, illetve a legnagyobb magyar madárvédelmi célú civil szervezet, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szakembereinek és munkatársainak összehívásával egyeztetés zajlott le a KöM Természetvédelmi Hivatalában a felmérés kritériumainak áttekintése céljából. A madárvédelmi irányelv alapján javasolt különleges madárvédelmi terület kritériumrendszere kapcsán egyfelől szem előtt kellett tartani, hogy az egyes területekről beérkező javaslatok tükrében az országos állománylefedettséget, területi eloszlást figyelembe véve még további szelekció legyen lehetséges (hiányos lefedettség vagy egyenetlen területi eloszlás esetén pótlólagos adatok bekérése a program csúszását idézhette volna elő), másfelől figyelembe kellett venni, hogy hasonló rendszerű, viszonylag friss felmérés már létezett a BirdLife International szervezésében a fontos madár-élőhelyek hazai előfordulását illetően. Ráadásul elkészült az ott alkalmazott kritériumrendszernek a különleges madárvédelmi területek kijelöléséhez módosított változata (Osieck & Mörzer Bruyns 1981), amely, ha nem is volt egy az egyben alkalmazható Magyarországon, a hazai sajátosságokhoz idomuló módosításokkal jó szempontrendszernek volt ítéltető. Mivel hazánkban a bevezetendő NUTS-régiók száma és határai a dokumentum elkészültekor nem voltak ismertek, a figyelembe vehető fajok hazai összállománya minimum 1%-ának otthont adó területekről kértünk be adatokat, kivéve az IUCN-kategóriás fajokat. Életképes és kezelhető állományok ugyanakkor legalább 10 párból (nagy testű ragadozó madarak esetében 3 párból) álló populációkat tekintettünk, mivel ennél kisebb fészkelő állományok a legaktívabb természetvédelmi közreműködés ellenére is külső okból eltűnhetnek a területről, fennmaradásuk az adott területen nem garantálható. Megadtuk az átvonuló (ún. „flyway”) vagy teledő állományok adataiból számított 1%-os limit értéket is, amennyiben a terület vonulás vagy teledés során tekinthető jelentősnek egy faj számára. A rendelkezésre álló vízimadárszinkron adatok alapján a ramsari területekre vonatkozó kritériumok alapján nemzetközi jelentőségű vízimadár-vonulóhelyeket is figyelembe vettünk a területek értékelésénél (Faragó 1999). Az állománybecsléseknél kiemelkedően jó vagy kiemelkedően rossz évek adatainak kivételével az elmúlt öt éves időszak átlagos értékeit kértük figyelembe venni.

A kritériumok figyelembevételével korábbi adataik alapján a hazai kilenc nemzeti park igazgatóság munkatársai több mint száz területről küldtek be adatokat. A területek egy része azonban nem rendelkezett egyetlen kritériumfajból sem a limitet meghaladó nagyságú

állománnyal, más területek esetében azok összevonása vált indokolttá egyéb nemzeti park igazgatóságok területeivel.

A beérkezett javaslatok értékelésének megkezdésével indult a Natura 2000 hálózat hazai kialakítására meghirdetett Phare-projekt, így a javaslatok feldolgozása a tendert elnyert konzorcium szakembereinek részvételével folytatódhatott. A beérkezett adatokat az alábbi, évek óta folyó állományfelmérések eredményeivel tettük teljesebbé. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1974-es megalakulása óta folytat a madarakkal kapcsolatos állományfelmérő- és monitorozó vizsgálatokat. Ezek kiemelkedő szerepet játszanak a hazai biodiverzitás és az abban bekövetkezett változások követésében, a programok országos szintű és hosszú távú volta miatt.

A programok közül kiemelkedő:

- a fehér gólya hazai állományának rendszeres felmérése,
- a vonuló vízimadár-állomány 1974 óta történő felmérési programja,
- a hazai ritka ragadozómadár-fajok felmérési programja 1974 óta,
- a magyarországi fészkelő madárfajok országos elterjedésének feltérképezése (1980–1993),
- az Actio Hungarica vonuláskutató program 1974 óta,
- az állandó hálófelületű befogási, gyűrűzési program 1985 óta,
- a partifecske integrált monitorozási programja 1986 óta,
- a fészkelő énekesmadár-állományok monitorozása dán rendszerű számlálási módszerrel 1988 óta,
- a Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoringja (RTM) 1992 óta,
- a gyakori madárfajok országos monitorozása random mintavételi helyeken (Mindennapi Madaraink Monitoringja, MMM) 1998 óta.

A Ritka és Telepesen költő madárfajok Monitoring programját (RTM) 1992-ben indította be az MME. A program elsődleges célja a Magyarországon fészkelő ritka, veszélyeztetett és a telepesen fészkelő madárfajok állományának becslése és a létszámukban bekövetkező változások nyomon követése évről-évre. Mivel e fajok állományának jelentős része az IBA-területeken (Fontos Madárelőhelyek) fordul elő, ezért a program elsősorban ezekre a területekre koncentrál. A program három szervezési szintre tagolható; az elsőben a terepi megfigyelést végzők, a másodikba a területi koordinátorok, a harmadikba az MME Monitoring Központja tartozik. Az RTM programhoz kidolgozott adatlapok, útmutatók, és adatbeviteli szoftverek állnak rendelkezésre. Az MME által 1992-ben elindított és működtetett RTM program illeszkedik a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) III. projektjéhez (Magyarország élőhelyei) (Demeter & mtsai 2002).

Az MME 1998-ban indított random mintavételen alapuló monitorozó programja, a Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) (Szép & Gibbons 2000, Szép & Nagy 2001). Ez a program hazánkban országos lefedettségét tekintve egyedülálló, amely Magyarország minden fő élőhelytípusán előforduló madarak állományáról, élőhelyeikről és azok változásáról gyűjt adatokat (mintegy 600 mintavételi hely, 500 résztvevő). A program elindításának előzménye, hogy az Európai Madárszámlálási Tanács (European Bird Census Council, EBCC) egy olyan egységes módszert alkalmazó felmérő programot szeretne indítani Európában, mellyel hatékonyan lehet követni a főbb élőhelytípusokon végbemenő változásokat az ott fészkelő madárállományok alapján. E módszer kidolgozására az EBCC vezetősége Magyarországot kérte fel, s az első években a Királyi Madárvédelmi Egyesület (Royal Society for the Protection of Birds, RSPB; Egyesült Királyság) finanszírozza ezen egész Európában modellnek tekintett monitorozó programot. A program jó lehetőséget nyújt ahhoz, hogy a közelgő EU-csatlakozásnak a kör-

nyezetre és az élővilágra kifejtett hatásait a madarak segítségével mérni tudjuk, s kellő időben fel tudjuk hívni a figyelmet a nem kívánatos változásokra. Az elsősorban a gyakori fészkelő madárfajokra kiterjedő munka, azok számossága és gyakorisága révén, sokoldalú statisztikai, térinformatikai vizsgálatra ad lehetőséget. Az MMM programhoz kidolgozott adatlapok, útmutatók és adatbeviteli szoftverek állnak rendelkezésre. A különleges madárvédelmi területeken elsősorban a hazánkban általánosan elterjedt, gyakori fajok állományváltozásainak nyomon követésére tud adatokat szolgáltatni az MMM program a későbbiekben.

A fenti programok során gyűjtött adatok megfelelő kiindulási alapot szolgáltattak a különleges madárvédelmi területek kijelöléséhez. A lehető legnagyobb pontosság elérése, a minél naprakészebb adatok megszerzése érdekében a nemzeti park igazgatóságok és a Természetvédelmi Hivatal által 2000-ben összeállított adatbázissal párhuzamosan 2000/2001-ben az MME szervezésében is történt adatgyűjtés.

Az MME Monitoring Központ munkatársai a Phare-program kezdetekor kidolgozták a visszamenőleges madártani adatok gyűjtésének egységesítésére a Madár Előfordulási Adatlapot (MEF). Az adatlap a fajspecifikus RTM-terepnapló átdolgozásából született azzal a céllal, hogy akik több évre visszamenőleg rendelkeznek terepi megfigyelési adatokkal ritka és telepesen fészkelő madárfajok előfordulásáról, segíthessék ezen fajok országos állományfelmérési munkáit. Ezek az adatközlések visszamenőleg is kiegészítik a ritka és telepesen fészkelő fajok felmérését a megadott állomány nagyság- és előfordulás-adatokkal, segítik e fajok monitoring jellegű vizsgálatait. A MEF kidolgozott adatlapját először a Tisza mentén beindított madármonitorozó programok és az különleges madárvédelmi területek kijelölésének programja során használtuk.

2.4. Az adatok feldolgozása

A különleges madárvédelmi terület kijelölése során az MME részéről kiindulási alapként az IBA-területeket tartottuk, melyekről az MME Ritka és Telepesen költő madárfajok Monitoring programjának (RTM) adatbázisa és az MME Vízimadár-védelmi Szakosztályának keretében gyűjtött és rendszerezett vízimadár adatbázisok rendelkeznek sok információval. A Phare program során is ezen adatbázisok elemzése szolgált alapul a különleges madárvédelmi területek kijelöléséhez. Mivel a különleges madárvédelmi területek kijelölésekor használt kritériumrendszer és a kijelölés alapjául szolgáló fajok eltérnek az IBA-területek esetében használt kritériumrendszertől és fajoktól, ezért további adatokra is szükségünk volt a kijelöléshez.

Az MME veszélyeztetett madárfajokhoz kapcsolódó védelmi programjai során gyűjtött RTM fajspecifikus adatok fontos szerepet játszottak jó néhány faj esetében a területek kijelölésekor. Ilyen fajok voltak pl. a fekete gólya, fehér gólya, cigányréce, haris, tűzok, szalakóta stb. A ragadozó madarak esetében az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály adatbázisai is nélkülözhetetlenek voltak (rétisas, kígyászölyv, hamvas rétihéja, parlagi sas, kerecsensólyom stb.).

Azokról a területekről, amelyek nem tartoztak az IBA-területek hálózatába vagy nem kerültek a kiemelt fajokkal kapcsolatos védelmi programok állományfelméréseinek középpontjába, kevés adattal rendelkezünk. Az MME önkéntes felmérőit és helyi szakértőit kértük meg, hogy bocsássák rendelkezésünkre adataikat az általuk vizsgált területeken előforduló, a madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő fajokról. Ezeket az adatokat a Madár Előfordulási Adatlapon (MEF) gyűjtöttük, hogy egységes adatbázist építhessünk az így beérkezett adatokból. A beérkezett és feldolgozott adatok elemzése során számos terület kijelölése vált lehetségessé.

A beérkezett és az irodalmi adatokból számítógépes adatbázist állítottunk össze. Az adatbázis az 1997–2000 közötti évek állományadatait tartalmazza. Amennyiben ismert volt több év adatsora, a terület jellemző állomány nagyságát állapítottuk meg. Jellemzőnek vettük a különböző évek átlagát, a vízimadár-fajok esetében eltekintettünk a különösen kedvező (az átlagnál nagyobb vízborítottságú) és a kedvezőtlen (száraz) évek adataitól. Az állomány nagyságokat a felmérés során megadott minimum és maximum értékekkel jellemeztük.

A javasolt területek kiválasztása során a területekre jellemző minimum állomány nagyságokat (a nagy valószínűséggel, rendszeresen előforduló állományt) vettük figyelembe.

2.5. A területek határainak kijelölése

A terület úgy határozható meg, hogy amennyire lehet:

- (I) jellegében vagy madártani értékeiben különbözik az őt körülvevő területektől;
- (II) már védett vagy potenciálisan védett, pufferzónákkal vagy anélkül, illetve olyan terület, amely természetvédelmi értelemben valamilyen módon kezelhető;
- (III) önmagában vagy más területekkel önfenntartó és a madarakat teljes ott-tartózkodásuk alatt minden tekintetben képes ellátni.

Ahol nagy kiterjedésű, összefüggő területek állnak a madarak rendelkezésére, ott csak a (II) és (III) jellemzőket alkalmazzuk.

A terület megőrzésében a gyakorlati szempontok a legelsőek.

Egyszerű, jól definiálható határvonalak (pl. utak, folyók) gyakran alkalmazhatóak a szegély körülhatárolásában, míg az olyan jellemzők, mint pl. vízvázások, hegygerincek, hegycsúcsok segíthetnek az olyan helyeken, ahol nincs nyilvánvaló szakadás az élőhely szerkezetében (átmenet a vegetációban vagy az altalajban). A tulajdonjogi határok szintén fontosak.

A területeknek nincs rögzítve minimális és maximális mérete – a biológiai indokolható és a gyakorlatban ésszerű megoldások között kell kompromisszumra jutni. Arra sincs határozott válasz, hogy hogyan kezeljük azokat az eseteket, amelyekben számos kisebb terület fekszik egymás közelében. Az adott helyzeten múlik (tekintettel a természetvédelemre és a kezelésre), hogy ezeket a területeket különállóként kezeljük vagy egy nagy területegységként, amely madártani jelentőséggel nem rendelkező részeket is tartalmaz.

A különleges madárvédelmi területek kiválasztásához elegendő nagyságú állományt elérő fajok szabták meg elsősorban a területek határait, de figyelembe vettük a kritériumszintet el nem érő, de jelentős állománnyal rendelkező fajok elterjedését (valamint egy esetben a mellékleten nem szereplő, de vonuló volta kapcsán figyelembe vehető partifecskeét) is.

Esetenként a javasolt területen ismert a madárállományok nagysága, de nincsenek információk az egyedek pontos elterjedéséről. Ilyen esetekben az élőhelyigény ismerete alapján jelöltük ki a határokat.

Ahol több, egymással nem vagy kissé átfedő elterjedésű faj él a területen, ott a kritériumszintet elérő fajok együttes elterjedési területét (a területek maximumát) vettük figyelembe.

A területek határainak kijelölése során alapvető elv volt, hogy a kritériumfaj teljes élőhelyét lefedjük, beleértve a fészekrakó helyeken túl a pihenő- és táplálkozóhelyeket is. A területhatárok javaslatainál általában a természetes és mesterséges határvonalakat, mint a vízfolyásokat, utakat, domborzati és vegetációs „ugrásokat” követtük. Számos helyen a meglévő védett természeti területek, illetve az *ex lege* védett területek (elsősorban lápok, szikesek) hatá-

rait használtuk fel a gyakorlati szempontok figyelembevételével, amennyiben nem maradtak ki emiatt számottevő madárállományok.

Az államhatárokon átnyúló, kiemelt jelentőségű madárélőhelyek meglétét a területek ismeretében kiemeltük. A javasolt különleges madárvédelmi területek ebben az esetben is eléri a kritériumszintet önállóan a magyar oldalon is.

Mesterséges élőhelyeket (pl. szikkasztótavak, szemételepek) nagy madárállományok esetén sem javasoltunk különleges madárvédelmi területnek, kivéve, ha az a körülvevő természetközeli élőhelyek szerves része. A korábban átalakított, de jelenleg természetközeli állapotú halastavak a körülöttük lévő élőhelyekkel együtt több helyen szerepelnek a javasolt területek részeként (pl. Hortobágy, szegedi Fehér-tó, Csaj-tó, Kis-Sárrét; amelyek egyben *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek*, ún. Ramsari területek is). A halastavak mesterségesen fenntartott, a természetesnél nagyobb biomasszával jellemezhető élőhelyek. Általában a korábbi vizes élőhelyeken alakították ki őket, ezért ma is fontosak a vonulás és fészkelés szempontjából. Különösen a száraz években jelentősek, amikor a kiszáradó természetes területekről a halastavakra húzódnak a madarak akár költési, akár vonulási időszakban.

A folyamatosan változó szerkezetű élőhelyeket (pl. az áradások miatt évente változó partszakaszú Dráva), illetve a nagy kiterjedésű mozaikos, de a madarak szempontjából homogén élőhelyeket (pl. Bihar gyep-szántó mozaikjai) szakmai indokok alapján teljes kiterjedésükben javasoltunk különleges madárvédelmi területté nyilvánítani. Ennek oka, hogy a madárfajok egy része hosszú távon hasonló eséllyel a teljes területen előfordulhat. Több faj jelenleg nem képes kizárólag a gyepeken megélni, így számukra ugyancsak ki kellett jelölni nagy kiterjedésű szántó-gyep mozaikos területeket. Ilyen pl. a tűzok, parlagi pityer, kis őrgébics. A világszerte veszélyeztetett tűzok 1997-ben Biharban ismert fészkeinek csak 54 %-a volt gyep területen, a fennmaradó 46% mesterséges élőhelyen fordult elő az MME vizsgálatai szerint (nem publikált adatok). A gyep területeken lévő fészkeket a kaszálás, gomba- és kamillaszedés veszélyezteti. E mobilis fajok élőhelyeinek ki nem jelölése állományuk kipusztulását jelentheti.

Több helyen szükséges volt intenzív szántóterületek kijelölése is, amelyek a vonuló daru- vagy lúdcsapatok táplálkozóterületei. A madárvédelmi irányelv alapján a különleges madárvédelmi területek kijelölése kizárólag madártani alapokon történhet. A lúdfajok a megfigyelések szerint többnyire ragaszkodnak tradicionális, a korábbi időszakban használt táplálkozóterületekhez is. A terepi megfigyeléseket támasztja alá például (Wilson *et al.* 1991) a nagy lilik *flavirostris* alfaján végzett vizsgálat. A táplálkozó lúdcsapatok ki vannak téve a zavarás és vadászat veszélyeinek, így a számukra megfelelő kijelölés csak az általuk rendszeresen felkeresett szántóterületek kijelölésével lehet teljes. E területek a korábbi rendszeres megfigyelések során szerzett adatok alapján nagy biztonsággal behatárolhatók.

Az Európán átvonuló daruállomány több mint fele a hazánkon keresztül vezető útvonalat használja. A nyugati útvonal legnagyobb csoportosulása Lac du Der-Chantecoq et étangs latéraux Franciaország területén, ahol 15 000–42 000 egyed vonul át (Heath & Evans 2000). A keleti útvonalon a legjelentősebb pihenőhely a Hortobágy 50 000–60 000 maximummal. A megfelelő éjszakázóhelyeken kívül alapvető feltétel a madarak állományának fenntartásához a táplálkozóterületek megléte, ami a jelenlegi körülmények között nagy részben a kukoricatárlókat jelenti.

Az előbbi területeken az Európai Bíróság C-96/98 számú, 1999. november 25-i ítélete szerint az agrár-környezetvédelmi intézkedések bevezetése nem helyettesítheti a megfelelő védelmi szint kihirdetését. Így a jelzett területek ki lennének zárva a Natura 2000 hálózathoz

csak az önkéntesen igénybe vehető, állami támogatásokra lenne utalva megőrzésük, ami nem jelent megfelelő természetvédelmi szintet a madárvédelmi irányelv követelményeinek kielégítéséhez.

Nem javasoltunk olyan területeket, ahol a korábbi adatok alapján a kritériumszintet elérő madárállomány élt, de az élőhely leromlása vagy más ok miatt az utóbbi években már onnan eltűnt.

2.6. Földrajzi elemzés

A javasolt területeket a javaslattevő helyi szakértők 1:25 000 méretarányú térképeken jelölték be. A térképeket az illetékes nemzeti park igazgatóság és az MME Monitoring Központjának munkatársai digitalizálták. A javaslatok összegzésekor egyes területeket kiegészítettünk, esetenként az egymással határos területeket összevontuk vagy a javasolt területek kiterjedését csökkentettük. A javasolt területek földrajzi adatainak elemzését a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) munkatársai végezték, megadva a területek kiterjedését; minimális, maximális és átlagos tengerszint feletti magasságát; közigazgatási hovatartozását a megyék és települések szintjén; a CORINE Land Cover adatbázis alapján a felszínborítottsági kategóriák kiterjedését és arányát a javasolt területeken belül. A védett természeti területek kiterjedését a Védett Természeti Területek Törzskönyvének adatbázisa alapján adtuk meg.

3. EREDMÉNYEK

3.1. A javasolt különleges madárvédelmi területek

A HU1–HU5 kritériumok alkalmazásával összesen 54 terület felelt meg a fenti kritériumoknak (1. ábra, 2. táblázat).

1. ábra: A javasolt különleges madárvédelmi területek

Fig. 1. Map of proposed SPA-sites

A területek elnevezését a 2. táblázat tartalmazza

2. táblázat: A javasolt területek listája / Table 2. List of proposed SPAs

	Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelye <i>Species of global conservation concern</i>				
	HU1	HU2	HU3	HU4	HU5
1. Abonyi kaszáló-erdő					1
2. Aggteleki-karszt					4
3. Alsó-Tisza-völgy	2	7	3	*	19
4. Balaton			7	*	
5. Béda-Karapanca			3		5
6. Belső-Somogy	2				4
7. Bihari-síkság	2	2			4
8. Bodrogzug–Taktaköz	2	5			16
9. Borsodi-Mezőség	3				8
10. Börzsöny	1				1
11. Bükk	1				6
12. Csanádi-hát	1	1	1		
13. Cserebökényi puszták					3
14. Dél-Heves–Jászság	1				2
15. Dévaványai-sík	1		1		1
16. Dinnyési-Fertő és Velencei-tó			3	*	2
17. Dráva					2
18. Északi-Bakony					3
19. Felső-Tisza hullámtere (Tuzsér–Tokaj)	1		1		1
20. Fertő		2	5	*	5
21. Gemenc	2		2		4
22. Gerecse hegység	1				2
23. Gerje-sík					3
24. Hanság					2
25. Hernád-völgy	1				
26. Hevesi-sík	2				7
27. Hortobágy és Tisza-tó	8	13	6	*	23
28. Ipoly-völgy	1				
29. Karancs–Medves					1
30. Kesznyéteni-puszta	2	1			

2. táblázat folytatása

	Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelye <i>Species of global conservation concern</i>				
	HU1	HU2	HU3	HU4	HU5
31. Kis-Balaton	2	4	5	*	11
32. Kiskunsági szikes puszták térsége	2				7
33. Kis-Sárrét (Biharugra térsége)	1		4	*	2
34. Kolon-tó					2
35. Közép-Tisza					1
36. Mátra	1				6
37. Mosoni-síkság	1				1
38. Nagy-berek	2		2		
39. Őrség					2
40. Pacsmagi halastavak	1				1
41. Péteri-tó		2			2
42. Putnoki-dombság					1
43. Sárvíz-völgy	1	1	4	*	4
44. Solti-síkság	1	1	2	*	9
45. Sumonyi-halastó			2	*	
46. Szatmár-Bereg	1				
47. Szigetköz					3
48. Tatai Öreg-tó			2	*	
49. Tiszaalpár–bokrosi ártér		1			2
50. Tolnai-Hegyhát					1
51. Vásárhelyi-puszta		1	3	*	1
52. Vértes és Zámolyi-medence	1				1
53. Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság	2				10
54. Zselic					1
Összesen / total:	30	13	18	12	45

A HU1-HU3, HU5 kritériumnál a szám a küszöbszintet elérő fajok számát mutatja.

A HU4 kritériumnál a * a kritérium teljesülését jelzi.

Number at Criteria HU1–HU3 & HU5 shows number of species reaching criteria level.

For Criteria HU4 '*' indicates that the site fulfills the population threshold set.

Globális jelentősége alapján kerülhetett a javaslatok közé 30 terület. Az Európai Unió szintjén veszélyeztetett faj jelentős élőhelyének minősül 13 hazai terület. Egyéb vonuló madárfaj számára 18 területet lehetett kiválasztani, 12 területen haladja meg ismereteink szerint a vonuló vízmadarak egyedszáma rendszeresen a húszezret. A HU5 kritérium alapján 45 területet javasoltunk különleges madárvédelmi területnek.

3.2. A javasolt, madártani jelentőséggel bíró területek kiterjedése

A javasolt területek nagysága 259 ha (Tatai Öreg-tó) és 100 000 ha (Hortobágy és Tisza-tó) között változik, átlaguk 24 340 ha. A javasolt területek teljes kiterjedése 1 314 329 ha, Magyarország területének 14,1%-a.

A legtöbb terület mérete 1000 és 50 000 ha között változik. Csak 4 terület kisebb 1000 hektárnál és 1 terület (Hortobágy és Tisza-tó) kiterjedése éri el a 100 000 hektárt. 50 000 hektárnál nagyobb kiterjedésű 8 terület (2. ábra).

3. táblázat: A javasolt területek kiterjedése és védettsége

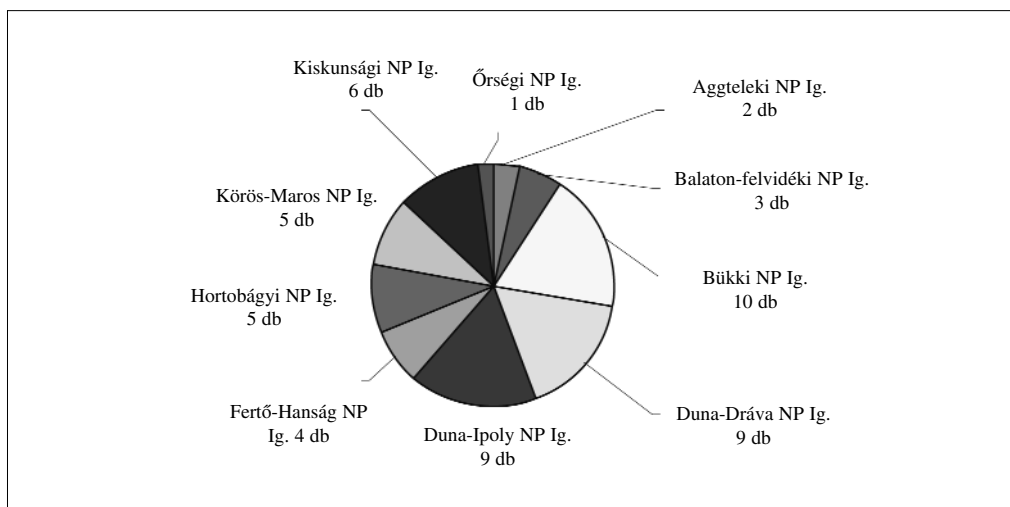
Table 3. Area of proposed sites and proportion of protected areas

Terület neve <i>Area</i>	Teljes terület <i>Total area</i> (ha)	Ebből védett <i>Protected</i> (ha)	Védettség <i>Protection</i> <i>level (%)</i>
Abonyi kaszáló-erdő	400	–	0
Aggteleki-karszt	22 000	19 796	90
Alsó-Tisza-völgy	29 500	22 146	83
Balaton	60 000	–	0
Béda-Karapanca	9 600	9 600	100
Belső-Somogy	35 600	8 718	24
Bihari-síkság	50 000	17 914	36
Bodrozug–Taktaköz	31 900	5 365	17
Borsodi-Mezőség	39 000	17 932	46
Börzsöny	27 800	26 171	94
Bükk	62 900	43 190	69
Csanádi-hát	9 200	7 179	78
Cserebökényi puszták	18 200	4 535	25
Dél-Heves–Jászság	57 200	–	0
Déványai-sík	30 000	11 755	41
Dinnyési-Fertő és Velencei-tó	2 000	959	48
Dráva	12 900	6 940	54
Északi-Bakony	34 300	9 258	27
Felső-Tisza hullámtere (Tuzsér–Tokaj)	9 500	1 263	13
Fertő	8 500	8 500	100
Gemenc	17 800	17 800	100
Gerecse hegység	26 000	8 738	34

Terület neve <i>Area</i>	Teljes terület <i>Total area</i> (ha)	Ebből védett <i>Protected</i> (ha)	Védettség <i>Protection</i> <i>level (%)</i>
Gerje-sík	8 000	–	0
Hanság	10 800	8 775	82
Hernád-völgy	25 600	105	1
Hevesi-sík	64 000	8 224	13
Hortobágy és Tisza-tó	100 000	81 713	81
Ipoly-völgy	6 300	2 155	34
Karancs-Medves	8 000	6 709	84
Kesznyéteni-pusztá	6 100	6 084	100
Kis-Balaton	14 800	14 734	90
Kiskunsági szikes puszták térsége	44 400	14 733	33
Kis-Sárrét (Biharugra térsége)	12 300	8 417	68
Kolon-tó	3 600	2 857	79
Közép-Tisza	7 700	7 670	100
Mátra	60 000	11 683	19
Mosoni-síkság	7 400	–	0
Nagy-berek	9 300	1 744	19
Őrség	66 000	39 881	66
Pacsmagi halastavak	950	487	51
Péteri-tó	750	740	99
Putnoki-dombság	6 500	–	0
Sárvíz-völgy	5 300	5 111	96
Solti-síkság	34 500	10 940	32
Sumonyi-halastó	270	–	0
Szatmár-Bereg	52 800	23 091	44
Szigetköz	9 200	9 158	100
Tatai Öreg-tó	259	259	100
Tiszaalpár–bokrosi ártér	5 000	313	6
Tolnai-Hegyhát	4 100	–	0
Vásárhelyi-pusztá	10 100	360	4
Vértes és Zámolyi-medence	21 900	15 608	71
Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság	94 200	26 838	28
Zselic	19 900	8 337	42
Összesen / Total:	1 314 329	564 485	43,0

2. ábra: A javasolt területek száma nemzeti park igazgatóságoként

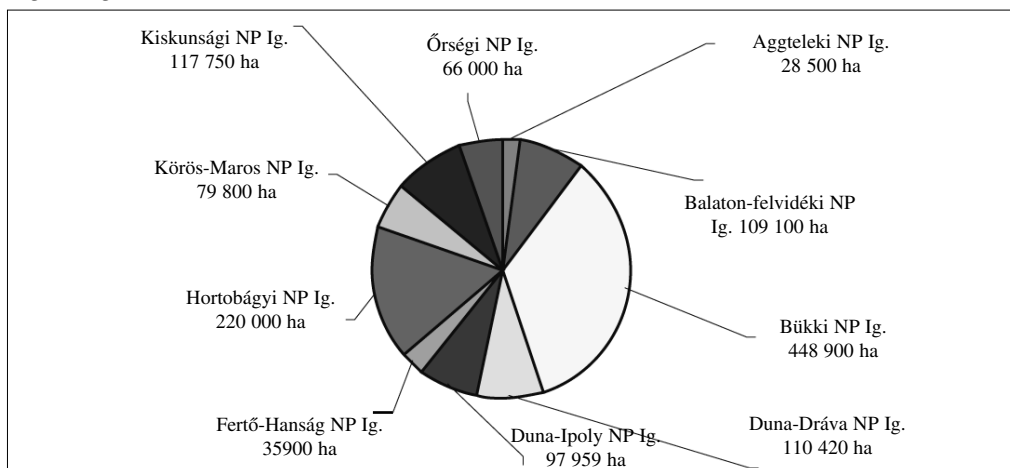
Fig. 2. Number of proposed SPA's distributed according to national park directorates

A javasolt területek összterjedéséből a legtöbb, 448 900 ha a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság területére esik. Legkisebb az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területére eső 28 500 ha (3. ábra).

3. ábra: A javasolt területek kiterjedése nemzeti park igazgatóságoként

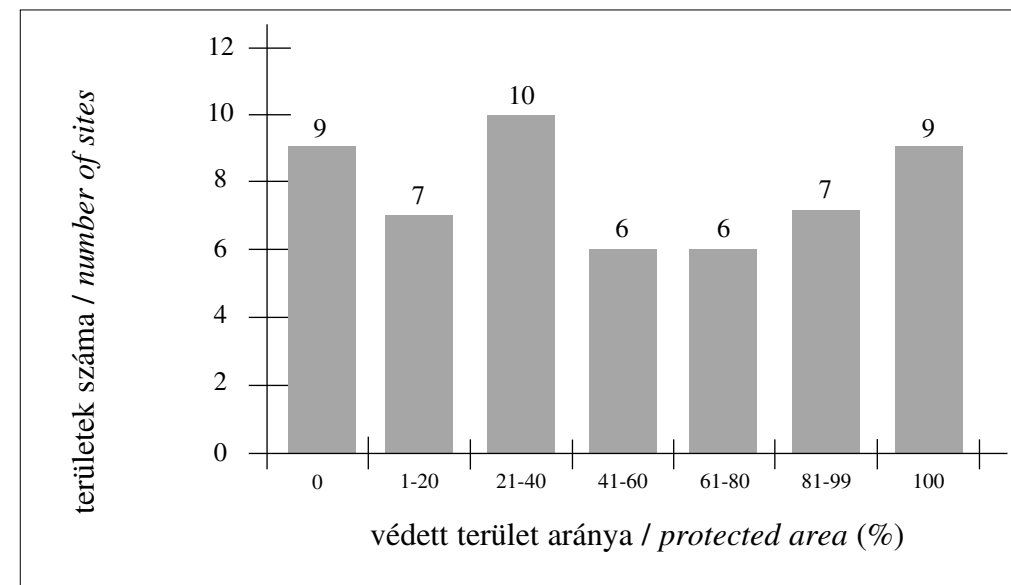
Fig. 3. Distribution of proposed sites distributed according to national park directorates, regarding total size

A területek általában 50% alatti kiterjedtségben élveznek jelenleg védelmet. Kilenc terület jelenleg egyáltalán nem védett természeti terület a magyar jogrend szerint. Teljes védelmet az adatok szerint kilenc terület élvez. A javasolt területek által lefedett 1 314 329 ha területből 564 485 ha országos szintű védett természeti terület, a teljes javasolt területek 42,8%-a. Az országos szintűen védett természeti területek kétharmada került a javasolt különleges madárvédelmi területek közé (4. ábra).

4. ábra: Védeltség arányának megoszlása

Fig. 4. Proportion of protected status of sites

3.3. Nemzetközi természetvédelmi jelentőségű fajok élőhelyei

Magyarországon a világszerte veszélyeztetett fajok közül a kis kárókatona, a kis lilik, a vörösnakú lúd, a cigányréce, a rétisas, a parlagi sas, a haris, a tűzok, a vékonycsőrű póling és a csíkosfejű nádiposzáta fordul elő rendszeresen. Kiemelt jelentősége van hazánkban a cigányréce, a haris, a tűzok és a parlagi sas állományának fennmaradásában. E négy faj legfontosabb élőhelyét a 4. táblázat mutatja be.

A kis kárókatona állománya a Hortobágyon és a Kis-Balaton éri el a 10 páros kritériumszintet, ahol 80–100, illetve 10 pár fészkel. A kis lilik legalább 15 egyedből álló telelő vagy vonuló csapatok szintén a Hortobágyon fordulnak elő (45–110 példány), de alkalmanként a Bihar-síkságon is (10–15 példány). A vörösnakú lúd esetében nem ismerünk a nemzetközi jelentőségű állomány nagyságot elérő előfordulási helyet hazánkban.

A cigányréce minimális állománya 9 terület esetében eléri a globális jelentőségű szintet (20 pár), további 3 terület esetében azok optimális éveken észlelt maximális állománya teljesíti a feltételt.

A rétisas a legfontosabb hazai élőhelyein, Belső-Somogyban (13 pár) és Gemencen (7–8 pár) haladja meg az 5 páros kritériumszintet. A 15 párat meghaladó telelőállományról Biharugra, Gemenc, a Hortobágy és az Alsó-Tisza-völgy esetében kaptunk információt.

A parlagi sas állománya csak a Kárpát-medencében nem csökken Európában. Az aktív védelemnek köszönhetően 10 terület állománya eléri a globális jelentőséget jelentő 2 páros szintet.

Nyolc terület esetében haladja meg a haris minimumállománya a globális jelentőségű kritériumszintet (20 pár). A nagy nemzetközi jelentőségű magyar tűzokállomány esetében 9 terület állománya haladja meg a globális jelentőségű, 30 példányos szintet.

4. táblázat: A cigányréce, parlagi sas, haris és túzok globális jelentőségű élőhelyei Magyarországon

Table 4. Important concentrations of Ferruginous Duck, Imperial Eagle, Corncrake and Great Bustard at a global level

Cigányréce / Ferruginous Duck (<i>Aythya nyroca</i>)	
Terület neve / Site	Állományméret (pár) / Population (pairs)
Alsó-Tisza-völgy	40
Bodrozug–Taktaköz	50
Belső-Somogy	50-70
Hortobágy és Tisza-tó	70-140
Kesznyéteni-puszta	25-30
Kis-Balaton	> 40
Nagy-berek	28-30
Pacsmagi halastavak	50-65
Sárvíz-völgy	25-30
Parlagi sas / Imperial Eagle (<i>Aquila heliaca</i>)	
Terület neve / Site	Állományméret (pár) / Population (pairs)
Borsodi-Mezőség	3
Börzsöny	3
Bükk	5
Dél-Heves–Jászság	5
Gerecse	2
Hernád-völgy	3-4
Hevesi-sík	5
Mátra	4
Vértes és Zámolyi-medence	2
Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság	6-7
Haris / Corncrake (<i>Crex crex</i>)	
Terület neve / Site	Állományméret (pár) / Population (pairs)
Bodrozug–Taktaköz	> 210
Borsodi-Mezőség	50-60
Felső-Tisza hullámtere (Tuzsér-Tokaj)	25-35
Ipoly-völgy	20-23
Kesznyéteni-puszta	20-25
Kiskunsági szikes puszták térsége	25-30
Szatmár-Bereg	100-180
Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság	161-165

Túzok / Great Bustard (<i>Otis tarda</i>)	
Terület neve / Site	Állományméret (pár) / Population (ind.)
Bihari-síkság	80-110
Borsodi-Mezőség	30-40
Csanádi-puszták	35-40
Déványai-sík	350-370
Hevesi-sík	>42
Hortobágy	80-90
Kiskunsági szikes puszták térsége	300-350
Mosoni-síkság	65-122
Solti síkság	50-60

A vékonycsőrű póling Európában a legkevésbé ismert fajok közé tartozik. Rendszeres előfordulásról sehonnan nem beszélhetünk a kontinensen. A faj esetében nagy számú megfigyelés származik Magyarországról, az utóbbi években 1–1 alkalommal fordult elő a Hortobágyon és a kiskunsági szikes puszták területén.

A csíkosfejű nádiposzáta egyetlen hazai fészkelőhelye a Hortobágy, az ott fészkelő legalább 600 páros állomány messze meghaladja a globális jelentőségű 10 páros kritériumértéket.

Összesen 30 terület esetében volt alkalmazható a HU1 kritérium.

3.4. Közösségi jelentőségű állományok élőhelye

A megadott kritériumszintek alapján Magyarországon 13 terület tart el a madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő fajok közül közösségi szinten jelentős állományt. A feltételt 12 faj esetében lehetett alkalmazni (5. táblázat).

5. táblázat: Közösségi jelentőségű állományt eltartó területek

Table 5. Concentrations of species endangered at Community level

Faj / Species	Kritériumszint (pár) / Population threshold (pairs)	Terület neve / Site
Bölgébika / Bittern (<i>Botaurus stellaris</i>)	15	Alsó-Tisza-völgy, Bihari-síkság, Bodrozug, Fertő, Hortobágy, Kesznyéteni-puszta, Kis-Sárrét, Sárvíz-völgy
Törpegém / Little Bittern (<i>Ixobrychus minutus</i>)	55*	Hortobágy

Faj / Species	Kritériumszint (pár) / Population threshold (pairs)	Terület neve / Site
Bakcsó / Night Heron (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	270	Alsó-Tisza-völgy, Béda-Karapancsa, Hortobágy
Üstökösgém / Squacco Heron (<i>Ardeola ralloides</i>)	15	Alsó-Tisza-völgy, Bodrozug, Hortobágy, Kesznyéteni-pusztá, Kis-Balaton, Péteri-tó
Nagy kócsag / Great White Egret (<i>Egretta alba</i>)	20	Alsó-Tisza-völgy, Bodrozug, Hortobágy, Kis-Balaton
Vörös gém / Purple Heron (<i>Ardea purpurea</i>)	50	Alsó-Tisza-völgy, Bodrozug, Hortobágy
Kanalgém / Spoonbill (<i>Platalea leucorodia</i>)	220	Hortobágy, Péteri-tó
Pettyes vízicsibe / Spotted Crake (<i>Porzana porzana</i>)	55	Fertő, Hortobágy*
Daru / Crane (<i>Grus grus</i>)	1550	Alsó-Tisza-völgy, Bihari- síkság, Csanádi-hát, Hortobágy, Vásárhelyi-puszták
Haris / Corncrake (<i>Crex crex</i>)	45	Bodrozug, Borsodi-Mezőség, Szatmár-Bereg, Zempléni- hegység
Kormos szerkő / Black Tern (<i>Chlidonias niger</i>)	40	Bodrozug, Hortobágy, Kis-Balaton
Szerecsensirály/Mediterranean Gull (<i>Larus melanocephalus</i>)	45	Alsó-Tisza-völgy

* a fajról kevés információ van, ezért elképzelhető, hogy fellelhető még a kritériumszintet elérő terület

* Due to insufficient information, other sites may exist with populations above threshold levels for the species

3.5. Egyéb vonuló fajok jelentős állományainak élőhelyei

A madárvédelmi irányelv I. mellékletében nem szereplő, rendszeresen előforduló vonuló fajok közül a nyári lúd, nagy lilik, vetési lúd, kendermagos réce, csörgő réce, tőkés réce, kanalas réce, kerceréce, kontyos réce és a nagy goda esetében volt a kritériumszintet meghaladó állományról információnk. A kijelölés során 17 terület esetében játszott szerepet a fenti fajok valamelyike (6. táblázat). A szintén vonuló partifecske legnagyobb közép-európai állományát eltartó területe, a Felső-Tisza ugyancsak a javaslatok közé került.

6. táblázat: A vonuló vízimadár fajok alapján javasolt területek

Table 6. Congregations of migratory waterbirds

Faj / Species	Kritériumszint (pd)/ Population threshold (ind.)	Terület neve / Site
Nyári lúd / Greylag Goose (<i>Anser anser</i>)	200	Alsó-Tisza-völgy, Balaton, Béda-Karapancsa, Fertő, Hortobágy, Vásárhelyi- puszta, Kiskunsági szikes tavak, Kis-Balaton, Kis- Sárrét (Biharugra), Nagy- berek, Sumonyi-halastó, Tisza-tó, Sárvíz-völgy, Velencei-tó
Nagy lilik / White-fronted Goose (<i>Anser albifrons</i>)	1000	Alsó-Tisza-völgy, Balaton, Béda-Karapancsa, Gemenc, Dinnyési-Fertő – Velencei-tó, Fertő, Hortobágy, Kardoskúti Fehér-tó, Kis-Balaton, Kis-Sárrét (Biharugra), Kiskunsági szikes tavak, Tatai Öreg-tó, Tisza-tó, Vásárhelyi-pusztá
Vetési lúd / Bean Goose (<i>Anser fabalis</i>)	3000	Balaton, Béda-Karapancsa, Dinnyési-Fertő – Velencei-tó, Fertő tó, Gemenc, Hortobágy, Kis-Balaton, Nagy-berek, Sumonyi-halastó, Tatai Öreg-tó

Faj / Species	Kritériumszint (pd)/ Population threshold (ind.)	Terület neve / Site
Kendermagos réce / Gadwall (<i>Anas strepera</i>)	1000	Kis-Balaton
Csörgő réce / Teal (<i>Anas crecca</i>)	10 000	Fertő, Hortobágy
Tőkés réce / Mallard (<i>Anas platyrhynchos</i>)	22 500	Balaton, Kis-Sárrét (Biharugra), Sárvíz-völgy
Kanalas réce / Sholever (<i>Anas clypeata</i>)	400	Alsó-Tisza-völgy, Hortobágy
Barátréce / Pochard (<i>Aythya ferina</i>)	10 000	Balaton
Kontyos réce / Tufted Duck (<i>Aythya fuligula</i>)	6000	Balaton
Kerceréce / Goldeneye (<i>Bucephala clangula</i>)	700	Balaton, Kis-Balaton
Nagy goda / Black-tailed Godwit (<i>Limosa limosa</i>)	3500	Alsó-Tisza-völgy, Dévaványai-sík, Hortobágy, Kis-Sárrét (Biharugra)

3.6. Vonuló vízimadár-fajok jelentős állomásai

A 20 000 vízimadár megjelenése alapján kiválasztható területek kritériumának is megfelelt az Alsó-Tisza-völgy, a Balaton, a Vásárhelyi-puszt (kardoskúti Fehér-tó), a Dinnyési-Fertő és Velencei-tó, a Fertő, a Hortobágy és Tisza-tó, a Kis-Balaton, a Solti-síkság, a Kis-Sárrét (Biharugra térsége), a Sárvíz-völgy, a Sumonyi-halastó és a tatai Öreg-tó.

3.7. Közösségi jelentőségű madár-fajok legjelentősebb hazai fészkelő-területei

A megállapított kritérium alapján az irányelv I. mellékletében szereplő madár-fajok hazánkban fészkelő állományának öt legjelentősebb fészkelőterületét javasoltuk különleges madárvédelmi területnek. A javasolt 54 terület közül 45 felelt meg a feltételnek. A javaslatétel során figyelembe vett madár-fajok legfontosabb fészkelőterületeit a könyv 4. melléklete mutatja be.

3.8. Az állományok lefedettsége

A javasolt területek alapján az egyes közösségi szinten veszélyeztetett, Magyarországon fészkelő fajok hazai állományának a javasolt különleges madárvédelmi területek általi lefedettsége 21% és a teljes lefedettség között változik (5. ábra, 7. táblázat).

A vörös kánya, kis héja, pusztai ölyv, törpesas, vándorsólyom, sziki pacsirta és kerti sármány esetében az országosan ismert fészkelő állomány nagysága sem éri el az egy terület kijelöléséhez szükséges 3, illetve 10 páros szintet; bizonyos években közülük egyes fajok költése is elmaradhat. Ezeknél a fajoknál nem javasoltunk területet és a lefedettséget sem vizsgáltuk.

A törpegém, kis vízicsibe, pettyes vízicsibe, törpevízicsibe, lappantyú, jégmadár, fekete farkály, balkáni fakopáncs, közép fakopáncs, erdei pacsirta, parlagi pityer, karvalyposzáta, kis légykapó, örvös légykapó, tövisszűrő gébics lefedettsége nem vizsgálható. Ennek oka, hogy nem rendelkezünk a faj állományát jellemző adatsorral az egyes javasolt területeken.

További 11, szintén általánosan elterjedt, de kisebb állományú faj számított lefedettsége az adatok alapján 20 és 60% között változik. A fehér gólya fészkelőállománya az emberi településekhez kötődik, ezek kijelölése nem látszik szükségesnek különleges madárvédelmi területként. A kis őrgébics, parlagi sas, kerecsensólyom állománya részben mezőgazdasági területek közé ékelődött fasorokban (a kerecsensólyom esetében magasfeszültségű elektromos távvezetékek oszlopain) fészkel. Egyes években szintén jelentős számú székicsér fészkelhet mezőgazdasági táblákon és rizsföldek területén. Ez utóbbi területeken élő fajok védelmére sem a különleges madárvédelmi területek hálózata a megfelelő eszköz.

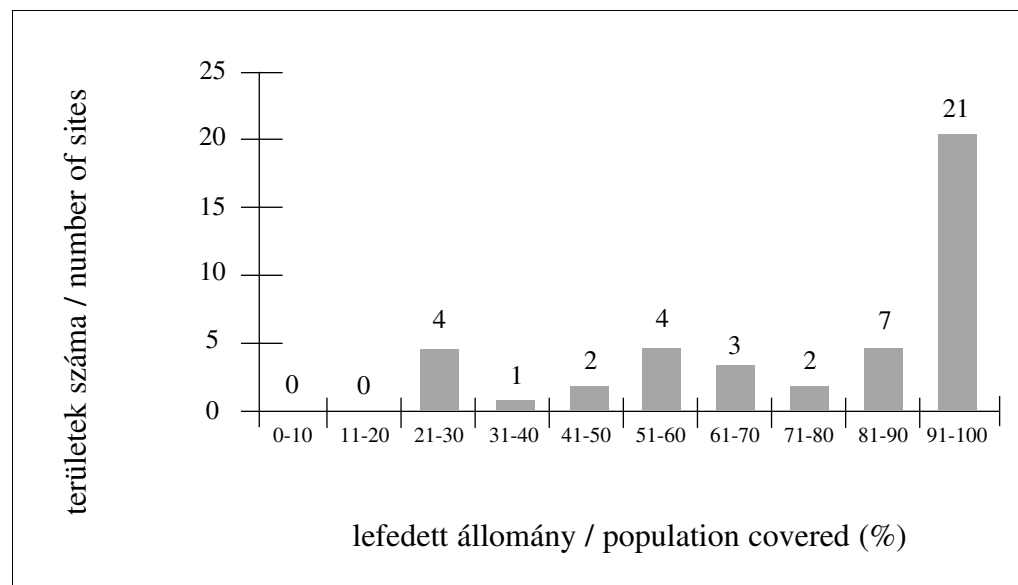
Hatvan százalék feletti értéket mutat 33 faj állományának számított lefedettsége, melyből 14 faj teljes állománya a javasolt különleges madárvédelmi területek határán belül fészkel.

Megjegyzendő, hogy a lefedettség számításához használt országos állományadatsor (Magyar *et al.* 1998) vonatkoztatási éve és a területkijelöléshez végzett adatgyűjtés időpontja között több faj állománya időszakosan megemelkedett (pl. egyes vízimadarak, elsősorban az elmúlt csapa-

dékos éveknek köszönhetően). Más fajok esetében a korábbinál pontosabb adatok állnak időközben a rendelkezésünkre, így az országos állomány értéke jelenleg magasabb a forrásmunkában megadottnál, annak dacára, hogy nem tudunk a faj állományának esetleges változásáról. A fentiek miatt egyes fajoknál a publikált országos állományadatokhoz viszonyított lefedettségi érték meghaladhatja a 100%-ot.

Más fajok esetében az országos állomány csökkent, például a széki lile és az ugartyúk esetében, valószínűleg a legeltetési állattartás csökkenése miatt. Itt a meglévő adatok alapján számított lefedettség a valós értéknél kisebb.

5. ábra: A közösségi jelentőségű madárfajok állományának lefedettsége a javasolt területek által
Fig. 5. Proportion of national population breeding at all proposed SPAs

7. táblázat: A területkijelölésnél figyelembe vett, Magyarországon rendszeresen fészkelő fajok hazai állományának lefedettsége a javasolt területek által

Table 7. Proportion of populations of regularly breeding species at proposed sites

Faj / Species	Minimális állomány a javasolt területeken (pár) / Minimum population of pSPAs (pair)	Lefedettség Coverage (%)
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	83	100
Bömlömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	478	100*
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	692	20
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	1955	100*
Üstökösgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	290	100*
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	805	100*
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	2035	100*
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	710	100*
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	133	89
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	1026	21
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	15	100
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	804	100*
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	491	98
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	183	61
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	65	43
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	38	69
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	33	83
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	901	64
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	71	71
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	25	56
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	39	71
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	4	100
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	786	100*
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	64	53

Faj / Species	Minimális állomány a javasolt területeken (pár) / Minimum population of pSPAs (pair)	Lefedettségi Coverage (%)
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	75	100*
Haris (<i>Crex crex</i>)	701	100*
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	1015**	100
Gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	147	100*
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	377	100*
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicephalus</i>)	79	40
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	15	38
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	15	25
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	138	99
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	645	81
Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	5	100
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	1190	70
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	406	81
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	11	100*
Uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	29	~ 90
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	30	100*
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	325	81
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	503	50
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	248	100*
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	253	51
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	600	100
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	1148	23

*: a javasolt területeken ismert állomány meghaladja a korábbi teljes hazai becsült állomány nagyságát. Mivel az országos állománybecslések korábbi évekből származnak, egyes fajok állománya nőtt, másoknál a becslés a valós állománynál kisebbet adott meg / Percentage of national population exceeds 100%, because of the population estimate was not updated recently whilst SPA population data collection was made subsequently

** : túzok állománya egyedekben / Great Bustard in individuals

3.9. Földhasználat

A javasolt 1 314 329 ha területből 399 000 ha szántóterület. Ezek jellemzően rossz minőségű szántóterületek vagy a természetes élőhelyek közé ékelődött területek. Rét, legelő művelési ágba tartozik 300 000 ha, erdőterület 372 000 ha. Az állóvizek 84 000, a szárazföldi mocsarak 40 000 hektáron terülnek el.

A javasolt területek földhasználatának megoszlása eltér a védett természeti területeken jellemző arányoktól. A javasolt különleges madárvédelmi területek 30,6%-a szántóterület (a védett természeti területek 13%-a), 23 %-a rét és legelő (a védett területeken 26%), az erdők aránya 28,5% (a védett területeken 48%).

3.10. A javasolt területek nemzetközi védettsége

Magyarország eddig 21 területet jelentett be a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékére. Ezen ún. ramsari területek közül 18 terület teljes egésze szerepel a javasolt különleges madárvédelmi területek hálózatában. Nem szerepel értelemszerűen javaslatunk között a Baradla-barlangrendszer felszín alatti vizes élőhelye. Nem felelt meg a kritériumoknak a Szaporcai Ó-Dráva meder területének madárállománya. Az Ócsai TK C1 kritériumszintet meghaladó harisállományáról az adatfeldolgozás és a területlista összeállítás után érkezett információ. Ez a terület így nem szerepel jelenlegi javaslatunkban, de későbbi kijelölése javasolt.

Az UNESCO Ember és Bioszféra (MAB) programja részeként 5 bioszféra rezervátumot jelöltek ki Magyarországon. Ezek közül egyedül a Pilis hegység nem került be a javasolt területek közé.

3.11. Veszélyeztető tényezők

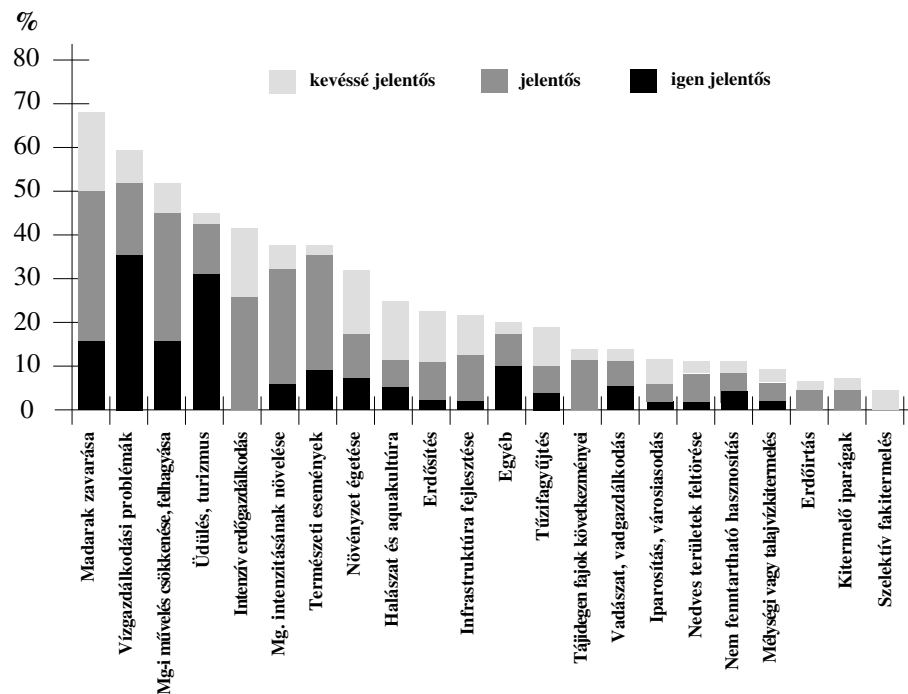
A területeken élő madárállományokat veszélyeztető tényezőket – az állományokra gyakorolt hatásuk alapján – igen jelentősnek, jelentősnek vagy kevésbé jelentősnek határoztuk meg (6. ábra).

A leggyakoribb veszélyeztető tényezők a madarak zavarása (pl. az emberi jelenléttel), a vízgazdálkodás problémái (ide értve a csatornázást, lecsapolást, árvíz- és belvízvédekezést), a mezőgazdasági művelés felhagyása (leggyakrabban a legeltetés és/vagy kaszálás elmaradása), az intenzív erdő- és mezőgazdaság, az üdülés és turizmus, illetve a természeti események (pl. szárazság, árvizek). A legsúlyosabb problémákat a vízgazdálkodás és az intenzív erdőgazdálkodás okozza.

A javasolt területek között egyetlen sincs, amelyiken ne fenyegetné legalább kevésbé jelentős szinten az ott élő madárfajok állományát valamilyen tényező.

Az adatok alapján legfontosabb a mezőgazdaság és a vízgazdálkodás, és a természetvédelem között feszülő ellentét feloldása, például a kártérítés és állami támogatások bevezetése és az érdekek, valamint feladatok egyeztetése révén.

6. ábra: A madárállományokat veszélyeztető tényezők
Fig. 6. Threats at proposed SPAs

3.12. A javaslatétel teljessége

A javaslatétel során több fajnál nem álltak rendelkezésre kielégítő adatsorok. Általában kevés mennyiségi információval rendelkezünk az éjszakai aktivitású fajokról (kivéve a harist, melyre jó állományfelmérési adatok léteznek) és talán meglepő módon a gyakori, általánosan elterjedt fajokról, mivel célzott állományvizsgálatok e fajokra nem álltak rendelkezésre. A vízi-csibék és a lappantyú esetében kiterjedtebb állományfelmérési programokat lenne szükséges indítani. A nagy állományú, általánosan elterjedt fajokról (például az irányelv I. mellékletében szereplő harkályfélékről és énekes madarokról) remélhetőleg kielégítő országos állományadatok szolgáltatók majd az MME Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) programja.

A fentiek figyelembevételével is a javasolt területek jegyzéke megítélésünk szerint kielégíti a madárvédelmi irányelv követelményeit. A javaslatok elkészítése a BirdLife International IBA C kritériumai alapján Magyarországra alkalmazott feltételek segítségével történt, amely átfogó és leginkább elfogadott az Európai Unióban. A kijelölésnél figyelembe nem vett fajok állományát is megfelelő arányban lefedik a javasolt területek.

4. A JAVASOLT KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK RÉSZLETES BEMUTATÁSA

Bevezetés a területleírásokhoz

A fejezetben a javasolt különleges madárvédelmi területek részletes földrajzi és madártani adatai találhatóak.

A madártani jelentőség bíró terület nagysága: a javasolt terület kiterjedése, száz hektárra kerekítve, amennyiben kiterjedése nem egyezik a védett terület kiterjedésével.

Tengerszint feletti magassága (minimum–maximum), átlagos tengerszint feletti magassága: a javasolt terület Balti-tenger szintje feletti minimális, maximális és átlagos magassága méterben.

Megye, település: a javasolt terület közigazgatási hovatartozása.

Védettség: a javasolt területen található országos jelentőségű védett természeti területek és kiterjedésük (hektárra kerekítve).

Legfontosabb felszínborítási kategóriák: a CORINE Land Cover adatbázis alapján a javasolt területen található legfontosabb felszínborítottsági kategóriák (kódszámukkal) és arányuk a teljes területhez viszonyítva; az 1% alatti kiterjedésű kategóriákat nem ismertetjük.

Földhasználat: a földhasználatnak a javasolt területen előforduló főbb típusai *betűrendben*; az alkalmazott kategóriák: beépített terület, erdőgazdálkodás, halászat, halgazdálkodás, honvédelem, mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), nem hasznosított, természetvédelem és kutatás, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, egyéb.

Veszélyeztető tényezők: a javasolt területet aktuálisan vagy potenciálisan veszélyeztető tényezők *betűrendben*; az alkalmazott kategóriák: erdőirtás, erdőszítés, halászat/halgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, intenzív erdőgazdálkodás, iparosítás/városiasodás, kitermelő iparágak, madarak zavarása, mélyégi vagy talajvízkitermelés, mezőgazdasági művelés csökkenése/felhagyása, mezőgazdaság intenzitásának növelése, vizes területek feltörése, nem fenntartható hasznosítás, növényzet égetése, szelektív fakitermelés, tájidegen fajok, természeti események, tűzfagyűjtés, üdülés/turizmus, vízgazdálkodási problémák (lecsapolás, kiszáritás, gátépítés, csatornázás stb.), egyéb.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya: A HU1–HU5 kritériumoknak megfelelő, a terület kijelölési javaslatát megalapozó fajok, állomány nagyságuk, státuszuk és az alkalmazott kritérium. A vonuló állományok és a tűzok fészkelő állománya példányokban van megadva, a többi fészkelő faj állománya párokban.

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya: A madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt fajok állománya; a „fészkel” és „átvonul” megjegyzés esetében az előfordulás ténye ismert, de állományadat nem áll rendelkezésre. A vonuló állományok és a tűzok fészkelő állománya példányokban van megadva, a többi fészkelő faj állománya párokban. A nem fészkelő állomány alatt a vonuló, táplálkozó vagy telelő állományt értjük (természetesen az itt felsorolt fajoknak lehet – a kijelöléshez nem feltétlenül figyelembe vett – fészkelőállománya is).

Bár a leírtak értelmében az adatgyűjtés során a teljességre törekedtünk, néhány terület kijelölése a rajtuk előforduló fajok állományadatainak további pontosítását igényli. E területeket a jelenleg rendelkezésünkre álló – pontosításra szoruló vagy hiányos – adatok feltüntetésével a feltételesen javasolt területek között szerepeltettük, kijelölésük előtt állományuk további vizsgálatát javasoljuk. Két további terület, a Mörichelyi-halastavak és az Ócsai TK cigányréce, illetve harisállománya indokolja e területek kijelölését is. Ezekről a területekről azonban csak a könyv adatainak lezárását követően szereztünk információt, így a javasolt területek ismertetésénél még nem szerepeltettük.

Abonyi kaszáló-erdő

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 400 ha.

Tengerszint feletti magassága (minimum–maximum): 90–93 m.

Átlagos tengerszint feletti magassága: 91 m.

Megye: Pest.

Település: Abony.

Védettség: Nem áll természetvédelmi oltalom alatt.

Általános leírás: A terület Abony és Cegléd között, a vasútvonal két oldalán terül el. Akácos-nyárfás erdő vetésivarjú-teleppel, körülötte szikes legelő, illetve zombékos dűlő.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	69,5
2.3.1. Rét/legelő	30,5

Földhasználat: mezőgazdaság.

Veszélyeztető tényezők: erdőtelepítés, fakitermelés (illegális), infrastruktúra fejlesztése, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, mezőgazdasági termelés növekedése, egyéb.

Általános madártani jellemzés: Az ország egyik legnagyobb egybefüggő kékvércse-telepe található a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	Fészkelőállomány 46-60 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: szalakóta (1-2 pár), kis őrgébics (2-3 pár), parlagi pityer (1-2 pár), töviszúró gébics (4-5 pár).

Aggteleki-karszt

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 22 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 143–604 m.

Átlagos tengerszint feletti magassága: 347 m.

Megye: Borsod-Abaúj-Zemplén.

Települések: Aggtelek, Bódvarákó, Bódvaszilas, Égerszög, Gömörzőlős, Hídvégardó, Imola, Jósvafő, Komjáti, Kánó, Martonyi, Perkupa, Ragály, Szalonna, Szin, Szinpetri, Szuhafő, Szőlősdaró, Szögliget, Tereszténye, Tornabarakony, Tornakápolna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Trizs, Zubogy, Zádorfalva.

Védettség: Aggteleki NP 20 170 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	75,7
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	9,2
2.3.1. Rét/legelő	5,9
3.3.3. Ritkás növényzet	1,7
3.1.3. Vegyes erdők	1,7
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	1,6
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	1,3

Általános leírás: Triász-kori mészkő alkotta közephegységi karsztvidék, keskeny, mély völgyekkel, bővizű forrásokkal, dolinás karsztfennsíkakkal. A hegyvidéki részeken kevés a bükkös, főként gyertyános tölgyesek, molyhos tölgyes erdők, sajmeggyes karsztbokorerdők, mészkő sziklagyepek és lejtősztyepprétek, kaszálórétek, a patakvölgyekben mocsárrétek találhatóak.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás, turizmus és üdülés
Veszélyeztető tényezők: Infrastruktúra fejlesztése, intenzív erdőgazdálkodás, üdülés és turizmus, valamint a hagyományos tájhasználat megszűnése.

Általános madártani jellemzés: A terület főként az erdei madárfajok számára jelentős, de nagy számú haris is fészkel. A hazai császármadár-állomány egyik legjelentősebb élőhelye. A határ túloldalán elterülő Szlovák-karszt területén (50 230 ha) többek között 9-10 pár békászó sas, 30-36 pár haris fészkel (Heath & Evans 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	23-31 pár	HU5
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	3 pár	HU5
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	40-70 pár	HU5
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	140-180 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: törpegém (4-8 pár), bakcsó (1 pár), fekete gólya (3 pár), fehér gólya (40-45 pár), barna rétihéja (1 pár), békászó sas (1-2 pár), parlagi sas (1 pár), haris (6-21 pár), uhu (1 pár), uráli bagoly (5-20 pár), lappantyú (40-60 pár), fekete harkály (120-150 pár), közép fakopáncs (50-80 pár), balkáni fakopáncs (5-10 pár), fehérhátú fakopáncs (3-6 pár), erdei pacsirta (140-180 pár), karvalyposzáta (200-300 pár), kis légykapó (20-30 pár), kis őrgébics (10-20 pár).

Alsó-Tisza-völgy

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 29 500 ha.

Tengerszint feletti magassága (minimum–maximum): 76–87 m.

Átlagos tengerszint feletti magassága: 80 m.

Megye: Csongrád.

Települések: Algyő, Baks, Csanytelek, Csongrád, Dóc, Felgyő, Hódmezővásárhely, Mindszent, Mártély, Ópusztaszer, Pusztaszer, Szatymaz, Szeged, Szegvár, Szentés, Sándorfalva, Tömörkény.

Védettség: Mártélyi TK 2232 ha, Pusztaszeri TK 21151 ha, 7232 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén (Büdös-szék, Csaj-tó, Fehér-tó, Labodér, Sas-ér, illetve Mártélyi TK).

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	46,2
3.1.1. Lomblevelű erdők	16,7
5.1.2. Állóvizek	11,8
2.3.1. Rét/legelő	11,0
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	4,7
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	2,5
5.1.1. Folyóvizek	2,0
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	2,0
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	1,6
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	1,0

Általános leírás: Az Alsó-Tisza Csongrád és Szeged közötti szakasza, valamint nyugaton a Duna–Tisza-közi homokhátságig kiterjedő terület. A Tisza árterének közel teljes Csongrád megyei szakasza ide tartozik a folyó mindkét partján. Magába foglalja a szegedi Fehér-tavat és a tömörkényi Csaj-tavat. Nagy kiterjedésű halastavak, szikes puszták, szikes tavak, szántók, erdőtelepítések, puhafás ligeterdők, holtágak jellemzik.

Földhasználat: beépített terület, erdőgazdálkodás, halászat, halgazdálkodás, mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), természetvédelem és kutatás, vadászat és vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: alullegetetés, erdőirtás, halgazdálkodás, halászat, infrastruktúra fejlesztése, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, növényzet égetése.

Általános madártani jellemzés: A terület rendkívül változatos madárvilágnak ad otthont mind fészkelési, mind vonulási időben. Az ártéri erdőkben és a halastavakon több gémtelep is található. A vonuló és telető madárvendégek az évszaknak megfelelően tavasszal inkább a szikes pusztákon, nyáron és ősszel a halastavakon, télen pedig a Tiszán gyülekeznek. Jelentős az itteni fészkelő és telető rétisasállomány. Az ártéri erdők és pusztai fasorok fészkelő madárfajai a közeli pusztákra, halastavakra és szikesekre járnak ki táplálkozni, így a terület madártanilag szerves egységet alkot. Hazánk legnagyobb szerecsensirály-állománya a szegedi Fehér-tavon költ.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Fészkelőállomány		
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	20 pár	HU2, HU5
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	47 pár	HU5
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	500-550 pár	HU2, HU5
Üstökös-gém (<i>Ardeola ralloides</i>)	110 pár	HU2, HU5
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	100 pár	HU5
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	310 pár	HU2, HU5
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	86 pár	HU2, HU5
Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	60 pár	HU5
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	40 pár	HU1, HU5
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	2 pár	HU5
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	14 pár	HU5
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	80-100 pár	HU5
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	1-3 pár	HU5
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	120-130 pár	HU2, HU5
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	120 pár	HU5
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	20 pár	HU5
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	25 pár	HU5
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	25 pár	HU5
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	30-40 pár	HU5
Átvonuló állomány		
Kanalas réce (<i>Anas clypeata</i>)	880	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	600	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	1400	HU3
Daru (<i>Grus grus</i>)	max. 21 000	HU2
Teletőállomány		
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	15	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: kis kárókatona (1-3 pár), fekete gólya (4 pár), batla (1-3 pár), fehér gólya (75 pár), darázsölyv (1 pár), barna kánya (3 pár), barna rétihéja (15 pár), kék vércse (1-6 pár), kerecsensólyom (2 pár), pettyes vízcicsibe (15 pár), kis vízcicsibe (30-40 pár), haris (8 pár), ugartyúk (1-2 pár), fattyúszerkő (80 pár), lappantyú (15 pár), réti fülesbagoly (3 pár), jégmadár (25 pár), fekete harkály (20 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), parlagi pityer (10 pár), töviszűrő gébics (35 pár), kis őrgébics (20-60 pár).

Nem fészkelő állomány: kis kócsag (700-800), nagy kócsag (300), havasi lile (5), aranylile (10), pajzsoscankó (7000-8000), réti cankó (150-200).

Balaton

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 60 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 104–135 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 104 m.

Megyék: Somogy, Veszprém, Zala.

Települések: Alsóörs, Aszófő, Badacsonytomaj, Badacsonytördemic, Balatongyörök, Balatonakali, Balatonalmádi, Balatonberény, Balatonboglár, Balatonederics, Balatonfenyves, Balatonföldvár, Balatonfűzfő, Balatonfüred, Balatonkenese, Balatonkeresztúr, Balatonlelle, Balatonmáriafürdő, Balatonrendes, Balatonszemes, Balatonszentgyörgy, Balatonszepezd, Balatonszárzó, Balatonudvari, Balatonvilágos, Balatonöszöd, Csopak, Fonyód, Gyenesdiás, Keszthely, Kővágóörs, Örvényes, Paloznak, Révfülöp, Siófok, Szigliget, Szántód, Tihany, Vonyarcvashegy, Zamárdi, Zánka.

Védettség: 59 800 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
5.1.2. Állóvizek	95,9
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	2,2

Általános leírás: A 77 km hosszú, 1–14 m között változó vízmélységű tó Közép-Európa egyik legnagyobb tava. A tópart sűrűn beépített, ezért nádas területek kevés helyen és kis arányban találhatóak. A tömegturizmus egyik legfontosabb célterülete Magyarországon, jelentős halászzalattal és hajóforgalommal.

Földhasználat: halászat és halgazdálkodás, turizmus és üdülés, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: iparosítás (ipari szennyvizek), madarak zavarása, vizes területek feltöltése, növényzet égetése, üdülés, turizmus, városiasodás.

Általános madártani jellemzés: A nyári időszak zavarása miatt fészkelő madárállománya elhanyagolható, de a vadludak és bukórécék számára jelentős élőhely vonulás és telelés idején.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Átvonuló állomány	
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	1500	HU3
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	2750	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	1750	HU3
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)	7500	HU3
Barátréce (<i>Aythya ferina</i>)	6000-10 000	HU3
Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>)	1500-10 000	HU3
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	10 500-25 000	HU3

Béda-Karapanca

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 9600 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 78–123 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 85 m.

Megye: Bács-Kiskun, Baranya, Tolna.

Település: Bár, Báta, Dunafalva, Dunaszekcső, Dávod, Hercegszántó, Homorúd, Kölked, Mohács, Udvar.

Védettség: A terület a Duna-Dráva Nemzeti Park része, 1150 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	67,0
5.1.1. Folyóvizek	15,7
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	6,3
2.3.1. Rét/legelő	4,7
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,1
5.1.2. Állóvizek	1,5

Általános leírás: A Duna Mohács alatti szakasza az országhatárig, illetve annak ártere. Természetes állományú ártéri tölgy, kőris, szil, gyertyános tölgyes állományú erdők; holtágak, nádasok, erdőtelepítések jellemzik a területet.

Földhasználat: hajózás, halászat, mezőgazdaság (szántóművelés), természetvédelem, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, turizmus, vadászat, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Jelentős ártéri madárközössége és gémállománya mellett a telő ludak és bukórécék számára fontos. Az előforduló vízimadarak száma rendszeresen meghaladja a 20 000 példányt. A határ horvát és jugoszláv oldalán is folytatódó terület igen jelentős, globális jelentőségű rétisas-élőhely. A szerbiai területen (Gornje Podunavlje, 30 000 ha) 7-8 pár rétisas, 30-40 pár cigányréce, a horvát oldalon (30 000 ha) 15-20 pár rétisas és 50 pár cigányréce fészkel (Heath & Evans 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	200 pár	HU5
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	25-30 pár	HU5
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	30 pár	HU5
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	10 pár	HU5
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	2-3 pár	HU5

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>) Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	Telelőállomány 8000-8500 2000-2500	HU3 HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	Átvonuló állomány 1500-2500	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (1-2 pár), törpegém (4-5 pár), nagy kócsag (20 pár), fekete gólya (10-12 pár), cigányréce (4-5 pár), darázsölyv (2 pár), barna rétihéja (3 pár), pettyes vízcisze (1-2 pár), haris (1-2 pár), jégmadár (4-5 pár), fekete harkály (6-8 pár).

Nem fészkelő állomány: fekete gólya (30-40), fehér gólya (50-60), kis bukó (10-20), rétisas (10-15), kékes rétihéja (5-6), halászsas (1-2).

Belső-Somogy

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 35 600 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 108–170 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 150 m.

Megye: Somogy.

Települések: Beleg, Böhönye, Csököly, Csömend, Hosszúvíz, Kadarkút, Kisbajom, Kutas, Kéthely, Lábod, Libickozma, Marcali, Mesztegnyő, Mike, Nagyatád, Nagybjom, Nagykorpad, Rinyakovácsi, Somogyfajsz, Somogyszentpál, Somogysárd, Szabás, Újvárfalva.

Védettség: Boronka-melléki TK 8232 ha, Csokonyavisontai fás legelő TT 424 ha, Rinyaszentkirályi erdő TT 63 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	40,4
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	21,7
3.1.3. Vegyes erdők	14,5
2.3.1. Rét/legelő	8,1
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	5,2
3.1.2. Tülevelű erdők	3,3
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	2,4
5.1.2. Állóvizek	2,7
4.1.1. Szárazföldi mocsár	1,3

Általános leírás: A javasolt terület Belső-Somogy enyhén buckás homokos tájának madártanilag legfontosabb részeit tartalmazza: Boronka, Csokonyavisonta, Lábod és Mike térségét, illetve Rinyaszentkirályi környékét.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, halgazdálkodás, mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), természetvédelem, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdősítés, halászat és haltenyésztés, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése, felhagyása, mezőgazdaság intenzitásának növelése, növényzet égetése, természeti események, üdülés és turizmus, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Globális jelentőségét a völgyekben található kis halastavak és a körülöttük található erdők együttesének köszönheti. A hazai feketególya-, cigányréce- és rétisas-állomány legjelentősebb élőhelyei közé tartozik.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>) Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>) Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Fészkelőállomány 8-16 pár 50-70 pár 8 pár 13 pár	HU5 HU1, HU5 HU5 HU1, HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fehér gólya (50-60 pár), jégmadár (10 pár), karvalyposzáta (100 pár felett), töviszúró gébics (100 pár felett).

Bihari-síkság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 50 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 86–131 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 93 m.

Megyék: Békés, Hajdú-Bihar.

Települések: Bakonszeg, Bedő, Berettyóújfalva, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Bojt, Bucsa, Báránd, Csökmő, Darvas, Derecske, Esztár, Furta, Földes, Gáborján, Hencida, Kaba, Kismarja, Komádi, Konyár, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Nagykereki, Nagyrábé, Pocsaj, Püspökladány, Szentpéterszeg, Szerep, Sáp, Sárrétudvari, Tétlen, Told, Tépe, Újiráz, Vekerd, Váncsod, Zsáka.

Védettség: Bihari legelő TT 711 ha, Bihari-sík TK 17 095 ha, Hencidai Csere-erdő TT 108 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	58,4
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	30,0
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	4,2
3.1.1. Lomblevelű erdők	2,9
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,8
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,6

Általános leírás: A gyeptoltok, szántók, ugarok mozaikjából álló Bihari-síkság a Kis- és Nagy-Sárrét, a Berettyó – Kálló – köze és az Érmellék kistájaival, bár már csak emlékeztet az 1800-as évek első felében itt jellemző mocsaras, vizes, gyepes területre, máig egyik legjelentősebb madártani értékeket felmutató országrészünk. Az itt élő emberek évszázadokon át a magyar háziállatfajták tartásával, legeltetésével alakították ki. A pusztákat és mezőgazdasági területeket helyenként erdőfoltok tarkítják. Jelenleg szántóföldi növénytermesztés, legeltetési állattartás folyik a területen.

Földhasználat: mezőgazdaság (szántó- és gyeptermelés), természetvédelem, vízgazdálkodás, beépített területek.

Veszélyeztető tényezők: Az extenzív állattartás telepei és az állatállomány felmorzsolódtak az elmúlt évtizedben. Gyors rehabilitáció szükséges a pusztai madárfajok védelme érdekében. A rossz szántókat vissza kell gyepesíteni. A belvízmentesítést meg kell állítani ezeken a területeken, helyette a vizes élőhelyek fejlesztése legyen kiemelt feladat. A téli takarmány előállítására a gyenge szántókat – ahol a gabonatermesztés egyébként sem gazdaságos – fel lehet használni. Aktuálisan is veszélyeztető tényező a gyepek feltörése és a tűzokfészkelők tönkretétele gépi kaszáláskor.

Általános madártani jellemzés: A terület legfontosabb madártani értékét a vízi és a pusztai fajok adják. Legfontosabb a tűzok, a faj hazai állományának egytizede él itt. Mivel a faj átlagosan csak 54%-ban választja fészkelésre a gyepterületeket, a fennmaradó 46% miatt mezőgazdasági területek kijelölése is szükséges volt. Szintén a gyeptermelés mozaikos élőhelyeken található a jelentős kékvércse-, kisorsogó-, szalakóta- és parlagipityer-állomány.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	50-65 pár	HU5
Tűzok (<i>Otis tarda</i>)	80-110	HU1, HU5
Gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	35-50 pár	HU5
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	80-130 pár	HU5

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Telelőállomány 15	HU1
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>) Daru (<i>Grus grus</i>)	Átvonuló állomány 200 5000-8000	HU2 HU2

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (20-30 pár), cigányréce (15-20 pár), barna rétihéja (30-50 pár), hamvas rétihéja (3-6 pár), kerecsensólyom (1-3 pár), gulipán (15-50 pár), küszvágó csér (20-60 pár), fattyúszőrő (10-50 pár), haris (0-15 pár), réti fülesbagoly (0-5 pár), szalakóta (10-15 pár), parlagi pityer (30-50 pár), töviszúró gébics (50-70 pár).

Nem fészkelő állomány: kis kárókatona (5-15), kis lilik (10-15), békászó sas (1-10), parlagi sas (1-2), aranylile (100-500), pajzsoscsankó (1000-5000), réti csankó (50-100), réti fülesbagoly (20-50).

Bodrogzug – Taktaköz

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 31 900 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 76–514 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 100 m.

Megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg.

Települések: Alsóberecki, Bodrogkeresztúr, Bodrogkislalud, Bodrogolaszi, Csobaj, Felsőberecki, Mezőzombor, Olaszliszka, Prügy, Rakamaz, Szegi, Szegilong, Szerencs, Sárazsádány, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Taktabáj, Tarcal, Timár, Tiszaeszlár, Tiszaladány, Tiszalök, Tiszánagyfalu, Tiszatardos, Tokaj, Vajdacska, Viss, Vámosújfalú, Zalkod.

Védettség: Long-erdő TT 1123 ha, Tokaj-Bodrogzug TK 4242 ha, 3782 ha szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	38,0
2.3.1. Rét/legelő	32,3
3.1.1. Lomblevelű erdők	8,9
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	8,2
2.2.1. Szőlők	3,2
5.1.1. Folyóvizek	2,5
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,3
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	2,2

Általános leírás: A Bodrog mintegy 30 km hosszú és 2–3 km széles magyarországi ártere, a Taktaköz és a Bodrog torkolata alatti Tisza ártér és a Rakamazi-rét együttese. Területe ősi állapotokat idéz fel. Nyílt vízű és teljesen feltöltődött, náddal, gyékénnyel benőtt holtágak, ártéri mocsarak, mocsárrétek, puhafás ligeterdők, nemesnyár ültetvények és kevés hullámtéri szántó jellemzi a területet.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, mezőgazdaság, turizmus és üdülés, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdőszítés, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, a mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése, növényzet égetése, természeti események, üdülés és turizmus.

Általános madártani jellemzés: A nedves réteken, mocsarakban és ártéri erdőkben élő madarak jelentős élőhelye. A haris legfontosabb élőhelye Magyarországon, de jelentős gém- és szerkőtelepek is találhatóak a területen. A Zemplénben fészkelő fekete gólyák és békászó sasok táplálkozóhelye is.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	50-65 pár	HU5
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	20 pár	HU2, HU5
Üstököség (<i>Ardeola ralloides</i>)	50 pár	HU2, HU5
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	350 pár	HU5
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	300 pár	HU2, HU5
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	200 pár	HU2, HU5
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	10 pár	HU5
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	50 pár	HU1, HU5
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	5 pár	HU5
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	100 pár	HU5
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	5 pár	HU5
Haris (<i>Crex crex</i>)	210 pár	HU1, HU5
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	300 pár	HU5
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	200 pár	HU2, HU5
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	3 pár	HU5
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	15 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: törpegém (30 pár), fehér gólya (100 pár), kanalasgém (50 pár), batla (0-1 pár), darázsólyv (2 pár), rétisas (1 pár), kígyászólyv (1 pár), békászó sas (1 pár), kék vércse (25 pár), pettyes vízicsibe (30 pár), kis vízicsibe (25 pár), lappantyú (25 pár), jégmadár (25 pár), hamvas küllő (5 pár), fekete harkály (25 pár), balkáni fakopáncs (50 pár), közép fakopáncs (35 pár), erdei pacsirta (25 pár), parlagi pityer (10 pár), hegyi billegető (15 pár), kövirigó (15 pár), karvalyposzáta (30 pár), örvös légykapó (15 pár), tövisszűrő gébics (500 pár), kis őrgébics (30 pár).

Borsodi-Mezőség

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 39 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 89–106 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 94 m.

Megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves.

Települések: Ároktó, Borsodivánka, Csincse, Egerfarmos, Egerlövő, Gelej, Igrici, Mezőcsát, Mezőkeresztes, Mezőkövesd, Mezőnagymihály, Mezőszemere, Négyes, Poroszló, Szentistván, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszavalk.

Védettség: Borsodi Mezőség TK 17 932 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	52,4
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	31,9
2.3.1. Rét/legelő	10,5
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	2,3

Általános leírás: Borsodi-Mezőség, illetve Kis-Hortobágy néven is ismert. A Bükk-hegység délkeleti lábánál, a Tisza jobb partján elhelyezkedő szikes ártér. Szikes pusztákkal, mocsarakkal, holtágmaradványokkal tarkított terület.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Mezőgazdasági művelés felhagyása, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Pusztai madárfajaink fontos élőhelye, globális jelentőségű parlagis-, haris- és tűzokállomány él a területen. Kóborlási időben is jelentős a ragadozó madarak állománya, télen a Tisza-tavon éjszakai lúdcapatok járnak a területre táplálkozni.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	3 pár	HU1
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	80-90 pár	HU5
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	8 pár	HU5
Haris (<i>Crex crex</i>)	5-30 pár	HU1, HU5
Tűzok (<i>Otis tarda</i>)	30-40	HU1
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	0-17 pár	HU5
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	0-160 pár	HU5
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	18-20 pár	HU5
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	70-75 pár	HU5
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	100-150 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok állománya:

Fészkelőállomány: fehér gólya (80-90 pár), barna rétihéja (40-50 pár), hamvas rétihéja (3 pár), küszvágó csér (10-15 pár).

Vonulók: nagy kócsag (120-150), kanalasgém (120-150), kis bukó (17), pajzsoscankó (5000-6000), réti cankó (100-150).

Börzsöny

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 27 800 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 110–939 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 405 m.

Megyék: Nógrád, Pest.

Települések: Bernecebaráti, Borsosberény, Diósjenő, Drégelypalánk, Hont, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagyborzsöny, Nagymaros, Nagyoroszi, Nógrád, Perőcsény, Szob, Szokolya, Vámosmikola, Zebegény.

Védettség: Duna-Ipoly NP 26 171 hektárnyi területe.

Legfontosabb felszínborítási kategória:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	97,4

Általános leírás: A Börzsöny-hegység Pest és Nógrád megyében fekvő részeit foglalja magába. Meredek hegyoldalak, szakadékszerű völgyek, éles gerincek jellemzik a vulkáni működés alkotta tájat. Az évi magas csapadékösszeg (800 mm) hatására a keskeny völgyekben hűvös mikroklíma jellemző. Éles eltérést jelentenek az északi oldalak bükkerdei és a déli lejtők sziklasztyepprékjei.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halgazdálkodás, mezőgazdaság (szántóművelés, gyepgazdálkodás), kivett.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, mezőgazdasági termelés növekedése, üdülés és turizmus, egyéb.

Általános madártani jellemzés: Erdei fajok szempontjából fontos terület, itt él a legnagyobb ismert hazai fehérhátúfakopáncs-állomány. Parlagisas-állománya eléri a globális jelentőségű szintet.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állomány nagyság	Kritérium
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopus leucotos</i>)	Fészkelőállomány 80-100 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	3 pár	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: darázsölyv (fészkel), kerecsensólyom (3 pár), uhu (1 pár), hamvas küllő (fészkel), közép fakopáncs (fészkel), fekete harkály (fészkel), erdei pacsirta (fészkel), örvös légykapó (fészkel), kis légykapó (fészkel).

Bükk

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 62 900 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 136–959 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 444 m.

Megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves.

Település: Bogács, Borsodgeszt, Bélapátfalva, Bükkaranyos, Bükkmogyorósd, Bükkzentkereszt, Bükkzentmárton, Bükkzsérc, Cserépfalu, Cserépváralja, Dédestapolcsány, Eger, Felsőtárkány, Harsány, Kisgyőr, Kács, Miskolc, Mályinka, Mónosbél, Nagyvisnyó, Noszvaj, Parasznya, Répáshuta, Szilvásvár, Sály, Tard, Tardona, Tibolddaróc, Varbó.

Védettség: Bükki NP 43 130 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	77,6
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	6,7
2.3.1. Rét/legelő	3,5
2.2.1. Szőlők	2,8
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	2,2
3.1.3. Vegyes erdők	1,8
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	1,7
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	1,3
3.1.2. Tülevelű erdők	1,1

Általános leírás: Magyarország legmagasabb átlagos tengerszint feletti magasságú hegysége, az Északi-középhegységben található karszthegység. Mély völgyek, nagy fennsíkok, szubmontán és montán bükkösök, tölgyesek, karsztbokorerdők, mészkő-sziklagepek, lejtősztyepprétek jellemzik.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, honvédelem, szállítás, település, természetvédelem és kutatás, turizmus és üdülés, üzemi terület.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, szelektív fakitermelés, turizmus. A peremterületeken visszaszorult a hagyományos állattartás. A területet körbevevő ipari területek, bányák okozta környezetszennyezés is érezteti hatását.

Általános madártani jellemzés: Elsősorban az erdei madárfajok számára jelentős terület. A ragadozó madarak száma alapján közösségi jelentőségű terület, de ezek mellett jelentősek a közép fakopáncs, hamvas küllő, örvös légykapó és kis légykapó állományai is. Parlagisas-állománya globális jelentőségű.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	30-35 pár	HU5
Kígyászölyv (<i>Circus gallicus</i>)	6 pár	HU5
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	3-5 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	5 pár	HU1, HU5
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	60-70 pár	HU5
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	40-50 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (1-3 pár), kerecsensólyom (1-2 pár), császámadár (6-8 pár), haris (10-15 pár), uráli bagoly (1-3 pár), uhu (1-3 pár), fekete harkály (40-50 pár), közép fakopáncs (300-350 pár), erdei pacsirta (50-60 pár), kövirigó (1-3 pár), kis légykapó (25-35 pár), örvös légykapó (700 pár), töviszúró gébics (100 pár).

Csanádi-hát és Vásárhelyi-puszta

A fenti területek egymással érintkeznek, a madarak jelentős mértékben mozognak a területek között. A fentiek miatt a két területet együtt tárgyaljuk.

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 19 300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 83–92 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 88 m.

Megyék: Békés, Csongrád.

Települések: Ambrózfalva, Békéssámsón, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Kardoskút, Királyhegyes, Makó, Nagyér, Orosháza, Székkutas, Tótkomlós.

Védettség: Körös-Maros NP 7 179 ha, 488 ha szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén (Kardoskúti Fehér-tó).

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	53,4
2.3.1. Rét/legelő	29,1
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	14,2
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	2,1

Általános leírás: A terület legismertebb része a kardoskúti Fehér-tó, de az azt körülvevő pusztákon több hasonló szikes tó található, melyek a gyepterületekkel együtt jelentős értéket képviselnek. A terület élőhelyei szerves egységet képeznek a madarak számára a közeli Csanádi-hát területével. A tavakon pihenő vonuló és a terület pusztáin fészkelő madarak is szétszóródnak táplálkozásukkor a területen. A Blaskovics-, Nagykopáncsi- és Montág-puszták alkotta élő-

helyegyüttes a pusztai madárfajok számára fontos élőhely, de megfelelő vízborítású években jelentős vízimadár-vonulóhely is.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság (szántó és gyepművelés), természetvédelem, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás

Veszélyeztető tényezők: A kardoskúti Fehér-tó, de a többi pusztai terület számára is legnagyobb veszélyt a túlszaporodás miatti kiszáradás és a legelő állatállomány hiánya jelenti. Helyenként a vadászat, gyógynövénygyűjtés okoz problémákat.

Általános madártani jellemzés: A területek a térség legfontosabb pihenőhelyei a vonuló vízimadarak számára. A kardoskúti Fehér-tó a Magyarországon átvonuló daruállomány (mely a kontinens vonuló állományának mintegy 60%-a) három legfontosabb tradicionális pihenőhelye közé tartozik, főként a tavaszi időszakban. A pusztákon, különösen a Ficséri-pusztán jelentős kékvércse-állomány él, nagy része a varjúfélék eltűnése miatt mesterséges fészkelőhelyeken. A pitvarosi területek egykor jelentős kékvércse-állománya lecsökkent, a vetési varjú eltűnése és a legeltetés elmaradása miatt; túzokállománya ma is jelentős.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	35-40	HU1
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	2-7 pár	HU5
	Átvonuló állomány	
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	4000-12 000	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	200-400	HU3
Daru (<i>Grus grus</i>)	3000-15 000	HU2, HU3
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	3000-4000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (10 pár), nagy kócsag (2 pár), fehér gólya (6 pár), barna rétihéja (10-25 pár), kék vércse (60 pár), gólyatöcs (8 pár), gulipán (15 pár), kékbegy (4 pár), töviszúró gébics (20-30 pár), kis őrgébics (15 pár).

Nem fészkelő állomány: rétisas (10-80), vándorsólyom (1-2), kék vércse (100), aranylile (200-1000), pajzsoscankó (2000-6000), réti cankó (500-1500), réti fülesbagoly (2-6).

Cserebökényi puszták

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 18 200 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 79–91 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 82 m.

Megyék: Békés, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok.

Települések: Csabacsüd, Eperjes, Fábiánsebestyén, Gádoros, Kunszentmárton, Nagyszénás, Nagytőke, Szarvas, Szentes.

Védettség: Körös-Maros NP 4535 hektárnyi területe.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	52,0
2.3.1. Rét/legelő	41,3
2.1.3. Rizsföldek	6,0

Általános leírás: Nagy kiterjedésű szikes puszták, fasorokkal, körben szántókkal, mélyebb részein időszakosan mocsaras területekkel.

Földhasználat: honvédelem, mezőgazdaság (szántó- és gyepművelés), természetvédelem, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Probléma a túlcatornázottság és a természetes okok miatt egyaránt fellépő vízhiány, a legelő állapotállomány hiánya, az intenzív mezőgazdasági művelés.

Általános madártani jellemzés: A pusztai madárfajok élőhelye, csapadékos években jelentős vízmadár-élőhely. A Dél-Alföld jelentős kékvércse-élőhelyeinek egyike, az ugartyúk állományának egyik hazai kulcsterülete. A területen jelentős gólyatöcs-állomány él.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Fészkelőállomány	Kritérium
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	15-16 pár	HU5
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	18-20 pár	HU5
Ugartyúk (<i>Burhinus oedipnemus</i>)	8-10 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (5-6 pár), törpegém (6-7 pár), vörös gém (3-4 pár), fehér gólya (9-10 pár), cigányréce (1-2 pár), barna rétihéja (15-16 pár), hamvas rétihéja (3-4 pár), kék vércse (25-30 pár), pettyes vízcicsibe (4-5 pár), túzok (4-7), réti fülesbagoly (1 pár), szalakóta (13-14 pár), jégmadár (2-3 pár), kékbegy (2-3 pár), kis őrgébics (25-30 pár).

Dél-Heves–Jászság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 57 200 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 87–117 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 97 m.

Megyék: Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest.

Települések: Adács, Alattyán, Atkár, Boconád, Csány, Erk, Farnos, Heves, Jánoshida, Jászaloszentgyörgy, Jászapáti, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászszentandrás, Jásztelek, Jászágó, Jászárók-szállás, Karácsond, Nagyfüged, Nagykáta, Pusztamonostor, Szentlőrinc-káta, Tarnaméra, Tarnaörs, Tóalmás, Visznek, Vámosgyörk, Zaránk.

Védettség: Nem áll természetvédelmi oltalom alatt.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	78,6
2.3.1. Rét/legelő	12,7
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	4,6
3.1.1. Lomblevelű erdők	2,8

Általános leírás: A Hajta és a Galga völgyében található füves puszták, vizes területek, erdőfoltok a Jászságban.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, nem hasznosított.

Veszélyeztető tényezők: erdősisítés, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése, felhagyása, mezőgazdaság intenzitásának növelése, növényzet égetése, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Pusztai madárfajok szempontjából tartozik jelentős élőhelyeink közé, kiemelkedik parlagisas- és kerecsensólyom-állománya. Főként megfelelő vízborítottság esetén nagy számú vonuló és táplálkozó vízmadár fordul meg a területen. A terület határai a madárállományok elterjedésének részletes felmérése után pontosítandók.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Fészkelőállomány	Kritérium
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	5 pár	HU1, HU5
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	5 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (0-2 pár), fehér gólya (18-28 pár), cigányréce (1-4 pár), barna kánya (0-1 pár), barna rétihéja (10-15 pár), hamvas rétihéja (2-4 pár), kék vércse (25-40 pár), gólyatöcs (4-53 pár), gulipán (5-45 pár), ugartyúk (2-5 pár), küszvágó csér (0-5 pár), réti fülesbagoly (2-3 pár), szalakóta (10 pár), tövisszűrő gébics (150-200 pár), kis őrgébics (70-90 pár).

Nem fészkelő állomány: bakcsó (5-25), üstökös-gém (0-2), kis kócsag (25-60), nagy kócsag (15-150), fekete gólya (10-75), fehér gólya (30-120), kanalasgém (5-100), cigányréce (0-15), darázsölyv (1-3), barna kánya (1), rétisas (6-9), barna rétihéja (15-20), kékes rétihéja (2-10), parlagi sas (4-10), kerecsensólyom (4-6), daru (0-8), aranylile (60-900), pajzsoscankó (1000-12000), réti cankó (50-150), fattyúszerkő (5-50), kormos szerkő (5-400), réti fülesbagoly (2-15), fekete harkály (8-10), közép fakopáncs (2-8).

Déaványai-sík

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 30 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 84–86 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 85 m.

Megye: Békés, Jász-Nagykun-Szolnok.

Település: Bucsa, Déaványa, Ecsegfalva, Gyomaendrőd, Kertészsziget, Kisújszállás, Körösladány, Mezőtúr, Szeghalom, Túrkeve.

Védettség: Körös-Maros NP 11 755 hektárnyi területe.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	62,5
2.3.1. Rét/legelő	19,4
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	14,2
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	1,9
3.1.1. Lomblevelű erdők	1,4

Általános leírás: A terület a Nagy-Sárréten, a Hortobágy-Berettyó, a Körös, a Sebes-Körös, a Berettyó és az Ó-Berettyó térségében terül el. Rossz minőségű szántók, vizes és száraz gyepek, szikes legelők, csatornák jellemzik a területet.

Földhasználat: mezőgazdaság (szántó- és gyepművelés), természetvédelem, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: A természetes élőhelyek átalakítása, vizes élőhelyek lecsapolása, intenzív mezőgazdasági művelés. A tűzokállomány jelentős része mezőgazdasági területeken költ, ahol a gépi kaszálás, öntözés, aratás okoz számottevő károkat. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság tűzokmentő központot működtet Déaványán, ahol elsősorban a veszélyeztetett fészkekből kikerülő tojások és fiókák mentését, repatriálását végzik. A visszaváditott madarak túlélési sikere sajnos alacsony.

Általános madártani jellemzés: A hazai tűzokállomány legfontosabb élőhelye. E globálisan veszélyeztetett faj országos állományának egyharmada a területen fordul elő. Fészkelő és vonuló vízimadár-állománya is jelentős.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	Fészkelőállomány 350-370	HU1, HU5
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	Átvonuló állomány 3500	HU3

Egyéb I. mellékletben szereplő madárfajok:

Fészkelőállomány: bölömbika (5-6 pár), törpegém (15 pár), bakcsó (60-120 pár), üstökös-gém (0-4 pár), kis kócsag (10-20 pár), nagy kócsag (5-15 pár), vörös gém (6-8 pár), rétisas (1 pár), barna rétihéja (10-25 pár), hamvas rétihéja (5 pár), kék vércse (5-10 pár), fattyúszerkő (0-120 pár), szalakóta (7-8 pár), fekete harkály (0-1 pár), parlagi pityer (3-5 pár), kékbegy (0-1 pár), kis őrgébics 8–10 pár).

Nem fészkelő állomány: rétisas (10-80), vándorsólyom (0-1), pajzsoscankó (100-1500), réti cankó (20-80), réti fülesbagoly (5-10).

Dinnyési-Fertő és Velencei-tó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 2000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 102–112 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 104 m.

Megye: Fejér.

Települések: Gárdony, Pákozd, Seregélyes, Székesfehérvár.

Védettség: Dinnyési Fertő TT 539 ha, Velencei madárrezervátum TT 420 ha, 965 ha szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
5.1.2. Állóvizek	38,3
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	36,2
2.3.1. Rét/legelő	20,3
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,6
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	2,4

Általános leírás: A Velencei-tó hazánk második legnagyobb természetes tava. Egykoron a Dinnyési-Fertő is szervesen a területéhez tartozott. Nagy kiterjedésű nádasok, úszólápfoltok, nyílt vízfelületek jellemzik.

Földhasználat: mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), halászat, halgazdálkodás, természetvédelem és kutatás, vízgazdálkodás, turizmus.

Veszélyeztető tényezők: Madarak zavarása, vízgazdálkodási problémák, növényzet égetése,

üdülés, turizmus. A terület vízgazdálkodási és vízpótlási terve elsősorban a turizmus miatt született meg, de a madárvilágra is várhatóan kedvező hatással lesz.

Általános madártani jellemzés: Vízi- és nádmadarak jelentős fészkelőterülete, ősztől tavaszig vadlúdsapatok éjszakázóhelye.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>) Kékbecsű (<i>Luscinia svecica</i>)	Fészkelőállomány	
	58-119 pár 23-27 pár	HU5 HU5
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>) Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>) Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	Átvonuló állomány	
	20 000-35 000 3500 500-1000	HU3 HU3 HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (5-9 pár), törpegém (4-5 pár), bakcsó (0-28 pár), kis kócsag (0-12 pár), nagy kócsag (34-75 pár), vörös gém (22-29 pár), cigányréce (4-9 pár), barna rétihéja (12-15 pár), pettyes vízcisze (fészkel), kis vízcisze (fészkel), gólyatöcs (2-10 pár), gulipán (0-3 pár), fattyúszerkő (0-8 pár), fekete harkály (0-1 pár), parlagi pityer (0-1 pár), fülemülesítke (6-40 pár), töviszúró gébics (5-7 pár), kis őrgébics (3-5 pár).

Nem fészkelő állomány: rétisas (0-1), kékes rétihéja (0-4).

Dráva

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 12 900 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 97–140 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 108 m.

Megye: Somogy.

Települések: Babócsa, Barcs, Berzence, Bolhó, Bélavár, Drávagárdony, Drávatamási, Heresznye, Komlósd, Péterhida, Somogyudvarhely, Szentborbás, Tótújfalu, Vízvár.

Védettség: Duna-Dráva NP 6940 hektárnyi területe.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	34,0
3.1.1. Lomblevelű erdők	19,2
2.3.1. Rét/legelő	6,9
5.1.1. Folyóvizek	5,5
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	4,4
3.1.3. Vegyes erdők	3,0
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	1,7

Általános leírás: A javasolt terület Magyarország délnyugati határfolyójának madártanilag hazánkban legértékesebb szakasza. Zátonyos, változó partviszonyú folyószakaszok és természetes állapotban megmaradt ártéri erdők, lefűződött holtmedrek jellemzik.

Földhasználat: természetvédelem, erdőgazdálkodás, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, turizmus, nem hasznosított, honvédelem.

Veszélyeztető tényezők: Madarak zavarása, természeti események, üdülés, turizmus, vízgazdálkodási problémák. A horvát oldalon tervezett vízerőmű építése jelentős károkat okozhat.

Általános madártani jellemzés: Határfolyó jellege miatt korábban nem volt jelentős zavarásnak kitéve. Magyarországon csak a Dráva zátonyain fészkel rendszeresen kis csér. Számottevő gémállománya van. A horvát oldalon lévő 75 000 hektáros területen 5-6 pár rétisas fészkel és gémtelepek találhatóak.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	Fészkelőállomány	
	3 pár 5-10 pár	HU5 HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bakcsó (30 pár), vörös gém (30 pár), fekete gólya (3 pár), fehér gólya (30 pár), haris (5 pár), küszvágó csér (30-40 pár), jégmadár (20 pár), hamvas küllő (6-8 pár).

Északi-Bakony

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 34 300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 208–699 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 397 m.

Megye: Veszprém, Győr-Moson-Sopron.

Települések: Bakonybél, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonyszentkirály, Bakonyszentlászló, Bakonyszücs, Borzavár, Csehbánya, Csesznek, Farkasgyepü, Fenyőfő, Herend, Homokbödöge, Hárskút, Kislőd, Lókút, Márkó, Nagyesztergár, Nagytevel, Németbánya, Olaszfalu, Pápateszér, Pénzesgyőr, Porva, Szentgál, Ugod, Városlőd, Zirc.

Védettség: Farkasgyepüi kísérleti erdő TT 363 ha, Fenyőfői ősfenyves TT 449 ha, Hódoséri ciklámenes TT 24 ha, Magas-bakonyi TK 8754 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	77,0
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	8,3
2.3.1. Rét/legelő	8,2
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	1,5
3.1.2. Tülevelű erdők	1,3
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	1,2

Általános leírás: A közeli ipari területek ellenére a Bakony legérintetlenebb része, viszonylag nagy kiterjedésű természetszerű erdőtársulásokkal. A közismerten „vadregényes erdőrengeteknek” köszönhető a jelentős madárvilág is. Az extenzíven művelt erdők jellegzetes kísérőfaja a fehérhátú fakopáncs, mely számottevő számban költ a területen, de jelentős az egyéb harkályfajok állománya is. Jellemző növénytársulásai a szubmontán bükkösök és cseres tölgyesek.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, természetvédelem és kutatás, turizmus, vadászat és vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdőművelés, madarak zavarása.

Általános madártani jellemzés: Elsősorban a harkályfélék és a ragadozó madarak számára jelentős terület, a javaslatnál is e fajok alapján történt.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	10 pár	HU5
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	44 pár	HU5
Féhrhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	40-50 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (5-10 pár), kerecsensólyom (3 pár), kis légykapó (20 pár).

Fertő

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 8500 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 110–116 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 114 m.

Megye: Győr-Moson-Sopron.

Település: Fertőboz, Fertőhomok, Fertőrákos, Fertőszéplak, Hegykő, Hidegség, Sarród, Sopron

Védettség: A javasolt terület egésze a Fertő-Hanság NP területe, 8432 ha szerepel a „Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén”.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	74,2
5.1.2. Állóvizek	13,6
2.3.1. Rét/legelő	9,7
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	2,3

Általános leírás: A javasolt terület a Fertő magyar oldala, mely a korábbi határvédelmi zóna miatt sokáig megőrizte zavartalanságát. Javarészt zárt nádas, kisebb nyílt vízfelületekkel. A vízpótlását biztosító Rákos és Wulka patakok ingadozó vízhozama miatt a Fertő vízmagassága is változó, a legmelegebb nyári napokon a párolgás a napi 10 mm-t is megközelítheti. Környezetében gyepek, szántóterületek, valamint a Dunántúlra már nem jellemző szikes élőhelyek

fordulnak elő. A vonuló lúd- és récealakúak jelentős élőhelye a Nyéki-szállás és a Borsodi-dűlő, melyeken vizes élőhely-rekonstrukció valósult meg.

Földhasználat: halászat, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás, vadászat, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat, infrastruktúra fejlesztése, iparosítás, városiasodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése, nádaratás, természeti események, üdülés és turizmus, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Eddig több mint 250 madárfajt figyeltek meg a területen. Elsősorban a vízimadarak számára fontos fészkelő- és vonulólhely. A terület ausztriai részének (Neusiedler See) 23 272 ha területű nemzetközi jelentőségű madárélőhelyén jelentős gémtelepek találhatók, melyek a magyar oldalon is rendszeresen táplálkoznak (Heath & Evans 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Bölobbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	25-30 pár	HU2, HU5
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	80-100 pár	HU2, HU5
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	40-50 pár	HU5
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	10 pár	HU5
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	100 pár	HU5
	Átvonuló állomány	
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	4000-16 000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	100-3600	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	100-11 000	HU3
Csörgő réce (<i>Anas crecca</i>)	10 000	HU3
Üstökös réce (<i>Netta rufina</i>)	1000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: vörös gém (40 pár), cigányréce (10-15 pár), haris (2-5 pár), széki lile (0-5 pár), kis vízcicsibe (100 pár), gólyatöcs (0-10 pár), gulipán (0-15 pár), szerecsensirály (0-14 pár), küszvágó csér (0-10 pár).

Vonulóállomány: vörösnyakú lúd (1-26), tőkés réce (3500), kendermagos réce (650), nyílfarjú réce (150), kanalas réce (1400), fütyülő réce (1150), pajzsoscankó (5000).

Gemenc

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 17 800 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 78–97 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 88 m.

Megye: Bács-Kiskun, Tolna.

Település: Baja, Bogyiszló, Bába, Bátmonostor, Decs, Dunafalva, Fajsz, Ócsény, Pörboly, Szekszárd, Szeremle, Sükösd, Tolna.

Védettség: A javasolt terület a Duna-Dráva NP része, 16873 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	83,9
5.1.1. Folyóvizek	8,8
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	4,6
2.3.1. Rét/legelő	1,5

Általános leírás: A Duna széles árterülete Baja, Tolna és Szekszárd térségében. Természetes és mesterséges erdők, holtágak, mocsarak, ártéri rétek jellemzik a területet. Egyik legjelentősebb ártéri élőhelyünk.

Földhasználat: halászat, természetvédelem és kutatás, erdőgazdálkodás, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, turizmus.

Veszélyeztető tényezők: Intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, üdülés, turizmus. Intenzív vadgazdálkodás folyik a területen.

Általános madártani jellemzés: A fekete gólya, barna kánya és rétisas hazai állományának legjelentősebb élőhelyei közé tartozik. Télen nagy számú vadlúd és bukóréce telel a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	30-35 pár	HU5
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	20-25 pár	HU5
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	4 pár	HU5
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	7-8 pár	HU1, HU5
	Telelőállomány	
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	27-30	HU1
	Átvonuló állomány	
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	8000-10 000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	2000-4000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: cigányréce (5-10 pár), jégmadár (50-60 pár), fekete harkály (25-30 pár).

Nem fészkelő állomány: kis kócsag (200-300), nagy kócsag (400-500), fekete gólya (400-500), kanalasgém (100-200), kis bukó (100-150), halászsas (15-20).

Gerecse

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 26 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 113–634 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 249 m.

Megyék: Fejér, Komárom-Esztergom, Pest.

Települések: Annavölgy, Baj, Bajna, Bajót, Bicske, Csabdi, Csolnok, Dorog, Dunaalmás, Dunaszentmiklós, Dág, Epöl, Gyermely, Héreg, Lábatlan, Mogyorósbánya, Mány, Máriahalom, Nagysáp, Neszmély, Nyergesújfalu, Perbál, Szomor, Szomód, Sárísáp, Süttő, Tardos, Tárján, Tata, Tatabánya, Tokod, Tokodaltáró, Tök, Úny, Vértesszőlős, Vértestolna, Zsámbék.

Védettség: Gerecsei TK 8738 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	69,2
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	8,4
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	7,7
2.3.1. Rét/legelő	6,9
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	4,6
3.1.3. Vegyes erdők	3,1

Általános leírás: Alacsony mészkő- és dolomithegység a Duna jobb partján, a Dunántúli-középhegység részeként. Dolomitos karsztbokorerdők, sziklagyepek, szubmontán bükkösök jellemzik. Nagy kőbányák találhatók a területen.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, honvédelem, mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), természetvédelem, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása.

Általános madártani jellemzés: Erdei madárközössége, kiemelt ragadozómadár-állománya miatt jelentős terület.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	4 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	2 pár	HU1
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	4 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: darázsölyv (13 pár), barna kánya (1 pár), barna rétihéja (4 pár), hamvas rétihéja (3 pár), békászó sas (1 pár), hamvas küllő (40 pár), fekete harkály (60-65 pár), közép fakopáncs (70-80 pár), fehérhátú fakopáncs (8-10 pár), erdei pacsirta (25 pár), parlagi pityer (60 pár), kis légykapó (25 pár), örvös légykapó (150 pár), tövisszűrő gébics (100 pár).

Gerje-sík

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 8000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 85–100 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 91 m.

Megyék: Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest.

Települések: Jászkarajenő, Kocsér, Körösetetlen, Tiszajenő, Tiszakécske, Tiszavárkony, Tószeg, Törtel.

Védettség: Jelenleg nem védett, de védelemre tervezett terület.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	50,3
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	44,9
3.1.1. Lomblevelű erdők	1,6
5.1.2. Állóvizek	1,3

Általános leírás: A terület Pest megye délkeleti peremén két tömbben található, kisebb részben átnyúlik Jász-Nagykun-Szolnok megyébe és Bács-Kiskun megyébe. Döntően az országos védelemre tervezett Gerje-sík Tájvédelmi Körzet területét fedi le.

Földhasználat: mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés).

Veszélyeztető tényezők: infrastruktúra fejlesztése, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása, mezőgazdasági termelés növekedése, egyéb.

Általános madártani jellemzés: A pusztai madárfajok szempontjából jellemző terület, jelentős ugartyúk- és kisköcsög-állománya.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Fészkelőállomány	Kritérium
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicephalus</i>)	10-15 pár	HU5
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	35-40 pár	HU5
Kis örgébics (<i>Lanius minor</i>)	80-100 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (6-8 pár), törpegém (3-4 pár), hamvas rétihéja (2-3 pár), pusztai ölyv (1 pár), kék vércse (30-35 pár), kerecsensólyom (1 pár), kis vízcisze (2-3 pár), gulipán (9-12 pár), gólyatölcs (2-5 pár).

Hanság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 10 800 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 112–116 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 114 m.

Megye: Győr-Moson-Sopron.

Települések: Acsalag, Barbacs, Bágogyszovát, Bősárkány, Csorna, Dör, Fehértó, Gyórsövényház, Jánossomorja, Kapuvár, Kimle, Kóny, Lébény, Maglóca, Markotabödöge, Mosonmagyaróvár, Osló, Újrónafő.

Védettség: Fertő-Hanság NP 8775 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	44,1
2.3.1. Rét/legelő	37,5
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	6,4
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	6,1
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	3,1
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,8

Általános leírás: Neve a „hany” szóból ered, mely iszapot, lápföldet jelent. A Fertővel egykor egybefüggő, hatalmas lápos terület volt. A rossz lefolyású területet a II. Világháború után lecsapolták, de intenzív mezőgazdálkodás csak kevés helyen folyik a területen. Nagy részén erdőgazdálkodás, gyepművelés folyik, több helyen tőzeget bányásznak. A madárvilág számára az erdők mellett megmaradt tavai, kiszáradó lápréti, sásréti jelentik a legfontosabb élőhelyeket.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás.

Veszélyeztető tényezők: erdősítés, mezőgazdasági művelés felhagyása, növényzet égetése, természeti események, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Egykori tűzok- és harisállománya gyakorlatilag teljesen eltűnt. A vizes területek madárfajainak állománya alapján javasolható különleges madárvédelmi területté történő kijelölése. Az osztrák oldal 7000 hektáros területén 15-20 tűzok és 9-10 pár réti fülesbagoly fészkel (Heath & Evans 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állomány nagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	200 pár	HU5
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	5-8 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (3-4 pár), törpegém (20-40 pár), bakcsó (200 pár), nagy kócsag (60-160 pár), vörös gém (15-18 pár), fekete gólya (4-6 pár), rétisas (0-1 pár), barna rétihéja (10-15 pár), pettyes vízcisze (40-50 pár), kis vízcisze (30-40 pár), haris (10-15 pár), réti fülesbagoly (3-4 pár).

Hernád-völgy

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 25 600 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 98–265 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 134 m.

Megye: Borsod-Abaúj-Zemplén.

Települések: Abaújkér, Abaújvár, Alsódobsza, Alsózsolca, Arka, Aszaló, Boldogkőváralja, Bócs, Csobád, Encs, Felsődobsza, Felőzsolca, Forró, Garadna, Gesztely, Gönc, Göncruszka, Halmaj, Hernádbúd, Hernádcéce, Hernádkak, Hernádkércs, Hernádnémeti, Hernádszentandrás, Hernádszurdok, Hernádvécese, Hidasnémeti, Ináncs, Kiskinizs, Kéked, Megyaszó, Méra, Nagykínizs, Novajidrány, Onga, Pere, Pányok, Szentistvánbaksa, Szikszó, Sóstófalva, Tornyosnémeti, Vilmány, Vizsoly, Zsujta.

Védettség: Sóstó-legelő TT 70 ha, Megyaszói tátorjános TT 35 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	69,9
2.3.1. Rét/legelő	12,1
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	6,0
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,9
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	4,9
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,4

Földhasználat: mezőgazdaság (gyep-, szántógazdálkodás), erdőgazdálkodás, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése és felhagyása, mezőgazdaság intenzitásának növelése, vízgazdálkodási problémák, növényzet égetése, üdülés, turizmus, természeti események, erdőszítés, intenzív erdőgazdálkodás, infrastruktúra, halászat és halgazdálkodás, iparosítás, városiasodás, tűzifagyűjtés, mélységi vagy talajvízkitermelés, vizes területek feltörése, tájidegen fajok következményei, erdőirtás, nem fenntartható hasznosítás, kitermelő iparágak, szelektív fakitermelés.

Általános madártani jellemzés: Jelentős parlagisas-állománya miatt került a javasolt területek listájára. A csapadék- és vízviszonyoknak megfelelően egyes években harisállománya is eléri a globális jelentőségű szintet.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	Fészkelőállomány 3-4 pár	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfaj jelentős állománya:

Fészkelőállomány: haris (15-30 pár).

Hevesi-sík

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 64 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 83–113 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 92 m.

Megyék: Heves, Jász-Nagykun-Szolnok.

Települések: Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Erdőtelek, Füzesabony, Heves, Hevesvezekény, Jászivány, Jászkisér, Kisköre, Kál, Kömlő, Mezőtárkány, Poroszló, Pély, Sarud, Tarnaszentmiklós, Tenk, Tiszánána, Tizzasüly, Újlőrincfalva.

Védettség: Erdőtelki arborétum TT 3 ha, Erdőtelki égerláp TT 22 ha, Hevesi Füves Puszták TK 8199 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	73,7
2.3.1. Rét/legelő	19,8
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	3,8

Általános leírás: A Mátra és a Bükk hegységek lábánál, a Tisza jobb partján elterülő síkság Jászkisér és Füzesabony között. Extenzív szántók, nemesnyár- és akácültetvények, fasorok, szikes puszták, mocsárterek jellemzik.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, település, szállítás, természetvédelem és kutatás, turizmus és üdülés, üzemi terület, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdőszítés, infrastruktúra fejlesztése, lecsapolás, madarak zavarása, mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése, mezőgazdasági művelés felhagyása, tűzifagyűjtés.

Általános madártani jellemzés: Elsősorban a pusztai madárfajok számára fontos élőhely. A parlagi sas, kerecsensólyom és kis őrgébics egyik legjelentősebb hazai élőhelye. Globális jelentőségű tűzokállomány él a területen. A terület határai a madárállományok elterjedésének részletes felmérése után pontosítandók.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	60 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	5 pár	HU1, HU5
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	60 pár	HU5
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	10 pár	HU5
Tűzok (<i>Otis tarda</i>)	42	HU1
Ugartyúk (<i>Burhinus oedinenus</i>)	10-15 pár	HU5
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	60-70 pár	HU5
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	300-350 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fehér gólya (40), cigányréce (2), hamvas rétihéja (3 pár), pettyes vízcicsibe (8 pár), gulipán (4-8 pár), réti fülesbagoly (5), lappantyú (5 pár), jégmadár (8 pár), parlagi pityer (100 pár), karvalyposzáta (50), örvös légykapó (100), töviszúró gébics (400).

Hortobágy és Tisza-tó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 100 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 83–102 m.

Átlagos tengerszint feletti magassága: 88 m.

Megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok

Települések: Abádszalók, Balmazújváros, Egyek, Folyás, Görbeháza, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Karcag, Kisköre, Kunmadaras, Nagyhegyes, Nagyiván, Nádudvar, Négyes, Polgár, Poroszló, Püspökladány, Sarud, Tiszabábolna, Tiszabura, Tiszacsege, Tiszaderzs, Tiszadorogma, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszakeszi, Tiszanána, Tiszaörs, Tiszavalk, Újlőrincfalva, Újszentmargita, Újtikos.

Védettség: Hortobágyi NP 82 486 ha, Zádor híd környéke TT 71 ha. Négy különböző terület, összesen 23 121 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	37,0
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	27,0
2.3.1. Rét/legelő	14,6
5.1.2. Állóvíz	7,6
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	7,5
3.1.1. Lomblevelű erdők	3,4

Általános leírás: A Hortobágy a folyószabályozások előtt hatalmas árterület volt. Ma vizes- és száraz szikes társulások, löszgyepek, természetes mocsarak, halastavak és a közéjük ékelődő szántók jellemzik. Legeltetési állattartás, kaszálás, nádgazdálkodás, halastavi gazdálkodás, szántóföldi művelés folyik a területen.

A Tisza-tó (Kiskörei víztározó) a kiskörei duzzasztómű által létrehozott víztározó, mely Tiszadorogma és Kisköre között 35 km hosszúságban és átlagosan 6 km szélességben terül el, 125 km²-en. Területének nagy részét nyílt vízfelületek alkotják, a partszakaszokon nád és gyékényes szegélyekkel. Helyenként puhafás ligeterdők, úszóhínáros társulások is megtalálhatók.

Földhasználat: mezőgazdaság (szántóművelés, gyeperős és nádgazdálkodás), erdőgazdálkodás, haltenyésztés, vízgazdálkodás, turizmus, kivett terület.

Veszélyeztető tényezők: A Hortobágyon az egyik legfontosabb probléma a hagyományos legeltető állattartás felhagyása, felváltása kaszálással. Az állatállomány csökkenése miatt a gyepek kevésbé alkalmasak a madarak táplálkozására a magasabb növényzet és a kisebb táplálék-mennyiség miatt. A halgazdálkodás, a területhatárokon kívüli zavarás szintén problémát jelentenek. Több helyen vizesélőhely-rekonstrukció történt. Speciális gyepgazdálkodási előírások biztosítják a csíkosfejű nádiposzáta fészkelőhelyének, valamint a daru és a kis lilik őszi pihe-nőhelyének védelmét.

A Tisza-tavon jelentős zavarást jelent a turizmus és horgászat miatti zavarás, a megmaradt erdőben az intenzív erdőgazdálkodás. A bokros és gyepes részekben erősen elterjedt adventív gyomfaj a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*).

Általános madártani jellemzés: Magyarország legfontosabb madaréllőhelye, melyet a legnagyobb számú kritériumfaj jelenléte is bizonyít. Egyaránt fontos fészkelőhelye a pusztai és vízimadaraknak, gémféléknek, de kiemelt vonulólhely is. Az északi területeken található gyep-szántó mozaikok fontos fészkelőhelyek a szalakóta, kis őrgébics és a parlagi pityer számára, egyben kiemelt táplálkozóterületek az átvonuló libák és darvak csapatainak (utóbbi faj legnagyobb európai csoportosuló helye a terület). A Tisza-tavon – a védett természeti területein található jelentős gémmállományok mellett – a nyílt vízfelületek és csendes öblök a vonuló madárcsapatok fontos pihenőhelyei. A területen és határain található falvakban 310–400 pár fehér gólya költ (1999-ben 372 pár). Összesen 37 faj fészkelő, telelő, táplálkozó vagy vonuló állománya éri el a kritériumszintet. A vonuló és telelő ragadozó madarak számára is fontos terület.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	80-150	HU1, HU5
Bölgébics (<i>Botaurus stellaris</i>)	220-310 pár	HU2, HU5
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	190-250 pár	HU2, HU5
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	430-800 pár	HU2
Üstökősgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	45-75 pár	HU2, HU5
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	70-175 pár	HU5
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	700-900 pár	HU2, HU5
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	100-270 pár	HU2, HU5
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	10-15 pár	HU5
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	260-420 pár	HU2, HU5
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	70-140 pár	HU1, HU5
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	330-420 pár	HU5
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	15-30 pár	HU5
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	200-350 pár	HU2, HU5
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	4-8 pár	HU5
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	80-90 pd.	HU1, HU5
Pettyes vízcicsibe (<i>Porzana porzana</i>)	80-190 pár	HU2
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	15-60 pár	HU5
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	45-130 pár	HU5
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	150-750 pár	HU5
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	60-300 pár	HU2, HU5
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	120-200 pár	HU5
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	80-150 pár	HU5
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	600-850 pár	HU1, HU5
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	220-300 pár	HU5

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Telelőállomány	
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	250-600	HU2
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	50-80	HU1
	Átvonuló állomány	
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	850	HU1
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	5000-6000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	10 000-20 000	HU3
Kis lilik (<i>Anser erythropus</i>)	40-110	HU1
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	2500	HU3
Csörgő réce (<i>Anas crecca</i>)	30 000	HU3
Kanalas réce (<i>Anas clypeata</i>)	5000	HU3
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	10 000-30 000	HU3
Daru (<i>Grus grus</i>)	45 000-65 000	HU2
Pajzsoscankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	120 000-200 000	HU2
Vékonycsőrű póling (<i>Numenius tenuirostris</i>)	0-1	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok:

Fészkelőállomány: fehér gólya (310-400 pár), fekete gólya (2-5 pár), darázsölyv (0-2 pár), barna kánya (3-5 pár), rétisas (2-4 pár), békászó sas (0-1 pár), pusztai ölyv (1-2 pár), pettyes vízicsibe (80 pár), kis vízicsibe (130-240 pár), törpevízicsibe (5-15 pár), ugartyúk (6-20 pár), haris (0-5 pár), gólyatöcs (10-35 pár, rendszertelen), székicsér (0-15 pár), széki lile (0-1 pár), szerezsensirály (0-6 pár), küszvágó csér (5-25 pár, rendszertelen), réti fülesbagoly (0-12 pár), lappantyú (15-35 pár), jégmadár (1-5 pár), szalakóta (15-30 pár), fekete harkály (10-25 pár), balkáni fakopáncs (8-17 pár), közép fakopáncs (0-1 pár), szikipacsirta (0-8 pár), parlagi pityer (250-350 pár), karvalyposzáta (5-8), töviszúró gébics (800-1500 pár).

Nem fészkelő állomány: bakcsó (1300-1500), üstökös-gém (60-80), kis kócsag (350), nagy kócsag (1300), fekete gólya (max. 177), fehér gólya (600), kanalgém (600), kígyászölyv (50-80), kékes rétihéja (250-300), békászó sas (5-10), parlagi sas (0-10), halászsas (2-8), havasi lile (250-400), aranylile (400-8000), réti cankó (600-3200), fattyúszerkő (1500-2500), kormos szerkő (300), réti fülesbagoly (30), kis légykapó (10-20).

Kesznyéti-puszt

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 6100 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 89–100 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 93 m.

Megyék: Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg.

Települések: Kesznyéten, Tiszadob, Tiszaújváros, Tiszalúc.

Védettség: Kesznyéti TK 6084 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	38,4
2.3.1. Rét/legelő	31,3
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	16,4
3.1.1. Lomblevelű erdők	10,0
5.1.1. Folyóvizek	1,3
5.1.2. Állóvizek	1,2

Általános leírás: A Tisza és a Sajó által közrefogott mentesített ártér Tiszaújváros és Tiszalúc térségében. Holtmedrek, szikesedő ártéri mocsárterek, fűzbokrokkal tarkított ártéri mocsarak, puhafás és keményfás ártéri ligeterdők, nemesnyár ültetvények jellemzik.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, természetvédelem, egyéb.

Veszélyeztető tényezők: erdőirtás, lecsapolás és vízgazdálkodási problémák, mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése, növényzet égetése, tűzifagyűjtés.

Általános madártani jellemzés: A terület elsősorban a nádasokban, fűzbokrokon fészkelő gémfélék (bakcsó, kis kócsag, nagy kócsag) fészkelőhelye. Globális jelentőségű cigányréce- és harisállománya, valamint közösségi jelentőségű üstökös-gém-állománya indokolta, hogy kijelölésre javasoljuk.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Átvonuló állomány	
Üstökös-gém (<i>Ardeola ralloides</i>)	15 pár	HU2
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	25-30 pár	HU1
Haris (<i>Crex crex</i>)	20-25 pár	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (6-10 pár), nagy kócsag (60-70 pár), vörös gém (14-16 pár), bakcsó (60 pár), hamvas rétihéja (1-2), kerecsensólyom (1 pár), kis vízicsibe (15-20 pár), fattyúszerkő (25-30 pár).

Nem fészkelő állomány: kékes rétihéja (12-15).

Kis-Balaton

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 14 800 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 104–140 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 107 m.

Megyék: Somogy, Zala.

Települések: Balatonmagyaród, Balatonszentgyörgy, Esztergályhorváti, Főnyed, Garabonc, Keszthely, Nagyrada, Sármellék, Sávoly, Vörs, Zalakaros, Zalakomár, Zalasabar, Zalavár.

Védettség: A javasolt terület a Balaton-felvidéki NP része, 14 734 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	41,9
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	20,7
5.1.2. Állóvizek	15,0
2.3.1. Rét/legelő	12,0
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,8
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	4,4

Általános leírás: A Balatontól délnyugatra található terület a tónak a Zala folyó torkolatánál elhelyezkedő egyik öble volt, de a XVII. században a folyó által szállított hordalék úgy feltöltötte, hogy fokozatosan elmozsarasodott. A Zala szabályozása után a terület nagy részét lecsapolták, a folyót gátak között vezették át e területen. Az elmúlt századok természetes folyamatai és a folyószabályozások után jelenleg a Kis-balatoni Vízügyi Rendszer beruházás keretében megvalósult beavatkozások változtatták meg a táj arculatát. A szántóföldek és degradált gyepek helyén kialakított I. ütem mesterségesen kialakított nyílt vizű tó. A II. ütem a korábbi Kis-Balatoni Madárrezervátum „ősmocsarát” és a környező elárasztott területeket jelenti.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Erdősítés, halászat, kotrás és csatornázás, mezőgazdasági művelés felhagyása, nádaratás, természeti események. Alapvető probléma, hogy a kialakítandó Kis-Balaton Vízügyi Rendszer eddigi tervezési munkái nem kellő mértékben vették figyelembe a terület madárvilágának (és más természeti értékeinek) megőrzését. Jelentős sás-, nád- és gyékénypusztulás van folyamatban 1993 óta, a vízszint emelése és állandó magasan tartása miatt. Jelentős az orvhalászat miatti zavarás is.

Általános madártani jellemzés: A területen több mint 110 madárfaj fészkelését mutatták ki 1949 óta. Magyarország legfontosabb gém- és kárókatona fészkelőhelyeinek egyike. Az I. ütem kialakítása után megnőtt a jelentősége a vízimadarak vonuló- és telelőterületeként is.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelő állomány	
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	10 pár	HU1, HU5
Bölömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	20 pár	HU2
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	75 pár	HU2, HU5
Üstökösgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	20-25 pár	HU2, HU5
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	250 pár	HU2, HU5,
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	40-50 pár	HU5
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	40-50 pár	HU1, HU5
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	20 pár	HU5
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	250-300 pár	HU5
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	300 pár	HU5
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	10-20 pár	HU5
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	100 pár	HU5

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Telelőállomány	
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	10 000-30 000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	3000-5000	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	8000-10 500	HU3
Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>)	500	HU3
Szárccsa (<i>Fulica atra</i>)	5000-10 000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bakcsó (75 pár), kis kócsag (40 pár), kanalasgém (2 pár), kékbegy (fészkel).

Nem fészkelő állomány: tőkés réce (4000); kontyos réce (1500), barátréce (2000).

Kiskunsági szikes puszták térsége

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 44 400 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 94–124 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 99 m.

Megyék: Bács-Kiskun, Pest.

Települések: Apaj, Bugyi, Dabas, Dömsöd, Kiskunlacháza, Kunadacs, Kunbaracs, Kunpeszér, Kunszentmiklós, Örkény, Szabadszállás, Szalkszentmárton, Tass, Tatárszentgyörgy, Táborfalva.

Védettség: Kiskunsági NP 14 533 hektárnyi területe, Dabasi turjános TT 148 ha, Kunpeszéri Szalag-erdő TT 156 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	40,6
2.3.1. Rét/legelő	33,6
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	15,8
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,7
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,3
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	2,2

Általános leírás: A terület a Duna-Tisza közének északnyugati része, nagy kiterjedésű pusztákkal, tanyás területekkel, szántómozaikokkal, csatornákkal, halastavakkal. A pusztákon külterjes legeltetés, a csatornákon horgászat folyik.

Földhasználat: természetvédelem, mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), haltenyésztés, turizmus, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Vízgazdálkodási és földhasználati problémák, nagy a lucerna részesedése a tűzokos területeken (első kaszáláskor a tűzokfészkek áldozatul esnek), róka és

borz általi predáció (kevésbé jelentős mértékben szarka és dolmányos varjú), felszaporodóban van a rókaállomány. A tűzokos területeken kulcsfontosságú a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekeinek egyeztetése. Hasonlóan fontos a vízügy és a természetvédelem közötti kompromisszum megteremtése, illetve a megfelelő legelő állatállomány biztosítása.

Általános madártani jellemzés: Részben a pusztai (tűzok, kék vércse, kerecsensólyom), részben a vízimadarak fontos élőhelye. Itt él a Kárpát-medence legnagyobb és legstabilabb tűzokállománya. Tavaszi és őszi időszakban a vonuló vízimadarak (különösen a partimadarak) jelentős pihenőhelye, kiemelten a csapadékos években.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	10-20 pár	HU5
Haris (<i>Crex crex</i>)	25-30 pár	HU1, HU5
Tűzok (<i>Otis tarda</i>)	300-350	HU1, HU5
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)	25-30 pár	HU5
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	5-25 pár	HU5
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	40-50 pár	HU5
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	80-200 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (10 pár felett), törpegém (20 pár felett), nagy kócsag (50-150 pár), fekete gólya (2-3 pár), cigányréce (5-10 pár), darázsölyv (2 pár), kígyászölyv (2 pár), barna rétihéja (25-30 pár), kerecsensólyom (3-4 pár), kék vércse (30-150 pár), pettyes vízcisze (5 pár felett), kis vízcisze (10 pár felett), szerezcsensólyom (2-3 pár), küszvágó csér (30-40 pár), fattyúszerkő (20-100 pár), réti fülesbagoly (1-2 pár), lappantyú (20-40 pár), fekete harkály (10-15 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), erdei pacsirta (20-40 pár), parlagi pityer (50-100 pár), kékbegy (2-5 pár), fülemülesitke (10-15 pár), töviszűrő gébics (50 pár felett).

Nem fészkelő állomány: batla (5-10), kékes rétihéja (50-100), halászsas (2-4), vándorsólyom (1-2 kóborló példány), havasi lile (átvonul), kormos szerkő (100-400).

Kis-Sárrét (Biharugra térsége)

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 12 300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 88–98 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 92 m.

Megye: Békés.

Települések: Biharugra, Geszt, Körösnagyharsány, Mezőgyán, Zsadány.

Védettség: Körös-Maros NP 8417 hektárnyi területe, 2791 ha szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	42,2
2.3.1. Rét/legelő	33,7
5.1.2. Állóvizek	14,1
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,4
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	3,8

Általános leírás: Az egykori Kis-Sárrét területén kialakított halastórendszer, valamint a körülötte megmaradt szikes puszták, mocsarak, telepített erdők, szántók jellemzik. A Begécsi- és Biharugrai tórendszerek közvetlen közelében található Cséfi-halastavak és Radványi-erdő hasonló természeti adottságokkal rendelkeznek a romániai oldalon.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halgazdálkodás, honvédelem, mezőgazdaság (gyep- és nádgazdálkodás, szántóművelés), természetvédelem, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: A hal- és nádgazdálkodás és a természetvédelem érdekellentétei veszélyeztetik a terület madárvilágát. Az extenzív halgazdálkodás érdekében a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület az általa alapított gazdasági társaságon keresztül szerzett befo-lyást a fokozottan védett tavakon. Időszakosan súlyos problémát jelent a vízhiány, mert a tavak gravitációs úton nem árasztathatók.

Általános madártani jellemzés: A vonuló és fészkelő vízimadárfajok igen jelentős élőhelye. Nagy létszámú gémtelpek ad otthont a terület. Vonuláskor tízezres nagyságrendű vízimadár fordul meg a területen. A téli etetések eredményeképpen az egyik legnagyobb hazai rétisas-telelőhelyé vált a tórendszer és a környező erdők.

A romániai oldal 1000 hektáros területén ugyancsak rendszeresen előfordul 20 000 vonuló vízi-madár (Heath & Evans 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	51–70 pár	HU5
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	75–227 pár	HU5
	Telelőállomány	
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	10–103	HU1
	Átvonuló állomány	
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	5000–10 000	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	500–2000	HU3
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	max. 50 000	HU3
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	6000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelő állomány: bölömbika (15-20 pár), nagy kócsag (20-110 pár), vörös gém (15-25 pár), kanalasgém (25-65 pár), cigányréce (15-31 pár), barna rétihéja (15-20 pár), pettyes vízcicsibe (0-10 pár), kis vízcicsibe (0-10 pár), haris (0-16 pár), túzok (5-24 pár), gólyatöcs (0-1 pár), gulipán (0-25 pár), szerezcsensirály (0-5 pár), fattyúszerkő (0-11 pár), szalakóta (1-4 pár), parlagi pityer (1-3 pár), kékbegy (1-4 pár), fülemülesitke (0-15 pár), tövisszúró gébics (25-30 pár), kis őrgébics (10-15 pár).

Nem fészkelő állomány: kis kárókatona (1-15), bakcsó (5-50), kis kócsag (20-200), nagy kócsag (30-435), batla (0-7), kanalasgém (50-650), kis lilik (0-3), cigányréce (40-538), kis bukó (20-422), kékes rétihéja (10-200), halászsas (1-2), gólyatöcs (0-30), gulipán (20-180), pajzscankó (50-3200), réti cankó (5-100), fattyúszerkő (20-300), kormos szerkő (50-415), réti fülesbagoly (0-20).

Kolon-tó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 3600 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 97–104 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 100 m.

Megye: Bács-Kiskun.

Települések: Csengőd, Izsák, Páhi, Soltszentimre.

Védettség: Kiskunsági NP 2857 hektárnyi területe, 2962 ha szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	36,4
2.3.1. Rét/legelő	36,1
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	10,6
3.1.1. Lomblevelű erdők	7,4
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	3,4
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	2,2
2.2.1. Szőlők	2,1
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	1,5

Általános leírás: A Kiskunsági-homokháton, Izsák közelében található szélvájta medencében elterülő mocsár. Nádasain kívül fűzbokrosok, mocsár- és láprétek, puhafás ligeterdők, kőrises égerláp-erdők, fenyő- és akácültetvények jellemzők.

Földhasználat: mezőgazdaság (nád- és gyepgazdálkodás), erdőgazdálkodás, természetvédelem és kutatás.

Veszélyeztető tényezők: Nádgazdálkodás, buckákon idegenhonos fajok terjedése (akác és selyemkóró), harisos réteken gyephasználati problémák, vízkormányzási problémák, vadászat által okozott zavarás, a buckákon nő a lovas turizmus. A vízgazdálkodási beavatkozások következtében a költési időszakban jelentős a vízszintingadozás: belvízbefogadás és tározás miatt

időnként leengedik a téli csapadékvizet. A téli nádaratásnak gyakran a sokéves gémfészkek is áldozatul esnek, ami helyett a madarak ugyan újat építenek, de a fészkek kisebb mérete miatt a tavaszi belvízbevezetés elöntheti azokat.

Általános madártani jellemzés: A mocsarak és nádasok jellemző madárfajainak fontos élőhelye. Gémtelepének költő madarai általában a közeli Kelemen-széken táplálkoznak.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	Fészkelőállomány 80 pár felett	HU5
Fülemülesitke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	200-300 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelő állomány: bölömbika (5 pár felett), törpegém (35 pár felett), bakcsó (20 pár felett), üstökös-gém (10 pár felett), kis kócsag (30-60 pár), vörös gém (8-10 pár), fekete gólya (1-2 pár), kanalasgém (6-10 pár), cigányréce (3 pár), darázsölyv (1 pár), rétisas (1 pár), barna rétihéja (10 pár felett), kígyászölyv (1 pár), hamvas rétihéja (1-2 pár), kerecsensólyom (1-2 pár), pettyes vízcicsibe (5 pár felett), kis vízcicsibe (30 pár felett), haris (5-10 pár), túzok (11-17), lappantyú (15-20 pár), jégmadár (10 pár felett), szalakóta (10 pár felett), fekete harkály (4-5 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), erdei pacsirta (20 pár felett), parlagi pityer (10 pár felett), kékbegy (10 pár felett), tövisszúró gébics (20-30 pár), kis őrgébics (5-10 pár).

Mátra

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 60 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 164–1014 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 450 m.

Megyék: Heves, Nógrád.

Település: Abasár, Bátonyterenye, Bodony, Domoszló, Dorogháza, Gyöngyös, Gyöngyösorszi, Gyöngyöspata, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Jobbágyi, Kisnána, Markaz, Mátraballa, Mátrafüred, Mátradereske, Mátrakeresztes, Mátramindszent, Mátraszentimre, Mátraverebély, Parád, Parádsasvár, Pásztó, Recsk, Sirok, Szuha, Szurdokpuszpöki, Tar, Tarnaszentmária, Verpelét.

Védettség: Mátrai TK 11 683 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	88,1
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	4,1
3.1.3. Vegyes erdők	3,5
2.3.1. Rét/legelő	1,3

Általános leírás: Andezit alapközetű vulkanikus közephegység, magas gerincekkel, a Zagyva és a Tarna között. Cseres-tölgyesek, gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, gyertyános-bükkösök és szubmontán bükkösök jellemzik. Területén nagy turistaközpontok vannak (Kékestető, Galyatető), jelentős infrastruktúrával.

Földhasználat: beépített terület, erdőgazdálkodás, szállítás, természetvédelem és kutatás, turizmus és üdülés, üzemi terület.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, intenzív mezőgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, mezőgazdasági művelés felhagyása, turizmus.

Általános madártani jellemzés: Erdei madárfajok jellemző élőhelye, jelentős ragadozómadár-, harkály- és légykapóállománnyal. A javasolt területek közé ragadozómadár-faunája alapján került, különösen fontos globális jelentőségű parlagisas-állománya.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	3 pár	HU5
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	3 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	4-5 pár	HU1, HU5
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	5-10 pár	HU5
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	3-4 pár	HU5
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	30-35 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: darázsölyv (10-15 pár), kerecsensólyom (0-2 pár), lappantyú (50-100 pár), jégmadár (5-10 pár), hamvas küllő (35-70 pár), fekete harkály (30-50 pár), közép fakopáncs (80-100 pár), erdei pacsirta (50-60 pár), kis légykapó (20-30 pár), örvös légykapó (500-1000 pár).

Mosoni-síkság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 7400 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 118–131 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 126 m.

Megye: Győr-Moson-Sopron.

Település: Bezenye, Hegyeshalom, Jánossomorja, Mosonszolnok, Rajka, Várbalog.

Védettség: nem áll természetvédelmi oltalom alatt.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	92,4
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	3,6
3.1.2. Túlevelű erdők	3,1

Általános leírás: A Lajta és a Mosoni-Duna környékén, Mosonmagyaróvártól északra és nyugatra két területi egységet foglal magába az oszták-magyar, illetve a szlovák-magyar határ közelében. Rossz termőképességű talajokon folyó szántóföldi gazdálkodás jellemzi a területet.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás, vadászat.

Veszélyeztető tényezők: erdőirtás, mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése, mélységi vagy talajvíz kitermelés, egyéb.

Általános madártani jellemzés: A Lajta- és Moson projektek során extenzív mezőgazdasági művelés alkalmazásával, élőhelyfejlesztéssel sikerült a mezei madárfajok állományát jelentősen megnövelni. A túzok és kék vércse Dunántúlon egyetlen említésre méltó állománya él itt, előbbi faj osztrák és szlovák állományának (mely 85-86 példány) sorsa is az itteni állományok szaporodásának sikerességén múlik (Heath & Tucker 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	Fészkelőállomány 65-122	HU1, HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelő állomány: kék vércse (4-6 pár), kis őrgébics (7-20 pár).

Őrség

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 66 000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 146–384 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 239 m.

Megyék: Vas, Zala.

Települések: Alsószölnök, Alsóújlak, Apátistvánfalva, Bajánsenye, Bejczygyertyános, Csákánydoroszló, Csöde, Csörötnek, Daraboshegy, Döbörhegy, Döröske, Egyházashollós, Felsőjánosfa, Felsőmarác, Felsőszenterzsébet, Felsőszölnök, Gasztony, Gersekarát, Halogy, Hegyháthodász, Hegyhátszentjakab, Hegyhátszentmárton, Hegyhátszentpéter, Hegyhátsál, Ikervár, Ispánk, Ivánc, Katafa, Kemestaródfa, Kercaszomor, Kerkafalva, Kerkáskápolna, Kisrákos, Kondorfa, Kám, Kétvölgy, Körmend, Magyarföld, Magyarlak, Magyarárdalja, Magyarszecsőd, Magyarszombatfa, Meggyeskovácsi, Molnászecsőd, Nádasd, Nagymizdó, Nagyrákos, Nemesmedves, Nyögér, Orfalu, Ozmánbük, Órimagyarósd, Óriszentpéter, Pankasz, Petőmihályfa, Pinkamindszent, Püspökmolnári, Ramocsa, Rum, Rábagyarmat, Rábahidvég, Rátót, Rönök, Sótóny, Szaknyér, Szakonyfalu, Szalafő, Szarvaskend, Szatta, Szentgotthárd, Szentgyörgyvölgy, Szőce, Vasalja, Vaspör, Vasszentmihály, Vasvár, Velemér, Viszák, Zalaháshágy, Zalalövő, Zsenye.

Védettség: Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT 58 ha, Őrségi NP 43 934 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.3. Vegyes erdők	43,6
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	27,4
3.1.1. Lomblevelű erdők	9,4
2.3.1. Rét/legelő	9,2
3.1.2. Tűlevelű erdők	4,8
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	3,1
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	1,4

Általános leírás: A szlovén és osztrák határ közelében húzódó, erős alpokalji hatás alatt álló dombvidék. Az ország egyik legcsapadékosabb területe, amelyre jellemző az extenzív mezőgazdaság. Madártanilag kevésbé feltárt terület, további kutatások elengedhetetlenek. A javasolt különleges madárvédelmi terület része a Rába folyó Őrséghez kapcsolódó szakasza is.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság (gyep és szántóművelés), turizmus, vadászat, vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdőirtás, erdősisítés, intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, üdülés, turizmus, tűzifagyűjtés.

Általános madártani jellemzés: Kiemelkedő a térség darázsölyv- és töviszúrógébics-állománya. A határon túli szlovén területen (Goričko) 80-100 pár hamvas küllő, 1800-2000 pár töviszúró gébics és 220-240 pár füleskuvik fészkel, ez utóbbi a legnagyobb sűrűségű közép-európai állomány (Heath & Tucker 2000).

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	15-20 pár	HU5
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	40-50 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelő állomány: törpegém (5 pár), fekete gólya (4 pár), rétisas (2 pár), haris (10-15 pár), lappantyú (100 pár), jégmadár (10-15 pár), fekete harkály (100 pár), balkáni fakopáncs (10-12 pár), közép fakopáncs (50-60 pár), erdei pacsirta (10 pár), karvalyposzáta (80-100 pár), kis légykapó (3-5 pár), örvös légykapó (200-300 pár), töviszúró gébics (2000 pár).

Nem fészkelő állomány: réti cankó (40).

Pacsmagi-halastavak

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 950 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 95–198 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 115 m.

Megye: Tolna.

Települések: Regöly, Tamási.

Védettség: Pacsmagi-tavak TT 487 ha, mely szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	34,1
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	29,7
5.1.2. Állóvizek	20,2
3.1.3. Vegyes erdők	10,8
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,7
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,0

Általános leírás: A Koppány-patak felduzzasztása révén létrehozott, mára jelentősen eutrofizálódott halastórendszer.

Földhasználat: halászat, halgazdálkodás, mezőgazdaság (nádgazdálkodás), természetvédelem és kutatás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdősisítés, halászat és halgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdaság intenzitásának növelése, nem fenntartható hasznosítás, természeti események, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: A világszerte veszélyeztetett helyzetben lévő cigányréce egyik legjelentősebb hazai állományának élőhelye. Fontos a nádi madarak szempontjából, kisebb gémtelap található a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	50-60 pár	HU1, HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (1-2 pár), törpegém (15-20 pár), bakcsó (45-50 pár), kis kócsag (5-20 pár), nagy kócsag (5-15 pár), vörös gém (3-8 pár), barna rétihéja (10-15 pár), pettyes vízcicsibe (3-5 pár), kis vízcicsibe (20-30 pár), haris (5-10 pár), jégmadár (3-5 pár), hamvas küllő (1-2 pár), balkáni fakopáncs (2-5 pár), parlagi pityer (5-10 pár), fülemülesítke (20-30 pár), karvalyposzáta (20-30 pár), töviszúró gébics (60-100 pár).

Péteri-tó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 740 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 89–91 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 90 m.

Megyék: Bács-Kiskun, Csongrád.

Települések: Csengele, Pálmonostora, Petőfiszállás.

Védettség: Péteri-tói madárrezervátum TT 740 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	32,2
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	27,3
5.1.2. Állóvizek	20,1
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	15,7
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,7

Általános leírás: Szélvájta mélyedésben kialakult tómeder, melyet halastóvá alakítottak, továbbá az ezt körülvevő száraz és nedves gyepes, nemesnyár ültetvények, tanyák, szántók.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, haltenyésztés, mezőgazdaság (szántóművelés, gyepgazdálkodás), természetvédelem.

Veszélyeztető tényezők: Az időszakosan súlyos vízhiány (természetes okok miatt) és az illegális halászat jellemző zavaró tényező. A korábbi intenzív halgazdálkodás megszűnik, mert a terület a természetvédelem vagyongazdálkodásába kerül, így a halgazdálkodás és természetvédelem közötti érdekellentétek várhatóan elsimulnak. A környező pusztákon a kívánatosnál kisebb mértékű a legeltetés.

Általános madártani jellemzés: Vízimadár fajai és gémtelepe jelentősek. A terület természetvédelmi kezelésbe kerülésével madárállománya várhatóan tovább nő. Ugyanakkor a területen található gémtelep állománya erősen függ a közeli Csaj-tó állapotától.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Üstökösgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	Fészkelőállomány 0-25 pár	HU2, HU5
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	0-250 pár	HU2, HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (2 pár), törpegém (5 pár), bakcsó (30 pár), kis kócsag (25 pár), nagy kócsag (60 pár), vörös gém (30 pár), fehér gólya (12 pár), cigányréce (7 pár), barna rétihéja (3 pár), pettyes vízcisibe (fészkel), kis vízcisibe (fészkel), jégmadár (1-2 pár), szalakóta (5 pár), fülemülesítke (4-5 pár), kis őrgébics (5 pár).

Nem fészkelő állomány: batla (4-5), kékes rétihéja (10), halászsas (2-3), pajzsoscankó (400-500), réti cankó (50).

Putnoki-dombság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 6500 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 208–441 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 310 m.

Megye: Borsod-Abaúj-Zemplén.

Települések: Alsószuha, Dövény, Felsőnyárad, Gömörzölös, Jákfalva, Kelemér, Putnok, Sajógalgóc, Sajókaza, Serényfalva, Zádorfalva.

Védettség: Nem áll természetvédelmi oltalom alatt.

Általános leírás: Az Aggteleki-karszt délnyugati folytatásának tekinthető terület, a Sajótól északra. Lankás dombvidék, leginkább cseres tölgyesekkel, illetve gyertyános tölgyesekkel. Az északi oldalakon helyenként szubmontán bükkösöket, míg a déli lejtőkön melegkedvelő tölgyeseket találunk.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, vadászat, vadgazdálkodás, nem hasznosított.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása.

Általános madártani jellemzés: A csökkenő nagyságú hazai császármadár-állomány egyik igen jelentős élőhelye az Aggteleki-karszt mellett. Jelentős számú ragadozómadár és harkályféle is él a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	Fészkelőállomány 25-30 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (2 pár), darázsölyv (4-5 pár), kígyászölyv (2-3 pár), parlagi sas (1 pár), haris (0-4 pár), uhu (0-1 pár), uráli bagoly (8-10 pár), hamvas küllő (30 pár), fekete harkály (20-25 pár), balkáni fakopáncs (6-8 pár), közép fakopáncs (30 pár), fehérhátú fakopáncs (2-3 pár), erdei pacsirta (10-15 pár), karvalyposzáta (50 pár), örvös légykapó (20 pár), töviszúró gébics (250 pár).

Sárvíz-völgy

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 5300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 92–111 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 100 m.

Megye: Fejér.

Települések: Aba, Csősz, Káloz, Soponya, Sárbogárd, Sáregres, Sárkeresztúr, Sárszentágota, Tác.

Védettség: Rétszilasi tavak TT 1496 ha, Sárvíz-völgye TK 3617 ha, A Rétszilasi tavak TT szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	48,1
5.1.2. Állóvizek	22,4
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	14,4
3.1.1. Lomblevelű erdők	11,2
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	1,9
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	1,7

Általános leírás: A Mezőföld területén közelítőleg észak-déli irányban keresztülhúzó mentesített ártér a Sárvíz-csatorna mentén. Vizes élőhelyei jelentősek annak ellenére, hogy természetes állapotban csak kis része maradt meg.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, halgazdálkodás, mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), természetvédelem és kutatás, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat és halgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése, felhagyása, növényzet égetése, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Nádimadár-állománya számottevő, illetve nagy számú vadlúd tel el és vonul át a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
Fészkelőállomány		
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	30-40 pár	HU2, HU5
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	25-30 pár	HU1
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	15-25 pár	HU5
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	6-25 pár	HU5
Kékbecs (<i>Luscinia svecica</i>)	40 pár	HU5
Átvonuló állomány		
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	10 000-20 000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	1000-3000	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	1500-3000	HU3
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	30 000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: törpegém (15 pár), bakcsó (30-50 pár), üstökögém (5-8 pár), kis kócsag (20-25 pár), nagy kócsag (30-85 pár), vörös gem (10-15 pár), kanalgém (0-15 pár), rétisas (1 pár), barna rétihéja (30-35 pár), hamvas rétihéja (0-2 pár), kék vércse (1-3 pár), gólyatöcs (1-4 pár), küszvágó csér (0-10 pár), fattyúszerkő (0-200 pár), töviszúró gébics (50 pár), kis őrgébics (3-4 pár).

Nem fészkelő állomány: kékes rétihéja (15-20), parlagi sas (1-2), kerecsensólyom (1-3).

Solti-síkság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 34 500 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 89–100 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 95 m.

Megye: Bács-Kiskun.

Települések: Akasztó, Csengőd, Dunapataj, Dunatető, Fülöpszállás, Harta, Izsák, Kecel, Kiskőrös, Öregcsertő, Solt, Soltszentimre, Szabadszállás, Szakmár, Újsolt, Újtelek.

Védettség: Kiskunsági NP 10 709 hektárnyi területe, Szelidi-tó TT 360 ha. 3903 ha szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	40,6
3.2.1. Természetes gyepek, természetközeli rétek	27,3
2.3.1. Rét/legelő	16,0
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	5,2
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	4,1
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,7
3.2.4. Átmeneti erdő-cserjés területek	1,5
2.2.1. Szőlők	1,2
5.1.2. Állóvizek	1,1
3.1.1. Lomblevelű erdők	1,1

Általános leírás: A terület a Dunamenti-síkság része. Szikes tavak és puszták láncolata jellemzi a területet, tanyás területekkel és mezőgazdasági táblákkal.

Földhasználat: Mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), természetvédelem, halgazdálkodás, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, turizmus.

Veszélyeztető tényezők: vízgazdálkodási és földhasználati problémák, nagy a lucerna részese-dése a tűzokos területeken (első kaszáláskor a tűzokfészkek áldozatul esnek), róka és borz általi predáció (a szarka és dolmányos varjú hatása kevésbé jelentős), felszaporodóban a rókaállomány. Kulcsfontosságú a tűzokos területeken a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekeinek egyeztetése. Hasonlóan fontos a vízügy és a természetvédelem közötti kompromisszum megteremtése, illetve a megfelelő legelő állatállomány biztosítása. Kiemelt probléma a vízivad vadászata a szikes tavakon, illetve a halastavak engedély nélküli létesítése (halászati és horgászati céllal).

Általános madártani jellemzés: Pusztai és vízimadárfajok szempontjából jelentős terület. Nagy számban vonulnak át vízi- és partimadarak a területen. Utolsó jelentős hazai székilife-fészkelőhelyünk.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	15–20 pár	HU2
Kék vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	100–150 pár	HU5
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	60-80	HU1, HU5
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	20-40 pár	HU5
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	100–250 pár	HU5
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)	15–20 pár	HU5
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	20 pár felett	HU5
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	10–30 pár	HU5
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	50–70 pár	HU5
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	50-300 pár	HU5
	Átvonuló állomány	
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	2000–15 000	HU3
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	200–5000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: törpegém (35 pár felett), nagy kócsag (30-40 pár), kis kócsag (50-100 pár), vörös gém (15-20 pár), fehér gólya (30 pár), rétisas (1 pár), barna rétihéja (10-20 pár), hamvas rétihéja (2-4 pár), kerecsensólyom (3 pár), haris (fészkel), pettyes vízcicsibe (5 pár felett), kis vízcicsibe (30 pár felett), jégmadár (10 pár felett), szalakóta (15-20 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), parlagi pityer (50-70 pár), kékbegy (5 pár felett), fülemülesítke (10 pár felett), töviszúró gébics (10 pár felett), kis őrgébics (30 pár felett).

Nem fészkelő állomány: bakcsó (100-200), üstökös-gém (50-100), kanalasgém (150-200), batla (5-10), halászsas (3-5), vándorsólyom (1-2), daru (150-200), havasi lile (átvonul), kormos szerkő (100-400).

Szatmár-Bereg

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 52 800 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 97–212 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 112 m.

Megye: Szabolcs-Szatmár-Bereg.

Települések: Aranyosapáti, Barabás, Benk, Beregdaróc, Beregsurány, Botpalád, Csaholc, Csaroda, Csegöld, Csengersima, Császló, Darnó, Fehérgyarmat, Fülesd, Gacsály, Garbolc, Gelénes, Gulács, Gyüre, Hermánszeg, Hetefejércse, Jánd, Jánkmajtis, Kérszemjén, Kisar, Kishódos, Kisnamény, Kispalád, Kisszekerés, Kisvársány, Komlódtótfalu, Kölcse, Kömörő, Lónya, Magosliget, Mánd, Márokpapi, Mátyus, Mezőladány, Milota, Méhtelek, Nábrád, Nyágyar, Nagyhódos, Nagyvársány, Nemesborzova, Olcsva, Olcsvaapáti, Panyola, Penyige, Rozsály, Sonkád, Szamosbecs, Szatmárcseke, Tarpa, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszacsécse, Tizsakerecsény, Tizsakóród, Tizsamogyorós, Tizsaszalka, Tiszavid, Tisztaberek, Tivadar, Tákos, Túristvándi, Túrricse, Újkenéz, Uszka, Vámosatya, Vámosoroszi, Vásárosnamény, Zajta, Zsarolyán.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	37,9
2.3.1. Rét/legelő	34,9
3.1.1. Lomblevelű erdők	18,0
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	4,1
5.1.1. Folyóvizek	2,0

Védettség: Kaszonyi-hegy TT 160 ha, Szatmár-Beregi TK 22 931 ha.

Általános leírás: A területet a Tisza, a Szamos, illetve az államhatár határolja. Egykori ártéri terület, melyre a területen található holtágak, puhafás ligeterdők, nedves mocsárrétek, kaszálórétek, tőzgemohás lápok emlékeztetnek. Szántóterületek, gyümölcsösök, apró falvak találhatók még a területen.

Földhasználat: mezőgazdaság (szántóművelés, gyepgazdálkodás), természetvédelem, vízgazdálkodás, beépített terület, turizmus, vadászat és vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Mezőgazdasági művelés felhagyása, művelés intenzívvé válása, vízrendezés, erdőszítés, növényzet égetése, nem őshonos fajok betelepítése, turizmus, beépítés, vizes területek feltörése. Amennyiben a területen vezet át a tervezett M3 autópálya, a nyomvonalvezetéstől függően veszélyeztetheti a haris élőhelyeit.

Általános madártani jellemzés: A mozaikos területen igen változatos madárvilág él. Legjelentősebb értéke a 100-180 páros harisállomány.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állományméret	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Haris (<i>Crex crex</i>)	100-180 pár	HU1, HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (10-15 pár), törpegém (10-15 pár), bakcsó (fészkel), fehér gólya (100-180 pár), fekete gólya (8-10 pár), darázsölyv (8-15 pár), barna kánya (5 pár), barna rétihéja (20-40 pár), hamvas rétihéja (4-8 pár), békászó sas (2-4 pár), kígyászölyv (1 pár), kerecsensólyom (2 pár), pettyes vízcicsibe (2-10 pár), lappantyú (fészkel), jégmadár (10-15 pár), szalakóta (2-4 pár), hamvas küllő (20-100 pár), fekete harkály (50-100 pár), közép fakopáncs (100-300 pár), karvalyposzáta (fészkel), töviszúró gébics (fészkel), kis őrgébics (13-30 pár), uhu (2 pár).

Szigetköz

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 9200 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 111–130 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 118 m.

Megye: Győr-Moson-Sopron.

Települések: Abda, Ásványráró, Bezenye, Darnózseli, Dunakiliti, Dunaremete, Dunaszeg, Dunaszentpál, Dunasziget, Feketeerdő, Győrladamér, Győrzámoly, Győrújfalú, Halászi, Hédervár, Kimle, Kisbodak, Kunsziget, Lipót, Mecsér, Máriakálnok, Mosonmagyaróvár, Öttevény, Püski, Rajka, Vámoszabadi.

Védettség: A javasolt terület a Szigetközi TK területe (9158 ha).

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	69,0
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	10,7
2.3.1. Rét/legelő	8,6
5.1.1. Folyóvizek	5,1
3.1.3. Vegyes erdők	2,1
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	1,8
3.1.2. Tülevelű erdők	1,7

Általános leírás: A Duna hazai szakaszának egyik legérzékenyebb része, nagy kiterjedésű ártéri ligeterdőkkel. A síkságra kilépő Duna által lerakott hordalékkúp, számtalan mellékággal, szigetekkel, zátonyokkal. A bőszi vízlépcső megépítése és üzemeltetése miatt jelentős mértékben károsodtak a természetes élőhelyek, a terület állapotát elsősorban a Duna és mellékágainak vízhozama határozza meg. A területre korábban jellemző volt az állandó változás, az aktuális vízviszonyok miatt sok faj folyamatosan új, számára éppen megfelelő élőhelyre telepedett át.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, halgazdálkodás, mezőgazdaság, természetvédelem és kutatás, vadászat, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: madarak zavarása, mezőgazdasági művelés intenzitásának növekedése, tájidegen fajok, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Ártéri madárközössége jelentős, nagy számú gémféle, fekete gólya, barna kánya fészkel a területen.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:

Faj	Állománynagyság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	200 pár	HU5
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	8 pár	HU5
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	5 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: vörös gém (10 pár), fekete gólya (3 pár), cigányréce (10 pár), kis vízcicsibe (fészkel), jégmadár (fészkel), réti fülesbagoly (5 pár), fekete harkály (fészkel).

Tatai Öreg-tó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 259 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 124–187 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 144 m.

Megye: Komárom-Esztergom.

Települések: Tata

Védettség: Helyi védelem alatt áll, szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékén.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.3. Vegyes erdők	6,3
5.1.2. Állóvizek	5,8
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,1
3.1.2. Tülevelű erdők	1,1

Általános leírás: A terület kulcsfontosságú része a Tata városa által mára csaknem teljesen körbeölelt, mesterségesen létrehozott tó. A középkorban az Által-ér duzzasztásával létrehozott tavat egybefüggő vízfelület jellemzi, nád csak néhány kisebb foltban található partján. A területet kiegészítik a vonuló és teledő ludak által rendszeresen táplálkozóhelyként használt szántóterületek.

Földhasználat: halászat, halgazdálkodás, turizmus.

Veszélyeztető tényezők: Halászat és halgazdálkodás, iparosítás, városiasodás, infrastruktúra fejlesztése, madarak zavarása, mélységi vagy talajvíz-kitermelés, vizes területek feltöltése, természeti események, üdülés, turizmus, vízgazdálkodási problémák. A romló vízminőségű tó rekonstrukciója a közelmúltban kezdődött. A tavon nem lehetséges a vadászat, de a táplálkozóterületek ki vannak téve e zavarásnak.

Általános madártani jellemzés: Vonuló és teledő vízimadár-állománya révén jelentős terület, rendszeresen 20 000 egyednél több vízimadár fordul elő rajta.

A kijelölés alapjául szolgáló fajok:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	Telelőállomány max. 24 000	HU3
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	max. 2800	HU3

Tiszaalpár–bokrosi ártér

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 5000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 78–91 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 84 m.

Megyék: Bács-Kiskun, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok.

Település: Csongrád, Lakitelek, Tiszaalpár, Tiszasas, Tiszaug.

Védettség: Kiskunsági NP 313 ha.

Általános leírás: A Tisza 3–5 km széles hullámtere a folyó bal és jobb partján, holtágakkal,

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	59,8
2.3.1. Rét/legelő	17,7
3.1.1. Lomblevelű erdők	13,7
5.1.2. Állóvizek	4,7
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	2,4

morotvakkal, ártéri mocsarakkal, puhafás ligeterdőkkel, faültetvényekkel, égeres-körises láperdőkkel, ártéri kaszálókkel és szántókkal.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, mezőgazdaság (szántóművelés, gyepgazdálkodás), természetvédelem, turizmus, vadgazdálkodás és vadászat.

Veszélyeztető tényezők: Hullámtéri szántóföldek földhasználati problémái (művelés megváltoztatására van szükség), nem megfelelő erdőgazdálkodás, gyalogakác terjedése a réteken, madarak zavarása, vízgazdálkodási problémák. A Tisza áradásai során megfelelő élőhelyek alakulnak ki a vízimadarak számára, de a művelés elmaradása a gyep degradációját okozza.

Általános madártani jellemzés: Egyaránt jellemzőek az erdők, nedves rétek és vizes területek madárfajai. Jelentős gémtelepnek ad otthont a terület.

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok és állományok:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	Fészkelőállomány 90-100 pár	HU5
Üstökös (<i>Ardeola ralloides</i>)	15-60 pár	HU2
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	50-60 pár	HU5

Fészkelőállomány: kis kárókatona (3-5 pár), bölömbika (8 pár felett), törpegém (10-20 pár), bakcsó (80-250 pár), nagy kócsag (50-100 pár), vörös gém (5-10 pár), fekete gólya (1 pár), fehér gólya (10-15 pár), batla (1-3 pár), cigányréce (5 pár), rétisas (1 pár), barna rétihéja (4-5 pár), pettyes vízicsibe (5 pár felett), kis vízicsibe (10 pár felett), küszvágó csér (15-20 pár), fattyúszerkő (30 pár), jégmadár (10 pár felett), fekete harkály (5-10 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), hamvas küllő (2-3 pár), kékbegy (10 pár felett), fülemülesítke (5-10 pár), tövisszűrő gébics (10-15 pár).

Nem fészkelő állomány: kanalgém (400-500), halászsas (3-5).

Vértes és Zámolyi-medence

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 21 900 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 131–480 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 314 m.

Megyék: Fejér, Komárom-Esztergom.

Települések: Bodmér, Csákrény, Csákvár, Csókakő, Gánt, Mór, Oroszlány, Pátka, Pusztavám, Szár, Szárliget, Tatabánya, Várgesztes, Vértesboglár, Vértesomlós, Zámoly.

Védettség: Vértesi TK 14 140 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	69,0
2.3.1. Rét/legelő	10,5
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	7,0
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	2,5
3.1.2. Tülevelű erdők	2,4
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,5
3.1.3. Vegyes erdők	1,0

Általános leírás: A Vértes a Dunántúli-középhegység tagja, a Móri-árok és a Tatai-árok között helyezkedik el. Dolomithegység, meredeken leszakadó falakkal és szurdokvölgyekkel. Növényzete és állatvilága igen változatos: a déli lejtők mediterrán jellegű közösségeitől a szurdokvölgyek alpesi jellegű közösségéig változik. Területén bauxitbányászat folyt, több helyen felszíni kitermeléssel. A Zámolyi-medence a hegység déli lábánál elterülő síkvidéki terület, nagy kiterjedésű mocsaras réttel.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, természetvédelem, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, iparosítás, városiasodás, kitermelő iparágak, madarak zavarása, turizmus, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Jelentős ragadozómadár-állománnyal rendelkező terület, parlagisas-állománya globális jelentőségű. A Zámolyi-medence a hegységben fészkelő ragadozómadarak táplálkozóterülete, de egyben jelentős kerecsensólyom-élőhely is. A két terület összevonása így nem csak egymással határos elhelyezkedésük, de a fentiek miatt is indokolt. A Csákvári-rét a kevés ismert hazai törpevízicsibe-élőhely egyike.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	Fészkelőállomány 2 pár	HU1
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	4-6 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (3-10 pár), törpegém (1-3 pár), bakcsó (0-2 pár), vörös gém (0-1 pár), fekete gólya (2 pár), cigányréce (1-5 pár), darázsölyv (10 pár), rétisas (1 pár), kígyászölyv (2 pár), barna rétihéja (6-13 pár), pettyes vízcicsibe (15-20 pár), kis vízcicsibe (2 pár), törpevízcicsibe (0-4 pár), haris (0-8 pár), fattyúszerkő (25-40 pár), lappantyú (20 pár), hamvas küllő (30 pár), fekete harkály (50 pár), közép fakopáncs (250 pár), erdei pacsirta (20 pár), parlagi pityer (10 pár), karvalyposzáta (50 pár), örvös légykapó (400 pár), töviszúró gébics (50 pár felett), kis őrgébics (2 pár).

Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 94 200 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 94–896 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 311 m.

Megye: Borsod-Abaúj-Zemplén.

Települések: Abaújalpár, Abaújkér, Abaújszántó, Abaújvár, Alsóregmec, Arka, Baskó, Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Bodrogolaszi, Boldogkőváralja, Boldogkőújfalu, Bózsva, Erdőbénye, Erdőhorváti, Felsőregmec, Filkeháza, Fony, Füzér, Füzérkajata, Füzérkomlós, Füzérradvány, Gönc, Göncruszka, Hejce, Hercegkút, Hollóháza, Kéked, Háromhuta, Kishuta, Komlóska, Korlát, Kovácsvágás, Mád, Makkoshotyka, Mezőzombor, Mikóháza, Mogyoróska, Nagyhuta, Nyíri, Olaszliszka, Pusztafalu, Pálháza, Pányok, Rátka, Regéc, Sárazsadány, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Sima, Szegi, Szegilong, Tállya, Telkibánya, Tolcsva, Vágáshuta, Vámosújfalu, Vilmány, Vilyvitány, Vizsoly, Zsujta.

Védettség: Bodrogszegi Várhegy TT 2 ha, Erdőbényei fás legelő TT 196 ha, Füzérradványi park TT 140 ha, Megyerhegyi Tengerszem TT 1 ha, Tállyai Patócs-hegy TT 3 ha, Zempléni TK 26 496 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	52,8
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	21,8
2.2.1. Szőlők	6,3
2.3.1. Rét/legelő	6,1
3.1.3. Vegyes erdők	3,5

Általános leírás: A Bodrog, a Hernád és az északkeleti országhatár által körbezárt területen terül el. A Zemplén vulkanikus eredetű középhegység nagy térszintkülönbségekkel, szurdokvölgyekkel, a körbezárt völgyekben rétekekkel. Főként szubmontán és montán bükkösök, gyertyános tölgyesek borítják. A Szerencsi-dombság a Zempléni-hegység lábánál terül el.

Földhasználat: beépített terület, erdőgazdálkodás, mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), természetvédelem és kutatás, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdősítés, intenzív erdőgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, iparosítás, városiasodás, kitermelő iparágak, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése, felhagyása, tűzifagyűjtés, üdülés, turizmus, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Az egyik legfontosabb ragadozómadár-élőhely Magyarországon. Igen változatos madárvilággal rendelkezik, különösen az erdei fajok (harkályfélék, légykapófélék) élnek nagy számban a területen. A nagy testű ragadozómadarak és a fekete gólyák a peremterületeken és a folyóvölgyekben is rendszeresen táplálkoznak.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
	Fészkelőállomány	
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	10-18 pár	HU5
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	50-60 pár	HU5
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	8-15 pár	HU5
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	8-18 pár	HU5
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	6-7 pár	HU1, HU5
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	4 pár	HU5
Haris (<i>Crex crex</i>)	161-165 pár	HU1, HU5
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	4-9 pár	HU5
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	60-70 pár	HU5
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	45 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: uráli bagoly (12-65 pár), fekete harkály (160 pár felett), kövirigó (5 pár), kis légykapó (10-15 pár).

Feltételesen javasolt területek

Az alábbi nyolc terület esetében a jelenleg rendelkezésünkre álló adatok pontosításra szorulnak, ellentmondások vagy hiányosak. E területek kijelölése előtt további madárállományvizsgálatokat javasolunk, illetve a hozzánk el nem jutott, de helyi szakértőknél rendelkezésre álló adatok összegyűjtését tartjuk szükségesnek.

Felső-Tisza hullámtere (Tuzsér-Tokaj)

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 9500 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 92–105 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 97 m.

Megye: Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg.

Települések: Balsa, Cigánd, Dombrád, Döge, Fényeslitke, Gávavencsellő, Ibrány, Kenézlő, Komoró, Paszab, Rakamaz, Révleányvár, Ricse, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Tímár, Tiszabercel, Tiszacsermely, Tiszakanyár, Tiszakarád, Tiszatelek, Tokaj, Tuzsér, Zalkod, Zemplénagárd.

Védettség: Tiszatelek-Tiszaberceli ártér TT 1263 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	32,7
3.1.1. Lomblevelű erdők	28,6
2.3.1. Rét/legelő	18,2
5.1.1. Folyóvizek	13,0
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	6,6

Általános leírás: A Tisza hullámtere Rakamaz és Tuzsér között. Ártéri mocsárrétek, kaszálók és szántók, nemesnyár-ültetvények, puhafás ligeterdők, üdülőterületek jellemzik.

Földhasználat: erdőgazdaság, halászat, természetvédelem, turizmus, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Az intenzív erdőgazdálkodás, a természetszerű erdők nemesnyár-ültetvényre cserélése, a turizmus és tűzifagyűjtés miatti zavarás okoznak problémát. A Tisza áradásai alkalmanként elpusztítják a partifecske-telepeket.

Általános madártani jellemzés: Itt él Közép-Európa legjelentősebb (legnagyobb számú és legnagyobb sűrűségben fészkelő) partifecske-állománya. Jelentős ártéri madárközössége is, nagy számban táplálkoznak a területen vonuló és kóborló gémfélék. Jelentős feketególya-vonulóhely. A környező településeken 100-110 pár fehér gólya költ, melyek táplálkozás céljából látogatják a területet.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Haris (<i>Crex crex</i>)	Fészkelőállomány 25-35 pár	HU1, HU5
Partifecske (<i>Riparia riparia</i>)	10 000-14 000 pár	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (10-15 pár), törpegém (25-30 pár), vörös gém (5-10 pár), fekete gólya (4-5 pár), cigányréce (5-10 pár), barna rétihéja (10-15 pár), békászó sas (2-3 pár), pettyes vízcisibe (fészkel), kis vízcisibe (fészkel), lappantyú (fészkel), jégmadár (35-45 pár), hamvas küllő (fészkel), fekete harkály (5 pár), balkáni fakopáncs (fészkel), közép fakopáncs (fészkel), erdei pacsirta (fészkel), parlagi pityer (fészkel), fülemülesítke (fészkel), karvalyposzáta (fészkel), kis légykapó (fészkel), örvös légykapó (fészkel), tövisszűrő gébics (150-200 pár), kis őrgébics (fészkel).

Nem fészkelő állomány: kis kócsag (50), nagy kócsag (100-150), fekete gólya (50-100), fehér gólya (100-200), kanalgém (15-20), rétisas (1-2).

Ipoly-völgy

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 6300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 112–183 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 142 m.

Megye: Nógrád.

Települések: Balassagyarmat, Dejtár, Drégelypalánk, Hont, Hugyag, Ipolytarnóc, Ipolyvece, Litke, Ludányhalászi, Nógrádszakál, Órhalom, Patak, Patvarc, Szécsény.

Védettség: A Duna-Ipoly NP 2155 hektárnyi területe szerepel a *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek* jegyzékén.

Általános leírás: A szlovák-magyar határon húzódó terület az egyik utolsó természetes

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	48,8
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	27,5
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	10,8
3.1.1. Lomblevelű erdők	7,9
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	1,7

állapotában megmaradt, vízrendezés által kevésbé érintett folyó.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, honvédelem, mezőgazdaság, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdőtelepítés, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés felhagyása és intenzívebbé válása, vízgazdálkodás.

Általános madártani jellemzés: a nedves réteket kedvelő fajok élnek jelentős számban a területen. Harisállománya globális jelentőségű, a folyó szlovák oldalán hasonló nagyságú (20-40 pár) él (Heath & Tucker 2000).

A kijelölés alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Haris (<i>Crex crex</i>)	Fészkelőállomány 20-35 pár	HU1

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (2 pár), barna rétihéja (4 pár), hamvas rétihéja (2-3 pár)

Karancs-Medves

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 8000 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 255–720 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 350 m.

Megyék: Nógrád.

Települések: Bárna, Cered, Karancsalja, Karancsberény, Salgótarján, Zagyvaróna.

Védettség: Karancs-Medves TK 6709 ha.

Általános leírás: Vulkanikus középhegység Nógrád megye északi, Szlovákiával határos részén. Az erdőtakarót elsősorban cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes és szubmontán bükkös alkotja. A területre jellemzőek a mély patakvölgyek, szurdokok. Legfontosabb földhasználati módok az erdőgazdálkodás, a turizmus, de jelentős a vadászat is. A Medvesen valamikor intenzív bányászati tevékenységet végeztek, ennek felhagyásával a tárnák beszakadtak és a felszínen több, kisebb-nagyobb erdei tó keletkezett.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, turizmus és üdülés, vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: Intenzív fakitermelés, legeltetés felhagyása, vadászat, növekvő idegenforgalom. A túlszaporodott vaddisznó-állomány veszélyezteti a földön fészkelő madarak állományát – így a császármadárét is.

Általános madártani jellemzés: A terület elsősorban a lomberdei madárközösségek élőhelye. Jelentős a császármadár és a fehérhátú fakopáncs állománya, illetve fészkel a darázsölyv, az uráli bagoly és a hamvas küllő.

A kijelölés alapjául szolgáló fajok és állományok:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	Fészkelőállomány 12-15 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: törpesas (1 pár), darázsölyv (5 pár), hamvas rétihéja (1 pár), haris (5), uhu (1 pár), uráli bagoly (5 pár), hamvas küllő (20 pár), fehérhátú fakopáncs (15-18 pár), fekete harkály (8-10 pár), töviszúró gébics (200 pár).

Nem fészkelő állomány: kékes rétihéja (10).

Közép-Tisza

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 7700 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 78–99 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 82 m.

Megyék: Bács-Kiskun, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok.

Települések: Besenyszög, Cibakháza, Csataszög, Fegyvernek, Kisköre, Kőtelek, Lakitelek, Martfű, Nagykörű, Nagyrév, Pély, Rákóczi falva, Rákócziújfaló, Szajol, Szolnok, Tiszabura, Tiszabő, Tiszaföldvár, Tiszainoka, Tiszajenő, Tiszakécske, Tiszakürt, Tiszapüspöki, Tiszaroff, Tiszasüly, Tiszaug, Tiszavárkony, Tószeg, Törökszentmiklós, Vezseny.

Védettség: Közép-Tiszai TK 7670 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	44,5
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	23,5
5.1.1. Folyóvizek	16,0
3.2.4. Átmeneti erdős-cserjés területek	6,2
2.3.1. Rét/legelő	5,4
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,5
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	1,5
1.1.2. Nem összefüggő településszerkezet	1,1

Általános leírás: A Közép-Tisza hullámtere a mentett oldali holtágakkal együtt.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halászat, mezőgazdaság, természetvédelem, turizmus, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat, intenzív erdőgazdálkodás, turizmus és horgászat miatti zavarás, tűzifagyűjtés.

Általános madártani jellemzés: Gémtelpei, feketeharkály-, feketególya- és rétisas-állománya jelentik legjelentősebb értékeit. Nagy számú partifecske és jégmadár él a területen.

A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok és állományok:		
Faj	Állománymagasság	Kritérium
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Fészkelőállomány 4 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fehér gólya (80-120 pár), fekete gólya (3 pár), jégmadár (10 pár felett), fekete harkály (50 pár).

Nagy-berek

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 9300 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 100–152 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 108 m.

Megye: Somogy.

Település: Balatonboglár, Balatonfenyves, Balatonlelle, Balatonszemes, Buzsák, Fonyód, Lengyeltóti, Látrány, Ordacsehi, Öreglak, Somogyszentpál, Somogytúr, Táska, Visz.

Védettség: Nagyberek Fehérvíz TT 1537 ha, Látrányi-puszta TT 207 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
2.3.1. Rét/legelő	37,8
4.1.1. Szárazföldi mocsarak	33,3
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	15,5
5.1.2. Állóvizek	4,9
3.1.1. Lomblevelű erdők	4,0
3.1.3. Vegyes erdők	1,2

Általános leírás: A Balatontól délre, Balatonkeresztúr és Boglárlelle között elterülő terület egykor szerves része volt a Balatonnak, de ma már gyakorlatilag nincs kapcsolatban a tóval. Erősen csatornázott, gyenge termőképességű terület, mélyebb részein mocsaras területek, nedves rétek és faültetvények találhatók. A javasolt terület része a Fehérvíz-láp, a Nagy-Berek, az Ordas-berek és az Irmapusztai-halastavak is.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, halgazdálkodás, mezőgazdaság (gyep-, szántógazdálkodás), természetvédelem, vadászat és vadgazdálkodás, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat és halgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, madarak zavarása, idegenhonos fajok következményei, turizmus, üdülés, városiasodás, vízgazdálkodási problémák. A közeli Balaton miatt az infrastruktúra fejlesztése, az M7 autópálya építése fenyegeti. A legeltetés és kaszálás felhagyása miatt erősen terjed a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*).

Általános madártani jellemzés: A lecsapolások miatt madárállományának jelentősége csökken. Gémtelepei részben átköltöztek a Kis-Balatonra. A vonuló vízimadarak számára is jelentős terület.

A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok és állományok:		
Faj	Állomány nagyság	Kritérium
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>) Haris (<i>Crex crex</i>)	Fészkelőállomány 28-30 pár	HU1
	33-35 pár	HU1
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>) Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	Átvonuló állomány 4000-4500	HU3
	1000-1500	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (8-10 pár), törpegém (10-15 pár), bakcsó (13 pár), nagy kócsag (50-55 pár), vörös gém (20-25 pár), fekete gólya (1 pár), rétisas (1 pár), hamvas rétihéja (3-5 pár), lappantyú (5-10 pár), kékbegy (10-15 pár).

Sumonyi-halastó

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 270 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 106–115 m.

Átlagos tengerszint feletti magassága: 110 m.

Megye: Baranya.

Települések: Sumony.

Védettség: Nem áll természetvédelmi oltalom alatt.

Általános leírás: A Baranya megye délnyugati részén elterülő település határában található az Okor-patak mentén létrehozott halastórendszer. A nyílt vízfelületek mellett nádasok és nedves rétek jellemzik a területet.

Földhasználat: halászat, halgazdálkodás, természetvédelem és kutatás, vadászat, vízgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: halászat és halgazdálkodás, madarak zavarása, vízgazdálkodási problémák.

Általános madártani jellemzés: Nádi- és vízimadár-állománya jelentős. Fészkelő cigányréce-állománya közelíti, egyes években eléri a globális jelentőségű szintet. A javasolt területek listájára vonuló és telelő vízimadár-állománya alapján került, mely rendszeresen meghaladja a 20 000 példányt.

A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok és állományok:		
Faj	Állomány nagyság	Kritérium
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>) Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	Átvonulóállomány max. 2000	HU3
	max. 10 000	HU3

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: bölömbika (3 pár), törpegém (30-50 pár), nagy kócsag (5-10 pár), vörös gém (5-10 pár), cigányréce (15-20 pár), barna rétihéja (3 pár), pettyes vízcicsibe (10-15 pár), kis vízcicsibe (15-20 pár).

Tolnai-Hegyhát

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 4100 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 100–214 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 155 m.

Megyék: Tolna.

Település: Kisszékely, Nagyszékely, Pálfa, Pincehely, Tolnanémedi.

Védettség: Jelenleg nem védett, de védelemre tervezett terület.

Általános leírás: A Tolnai-Hegyhát északi területe. A Kapos és a Sió között elhelyezkedő terület völgyekkel, szakadékokkal, löszmélyutakkal szabdalva.

Földhasználat: (gyepgazdálkodás, szántóművelés), erdőgazdálkodás, vadászat és vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: intenzív erdőgazdálkodás, madarak zavarása, mezőgazdasági művelés csökkenése, felhagyása, mezőgazdaság intenzitásának növelése.

Általános madártani jellemzés: Erdei madárközössége számottevő, jelentős békászósas-állománya alapján javasolható a különleges madárvédelmi területek közé.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	Fészkelőállomány 3-4 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: fekete gólya (3-5 pár), darázsölyv (2-5 pár), barna kánya (1 pár), fekete harkály (15-20 pár), balkáni fakopáncs (5-10 pár), közép fakopáncs (25-30 pár), erdei pacsirta (5-10 pár), kis légykapó (3-5 pár), örvös légykapó (3-5 pár), töviszúró gébics (40-50 pár).

Zselic

A madártani jelentőséggel bíró terület nagysága: 19 900 ha.

Tengerszint feletti magasság (minimum–maximum): 132–284 m.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága: 201 m.

Megyék: Baranya, Somogy.

Települések: Bárdudvarok, Bőszénfa, Gige, Kadarkút, Magyarlukafa, Patca, Simonfa, Szilvásszentmárton, Zselickisfalud.

Védettség: Zselicségi TK 8337 ha.

Legfontosabb felszínborítási kategóriák:	Az összterülethez viszonyítva (%)
3.1.1. Lomblevelű erdők	67,6
2.1.1. Nem öntözött szántóföldek	13,9
2.4.3. Mezőgazdasági területek, jelentős természetes növényzettel	7,8
2.3.1. Rét/legelő	5,4
3.1.3. Vegyes erdők	2,3
2.4.2. Komplex művelési szerkezet	1,4
3.1.2. Tülevelű erdők	1,0

Általános leírás: A Zselicség Kaposvártól délre, Baranya és Somogy megye határán elterülő löszös-agyagos talajú dombvidék. Mikroklímája azonban hegyvidéki jellegű, ezért is alakulhat ki a régió legalacsonyabban fekvő klímazonális bükköseit a tájegységre jellemző illír bükkösök.

Földhasználat: erdőgazdálkodás, mezőgazdaság (gyepgazdálkodás, szántóművelés), természetvédelem, turizmus, vadászat, vadgazdálkodás.

Veszélyeztető tényezők: erdősítés, intenzív erdőgazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése, madarak zavarása.

Általános madártani jellemzés: Erdei madárfajok fontos élőhelye, különösen nagy számban élnek a területen harkályfélék.

A javaslat alapjául szolgáló faj és állománya:		
Faj	Állománynagyság	Kritérium
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	Fészkelőállomány 100 pár	HU5

Egyéb, az I. mellékletben szereplő madárfajok jelentős állománya:

Fészkelőállomány: rétisas (1 pár), fekete harkály (100 pár), közép fakopáncs (100 pár), kis légykapó (3-5 pár).

5. A MADÁRVÉDELMI IRÁNYELV MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉVEL KAPCSOLATOS LEGFONTOSABB TEENDŐK

Magyarország természeti értékeivel, biológiai és kulturális sokféleségével, illetve a magyar tájban még fellelhető sajátos szerkezeti és tájhasználati jellemzőkkel sok olyan értéket visz az Európai Unió közös természeti és kulturális örökségének tárházába, amely kincsek megőrzése nem csak hazánk, hanem csatlakozásunkat követően az Európai Unió feladata is lesz egyben. A természetvédelemnek európai, sőt világhírű hagyományai vannak hazánkban. Ezen hagyományok folytatása és az értékek megőrzése különösen fontos a csatlakozást megelőző és az azt követő időszakban is. Az Unióhoz csatlakozó országok számára elengedhetetlen feladat az EU jogszabályainak átvétele, így a természetvédelmi jogszabályok átvétele is. Ebben a könyvben a különleges madárvédelmi területeket tárgyaljuk, amelyek kijelölésére, fenntartására és védelmére az EU külön figyelmet fordít. Ezen felül azonban számos más feladat is hárul a hazai természetvédelmi hatóságokra.

A következőkben röviden összefoglaljuk az Európai Bizottság által megfogalmazott azon végrehajtási feladatokat (Handbook on the EC Environmental Legislation, Brüsszel, 2001), amelyeket a madárvédelmi irányelvben lefektetett előírások szerint teljesítenie kell Magyarországnak, értve ez alatt a madárvédelmi irányelv előírásain túl az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikk 2–4. pontjait is.

1. Tervezés

- 1.1. Illetékes szervezet létrehozása, megbízása az irányelvből adódó feladatok végrehajtásának koordinálására.
- 1.2. Az illetékes hatóság kifejleszt egy védelmi rendszert az irányelvben meghatározott fajok (az I. mellékletben felsorolt, hazánkban természetesen előforduló, valamint fel nem sorolt vonuló madarak) számára.
- 1.3. Az illetékes hatóság azonosítja és kijelöli a különleges madárvédelmi területeket az irányelv előírásai és az Európai Bíróság döntéseinek értelmében, az I. mellékletben felsorolt fajok, a vonuló fajok és a vizes élőhelyek figyelembevételével.
- 1.4. Annak biztosítása, hogy az illetékes hatóság döntési helyzetben legyen a módosított környezeti hatásvizsgálatokról szóló irányelv (85/337/EGK) hatálya alá tartozó projektek engedélyezése során, a hatálya alá tartozó projektek engedélyezése során a természeti értékek megfelelő képviselésével. A tervek és programok hatásvizsgálatára vonatkozó szabályozás és gyakorlat kialakítása.

2. Szabályozás

- 2.1. A madárfajok állományainak megfelelő szinten tartásához, megfelelő szintre hozásához, illetve az élőhelyek megfelelő sokféleségének és nagyságának megőrzéséhez, fenntartásához vagy helyreállításához szükséges intézkedések meghozatala.
- 2.2. Speciális természetmegőrzési intézkedések meghozatala az I. mellékletben és a vonuló madárfajok érdekében, különösen azon fajokra vonatkozóan, amelyek állománya a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyektől függ.

- 2.3. Minden egyes különleges madárvédelmi területen a szükséges intézkedések meghozatala a terület megfelelő kezelése érdekében, illetve az élőhelyek leromlásának és a fajok zavarásának megelőzése érdekében.
- 2.4. Általános védelmi rendszer létrehozása az I. mellékletben felsorolt fajok érdekében, amely kiterjed a zavarás, a tartás, a befogás és az elpusztítás elleni védelemre is, illetve az irányelv követelményei szerint az élőhelyek védelmére is. A fajok kereskedelmének tiltása, kivéve a III. mellékletben szereplőket, amely tilalom kiterjed a tojásokra és a fészkekre is.
- 2.5. Gondoskodás a II. mellékletben felsorolt fajok vadászatának, gyérítésének olyan formájáról, hogy az megfeleljen a 7. és a 8. cikkek előírásainak, amelynek alapvető célja, hogy a szelektív módszerek használatával biztosítsa a madárfajok nagyarányú befogásának és elpusztításának elkerülését és a populációkkal való felelős gazdálkodást.
- 2.6. Gondoskodás arról, hogy minden, az 5–8. cikkek körében, a 9. cikk alapján megállapított mentesség szigorú ellenőrzés és monitorozás alatt álljon és az ezekkel kapcsolatos éves jelentések eljussanak a Bizottsághoz.
- 2.7. Gondoskodás arról, hogy a természetesen elő nem forduló madárfajok bármilyen betelepítése nem károsíthatja a helyi növény- és állatvilágot.
- 2.8. A hatáselemzés feltételeinek megteremtése minden olyan projekt vagy terv esetén, amely önmagában vagy más tervvel vagy projektekkel együtt vélhetően jelentős hatással lesz egy vagy több különleges madárvédelmi területre. Annak biztosítása, hogy olyan projektek vagy tervek ne valósuljanak meg, amelyek ártanak a terület épségének, kivéve a legszükségesebb közérdek felmerülése esetén. Ha e projektek mégis megvalósulnak a várható negatív hatások ellenére, annak biztosítása, hogy megtegyenek minden szükséges kárpótló intézkedést a Natura 2000 hálózat egészének koherenciája védelmében.
- 2.9. Javító intézkedések végrehajtása a különleges madárvédelmi területek ökológiai értékeinek fenntartása és növelése érdekében, monitorozó tevékenység folytatása az élőhelyek minőségének és az I. mellékletben szereplő fajok helyzetének értékelése céljából.

3. Monitorozás és kutatás

- 3.1. A kijelölendő területek és a vonatkozó fajok védelmének megerősítése céljából speciális kutatások és tudományos tanulmányok, elemzések készítése, különösen az irányelv V. mellékletében felsorolt témakörökben. A tagállamok által minden olyan információ megküldése, amely szükséges az Európai Bizottságnak a 10. cikkben hivatkozott kutatások összehangolásához.
- 3.2. Olyan monitorozó rendszer létrehozása, amely az irányelvből fakadó tevékenységek teljes körére kiterjed, kiterjesztve az I. mellékletben felsorolt fajok helyzetére, a különleges madárvédelmi területek ökológiai értékére és integritására, valamint a II. mellékletben felsorolt fajok védelme érdekében bevezetett intézkedések hatékonyságára, amelyek a túlzott mértékű káros tevékenységek megelőzését szolgálják.

3.3. Monitorozó rendszer fejlesztése, amely megfelelő módon képes követni a következőket: a vadon élő madárfajok kereskedelmét, a vadászat és a természetvédelmi erőfeszítések hatását (külön és együtt), a természetesen elő nem forduló fajok betelepítésének hatását.

4. Egyeztetések és jelentések

- 4.1. Konzultáció a lakossággal a különleges madárvédelmi területre vélhetően jelentős hatással bíró tevékenységek, illetve projektek engedélyezése előtt.
- 4.2. Konzultáció az Európai Bizottsággal az ország területén természetesen elő nem forduló fajok betelepítéséről.
- 4.3. Jelentések benyújtása a Bizottsághoz a következő témákban:
  - az irányelv előírásainak átültetése és érvényesítése,
  - a különleges madárvédelmi területek kijelölése,
  - a vadászati rendelkezések gyakorlati alkalmazása,
  - az irányelv szabályai alóli mentességek,
  - az irányelv előírásainak megfelelő intézkedések,
  - kutatási tevékenység,
  - az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke szerinti kárpótló intézkedések,
  - az irányelv előírásainak megfelelést biztosító rendelkezések.

A madárvédelmi irányelv jogi követelményeinek teljesítése szempontjából megállapítható, hogy a magyarországi természetvédelmi szabályozás törvényi szinten teljesíti a legtöbb előírást, amelyet az irányelv követelményei alapján be kell építeni a hazai jogszabályi rendszerbe. Kétségtelen azonban, hogy nagy szükség van további alacsonyabb szintű jogszabályokra (pl. miniszteri rendeletekre) vagy gyakorlat-orientált útmutatókra, amelyek ezen előírások hatékony és az EU által is számonkért végrehajtásához elengedhetetlenek.

A gazdasági és szabadidős igények és szükségletek csak kiemelt közérdekből kerülhetnek a természetvédelmi érdekek elé a védett területek és fajok esetében. Az ennek megfelelő biztosítékokat ki kell építeni a szabályozás és a végrehajtás keretein belül.

A különböző horizontális intézkedések, programok és ágazatok (mezőgazdaság, területfejlesztés, infrastruktúrafejlesztés, vízgazdálkodás stb.) szabályozásának megfelelő mértékben tartalmaznia kell a természetvédelmi érdekek szempontjából fontos elemeket (természetvédelmi fogalmak, hatásvizsgálati kötelezettségek, védőövezetek, indikátorok, monitorozás, egyeztetési kötelezettségek stb.).

Az előzőekben említettek egyik legfontosabb alapfeltétele, hogy az egyes fajokra és az élőhelytípusokra vonatkozó stratégiai anyagokat gyakorlati megvalósításra alkalmas módon kell elkészíteni, illetve ezen stratégiák keretein belül meg kell határozni és érvényre kell juttatni a természetvédelmi politika és gyakorlat prioritásait mind az országos, mind pedig a regionális és a helyi szinteken.

A jogérvényesítés szempontjából fontos, hogy egyes jogi eszközök, illetve azok alkalmazásának hiányát pótolni kell. Ilyen például az ügyészség szerepe a természetvédelem területén (erősítésre szorul), szerződéses védelmi formák (agrár-környezetvédelmi programok). Fel kell készülni arra is, hogy az irányelvek egyes rendelkezései alapján közvetlenül hazai bírósághoz is lehet majd fordulni, aminek a feltételeit meg kell teremteni (képzések, kapacitás növelése, tájékoztatás stb.)

Az EU jogszabályaiban lefektetett követelmények teljesítéséhez szükség van továbbá arra, hogy a természetvédelem számára elengedhetetlen pénzügyi eszközök és intézményi feltételek biztosítva legyenek – elkülönített hazai keretek létrehozásával és az Európai Unióban rendelkezésre álló források hatékony felhasználásával; a nemzeti park igazgatóságok intézményi és emberi erőforrás fejlesztésével és a civil természetvédelmi szervezetekkel való együttműködés megerősítésével.

Mіндеzen kiemelt igények mellett megállapítható, hogy Magyarországon a természetvédelmi célú jogi szabályozás nagymértékben összhangban van az EU madárvédelmi irányelvben foglaltakkal és a hazai természetvédelmi szakemberek ismerete és gyakorlata is alapvetően megfelel a követelmények teljesítésére.

A jogharmonizáció nem csupán a jogszabályi előírások nemzeti jogba történő beépítését jelenti, hanem ennél szélesebb körre terjed ki. Az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága és a társult országok közötti 1996. március 4-i ülésére munkaanyag készült „A társult közép- és kelet-európai országok felkészülése az EU környezetvédelmi jogalkotáshoz való közelítésre” címmel. A munkaanyag III. pontjában a jogközelítés négy lépcsőjét különböztetik meg:

1. a prioritások meghatározása;
2. az EU-jog hazai jogba történő beépítése;
3. gyakorlati jogérvényesítési mechanizmusok kialakítása;
4. a jogszabályok alkalmazása és tényleges érvényesítése.

Láthatóan nem elegendő az adott irányelvnek megfelelő jogszabályi keretek kialakítása, biztosítani kell azok érvényesülését is, amelyre természetvédelmi szempontból is fel kell készülni.

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása kapcsán vállalt jogharmonizációs kötelezettségének megfelelően a csatlakozás időpontjáig a madárvédelmi irányelv (79/409/EGK) előírásai szerint ki kell jelölni a különleges madárvédelmi területek hálózatát. Könyvünk, melyet a jogalkotás részére szakmai háttéranyagként készítettünk, a kijelölés folyamatát és a javasolt területeket mutatja be.

Az irányelv a követelményeinek megfelelő területhálózat kiválasztásához alkalmazandó kritériumrendszer kidolgozását az egyes államokra bízta. Alapvető kikötés, hogy a hálózat területein biztosítani kell az irányelv I. mellékletében szereplő fajok védelmét, de egyidejűleg tekintettel kell lenni a kipsztulással veszélyeztetett, az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny, a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített és az élőhelyük különleges jellege miatt kiemelt figyelmet érdemlő egyéb fajokra is. A különleges madárvédelmi területek kijelölésénél és a kezelés során az irányelv I. mellékletében fel nem sorolt, rendszeresen előforduló vonuló fajok igényeit is figyelembe kell venni, azok szaporodási, vedlési és telelőterületeit egyaránt szem előtt tartva. A tagállamoknak külön figyelmet kell fordítaniuk a vizes élőhelyek védelmére, különösen a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekre. A kijelölt területeknek olyan összefüggő hálózatot kell képezniük, amely megfelel a fentebb felsorolt fajok védelmi szükségleteinek az irányelv alkalmazási területén. A különleges madárvédelmi területek és az élőhelyvédelmi irányelv (92/43/EGK) alapján kijelölt különleges természetmegőrzési területek együttesen alkotják majd a Natura 2000 hálózatot.

Jelen munka során az eddig leírt legátfogóbb kiválasztási elvet, a BirdLife International IBA C kritériumrendszerét vettük alapul. Ennek felhasználásával alakítottuk ki a HU1–HU5 kiválasztási feltételeket (1. táblázat). A kiválasztás alapjául a globálisan veszélyeztetett fajok jelentős élőhelyei (HU1), a közösségi jelentőségű állományok élőhelyei (HU2), az egyéb vonuló fajok jelentős állományai (HU3), a vonuló vízimadár-fajok jelentős állomása (HU4) és a közösségi jelentőségű madár-fajok legjelentősebb hazai fészkelőterületei (HU5) szolgáltak. A számszerű küszöbértékek megállapításához a fontos európai madárelőhelyeket bemutató összeállítás (Heath & Evans 2000) és a Magyarország madarainak névjegyzéke (Magyar & mtsai 1998) szolgáltak (3. melléklet).

A kijelöléshez szükséges adatbázist a rendelkezésre álló aktuális szakirodalomból, a nemzeti parkok területi és központi munkatársai, valamint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület önkéntes adatszolgáltatói által megadott információkból állítottuk össze. A kijelöléshez az 1997–2001 közötti állományadatokat használtuk fel.

A kijelölésnél nem vettük figyelembe azokat a fajokat, amelyek Magyarországon csak alkalmilag fordulnak elő, fészkelésük esetleges vagy amelyeknél nem áll rendelkezésre olyan adatsor, amelyre országos szintű területkiválasztást lehet alapozni. A következő fajok hazai állománya elterjedésük peremén van, ezért az évről évre ingadozik, de legalábbis nagyságánál fogva stabil, önfenntartó populációnak nem tekinthető: vörös kánya, törpesas, kis héja, pusztai ölyv, vándorsólyom. Az alábbi, többnyire általánosan elterjedt, gyakori fajora nem állnak rendelkezésre megfelelő állományadatok: törpegém, kis vízicsibe, pettyes vízicsibe, törpevízicsibe, lappantyú, jégmadár, fekete harkály, balkáni fakopáncs, közép fakopáncs, erdei pacsirta, parlagi pityer, karvalyposzáta, kis légykapó, örvös légykapó, töviszűrő gébics.

A megadott kritériumok alapján 54 terület kijelölése javasolható (2. táblázat). Ebből 30 terület minősül világszerte veszélyeztetett faj globális jelentőségű élőhelyének. A madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt madár-fajok közül 13 terület ad otthont közösségi szinten jelentős állománynak. Az irányelv I. mellékletében fel nem sorolt, de rendszeresen előforduló vonuló madár-fajok

jelentős állománya alapján 18 terület különleges madárvédelmi területkénti kijelölése javasolható. Tizenkét terület az ott rendszeresen előforduló legalább 20 000 vízimadár alapján is nemzetközi jelentőségű vizes élőhelynek minősül. Az irányelv I. mellékletében szereplő, Magyarországon rendszeresen fészkelő madár-fajok öt legjelentősebb hazai élőhelye közé 45 terület tartozik.

A madártani alapokon javasolható területek teljes kiterjedése 1 314 329 ha, Magyarország területének 14,1%-a. Adataink szerint a javasolt területek összkiterjedésének 43%-a (564 485 ha) védett természeti terület, mely arány a közeljövőben kihirdetendő védett természeti területekkel együtt jelentősen megnő.

A javasolt területek alapján az egyes közösségi szinten veszélyeztetett, Magyarországon fészkelő fajok hazai állományának a javasolt különleges madárvédelmi területek általi lefedettsége széles határok között változik. A kellően ismert állományú, rendszeresen fészkelő fajok lefedettségének számított értéke 21% és 100% között változik. Egyes fajok állománya, vagy állományának egy része lakott területekhez vagy intenzíven művelt mezőgazdasági területekhez kötődik, így ezeknél nem különleges madárvédelmi területek kijelölése jelenti a teljes állomány részére legcélszerűbb védelmi eszközt. E miatt a fehér gólya, kerecsensólyom, ugartyúk, székicsér, kis őrgébics országos állományának lefedettsége 60% alatt van. Ugyanebbe a lefedettségi kategóriába tartozik az általánosan elterjedt kékbegy és hamvas küllő, valamint a ritka, de diszperz elterjedésű békászó sas. A javasolt területek tartják el az ország fészkelőállományának legalább 60%-át 33 faj esetében, amelyből 14 faj gyakorlatilag teljes állománya a javasolt különleges madárvédelmi területeken fészkel.

A Natura 2000 hálózat és a részét képező különleges madárvédelmi területek elsődlegesen a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek fennmaradását hivatottak – a nemzeti jogszabályok és egyéb természetvédelmi célú intézkedések kiegészítéseként vagy segédeszközeként – biztosítani. A területek kijelölése a Magyarországon már korábban védetté nyilvánított természeti területek elhelyezkedésétől függetlenül történik. A különleges madárvédelmi területeken rendeltetésükkel összeegyeztethető területhasználat történhet. Ha például egyéb szempontok alapján szükséges és megoldható, valamint az adott természeti értékek veszélyeztetését nem idézi elő, a területen útpépítés, intenzív mezőgazdasági művelés vagy más gazdasági tevékenység is folytatható. A hálózat megfelelő természetvédelmi állapotban történő fenntartása nem a tiltásokra, sokkal inkább a kezelési tervek (megelőzési és/vagy az érdeksérelmet támogatással kiegyenlítő) szerződéses rendszerére épít, így nem mindenben azonos a magyar védett természeti területek fogalom- és eszközrendszerével. A hazai hagyományos védelemnél kevesebb automatikus szabályozást és tiltást tartalmazó rendszer ellenben szigorúbb a betartatás terén. A tagállamok a hálózat felállítása után rendszeres jelentést készítenek az Európai Bizottságnak a területek állapotáról, a védendő fajok állományáról és az irányelvekben foglaltak teljesítéséről. Az irányelv tartósan hiányos teljesítése súlyos gazdasági szankciókat vonhat maga után a tagország számára, tehát uniós szinten kell elszámolnunk természeti értékeink megőrzésével.

A területekre potenciálisan káros kihatású tevékenységeket a kijelölt területeken kívül is korlátozni kötelező. Egy vizes élőhely vízgyűjtő területén építendő ipari létesítmény beruházója köteles például igazolni a kivitelezés és működés ártalmatlanságát a közösségi szempontból értéket képviselő természeti értékekre. A különleges madárvédelmi területek megőrzése a fentiekkel párhuzamosan nem csak a hazai természetvédelem feladata lesz. Az Európai Közösség közös teherviselése révén a területeken gazdálkodók európai támogatásokhoz is hozzájuthatnak majd, s a hazai források kihasználhatósága is nagyobb lesz itt.

SUMMARY

In accordance with the 79/409/EEC Wild Birds Directive a network of Special Protection Areas needs to be established in Hungary before the country's accession to the European Union. A Phare project (Project N°: HU9807-01-02-02) was run in 2000–2001 to help establish the Natura 2000 network in Hungary, among others through the preparation of a list of proposed SPAs, analysing the current situation and giving recommendations for the establishment of the network. This book describes the methods applied during the process of identifying candidate SPAs and the list of proposed sites.

The Birds Directive does not give detailed guidelines for identifying Special Protection Areas. A comprehensive method – the criteria for identifying Important Bird Areas – was published by BirdLife International. The criteria for SPA selection in Hungary (HU1–HU5) is based on the IBA “C” criteria (Heath & Evans 2000). These criteria are as follows (Species of conservation concern at the European Union level = bird species listed on Birds Directive Annex I.):

- HU1 – Species of global conservation concern (same as IBA C1): The site regularly holds significant numbers of a globally threatened species, or other species of global conservation concern.
- HU2 – Concentration of species threatened at the European Union level (same as IBA C2): The site is known to regularly hold at least 1% of the flyway or EU population of species considered to be threatened in the EU.
- HU3 – Migratory non-threatened species (same as IBA C3): The site is known to regularly hold at least 1% of the flyway population of a migratory species that is not considered to be threatened in the EU.
- HU4 – Large congregations (practically the same as IBA C4): The site is known to regularly hold at least 20,000 migratory waterbirds, one or more species.
- HU5 – Species of conservation concern at the European Union level (based on IBA C6): The site is one of the five most important sites in Hungary for a species that is in need of special conservation measures in the European Union.

Numerical thresholds are based on data given by Heath and Evans (2000) and Magyar & Mtsai (1998) (Appendix 2. of the book). Bird population data of proposed sites are based on data provided by national park staff and volunteers of MME/BirdLife Hungary from the years 1997–2001. Sites were not identified for irregularly breeding species (red kite, booted eagle, levant sparrowhawk, long-legged buzzard, peregrine falcon). It was also not possible to identify sites for a few ‘common’ and widespread species, due to lack of country-wide coverage of population data, such as little bittern, spotted crake, little crake, Baillon’s crake, nightjar, kingfisher, black woodpecker, syrian woodpecker, middle spotted woodpecker, woodlark, tawny pipit, barred warbler, red-breasted flycatcher, collared flycatcher and red-backed shrike. Altogether the bird populations of 54 sites reached the numerical thresholds given for the criteria HU1–HU5 (Table 2.). Out of these, 30 sites hold significant numbers of globally threatened species or other species of global conservation concern, and 13 sites hold concentrations of a Birds Directive Annex I. species. Eighteen sites are known to be

---

important for migrating non-threatened bird species. More than 20 000 migrating waterbirds are held by 12 sites. Altogether, 45 sites are considered ‘top 5 sites’ for species of EU conservation concern. Total area of the proposed 54 sites is 1 314 329 hectares, covering 14.1% of the area of the country. At the moment 43% of the proposed sites are legally protected.

The proportion of populations of regularly breeding species' on the suite of proposed sites varies between 21% and 100% (coverage was calculated only for regularly breeding species, as these have nation-wide population data). A few species breed close to human settlements or on agricultural areas. Because of this, site-protection measures are not so effective for the protection of species such as white stork, saker falcon, stone curlew, collared pratincole or lesser grey shrike. Population coverage of these species on the proposed network of SPAs is between 21 and 60%, such also for wide-spread and numerous bluethroat, grey-headed woodpecker, and rarer but also dispersed lesser spotted eagle. On the high end of the spectrum the proposed sites hold more than 60% of the total population of 33 species, of which 14 species practically breed only on the proposed sites (Table 7.).

IRODALOMJEGYZÉK

- ANON (2001): A Ramsari Egyezmény kézikönyve. Kézikönyv a vizes területekről szóló egyezményhez (Ramsar, Irán, 1971). KöM TvH, Budapest.
- BAGYURA J., HORVÁTH Z. & KALOCSA B. (2001): A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya 2000. évben elért eredményeinek összefoglalója. *Túzok* 6: 25–29.
- DEMETER A., TÖRÖK K., FODOR L., & BATÁRY P. (2002): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer 1999–2001. Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest.
- HEATH, M., BORGGREVE, C. & PEET, N. (ed.) (2000): European bird populations: estimates and trends. BirdLife International Conservation Series No. 10. BirdLife International. Cambridge, UK.
- FARAGÓ S. (1999): A vadlúd monitoring eredményei az 1997–1998-as idényben Magyarországon. *Magyar Vízivad Közlemények* 5: 3–62.
- FARAGÓ S. (1999): A vízivad monitoring eredményei az 1997–1998-as idényben Magyarországon. *Magyar Vízivad Közlemények* 5: 63–327.
- HEATH, M. F. & EVANS, M. I. (eds.) (2000): Important Bird Areas in Europe: priority sites for conservation. Vol. 2. BirdLife International Conservation Series No. 8. Cambridge, UK.
- MAGYAR G., HADARICS T., WALICZKY Z., SCHMIDT A., NAGY T. & BANKOVICS A. (1998): Nomenclator Avium Hungariae. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet, Budapest.
- NAGY SZ. (1998): Fontos madárelőhelyek Magyarországon. MME Könyvtára 15. Budapest.
- OSIECK, E. R. & MÖRZER BRUYN, M. F. (1981): Important Bird Areas in the European Community. ICBP. Cambridge, UK.
- ROSE, P. & SCOTT, D. (1994): Waterfowl population estimates. IWRB (Special Publication No. 29.) Slimbridge, UK.
- SZÉP T. & GIBBONS, D. (2000): Monitoring of common breeding birds in Hungary using random sampling design. *The Ring* 22: 45–55.
- Szép T. & Nagy K. (2001): Mindennapi Madaraink Monitoringja 1999–2000. MME, Budapest.
- SZIMULY GY. (2000): Fészkelő vízimadarak Magyarországon 1. – Kárókatona és gémtelpek természetvédelmi értékelése. Kézirat.
- TUCKER, G. M. & HEATH, M. F. (1994): Birds in Europe: their conservation status. BirdLife International Conservation Series No. 3. Cambridge, UK.
- WALICZKY Z. (1992): Európai jelentőségű madárelőhelyek Magyarországon. MME Könyvtára 4. Budapest.
- WILSON H. J., NORISS, D. W., WALSH, A., FOX, A. D., & STROUD, D. A. (1991): Winter site fidelity in Greenland White-fronted Geese *Anser albifrons flavirostris*. Implications for conservation and management. *Ardea* 79: 287–294.

MELLÉKLETEK

1. melléklet

A madárvédelmi irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv, valamint mellékleteik rövid ismertetése

Az Európai Közösség első természetvédelmi irányelve, az 1979-ben kihirdetett madárvédelmi irányelv (79/409/EGK) az élőhelyvédelmi irányelvvel együtt (A természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény- és állatvilág megőrzéséről szóló irányelv, 92/43/EGK) ma az EU természetvédelmi szabályozásának alapját képezi. A két irányelv rendelkezéseit az élőhelyvédelmi irányelv 3. cikk 1. pontja és 7. cikke kapcsolják össze, melyek kimondják, hogy:

„Natura 2000 néven fel kell állítani a különleges természetmegőrzési területek koherens európai ökológiai hálózatát. Ez a hálózat, amely az I. mellékletben felsorolt természetes élőhelytípusokat, továbbá a II. mellékletben felsorolt fajok élőhelyeit tartalmazó területekből tevődik össze, természetes elterjedési területükön belül lehetővé kell, hogy tegye a szóban forgó természetes élőhelytípusok és a fajok élőhelyeinek fenntartását kedvező, illetve szükség esetén arra visszaállított védelmi helyzet mellett.

A Natura 2000 hálózat magába foglalja a tagállamok által a 79/409/EGK irányelv értelmében kijelölt különleges madárvédelmi területeket.”

„Ezen irányelv 6. cikkének (2), (3) és (4) pontjaiból eredő kötelezettségek lépnek a 79/409/EGK irányelv 4. cikk (4) pontjának első mondatából következő bármely olyan kötelezettségnek a helyébe, amely a 79/409/EGK irányelv 4. cikk (1) pontjának alapján besorolt, illetve azzal összhangban a 4. cikk (2) pontja értelmében elismert területekkel kapcsolatban ennek az irányelvnek a végrehajtásának kezdetétől, illetve, amennyiben az később következik be, a tagállam által a 79/409/EGK irányelv értelmében történő besorolás vagy kihirdetés dátumától fogva.”

A következőkben az irányelvek és mellékleteik rövid összefoglalóját adjuk címszavakban megemlítve az egyes cikkekben megfogalmazott rendelkezéseket. A két irányelv részletes ismertetése jelen sorozat első kötetében található meg.

Madárvédelmi irányelv (79/409/EGK)

1. cikk Az irányelv érvényességi köréről és földrajzi területeiről.

Célkitűzés: A tagállamok európai területén természetes körülmények között előforduló, vadon élő madarakra, valamint azok tojásaira, fészkeire és élőhelyeire vonatkozó védelem, kezelés és kontroll szabályozása.

2. cikk A populációk adott szinten tartásához szükséges intézkedésekről.

3. cikk A szükséges intézkedések köréről (megőrzés, fenntartás, helyreállítás).

4. cikk Az I. mellékletben felsorolt fajokkal kapcsolatos rendelkezések (az ide tartozó fajok kategóriái, a különleges madárvédelmi területek kijelölésének kötelezettsége, jelentési kötelezettség).

A 4. cikk pontjai helyett az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének 2., 3., 4. pontjai alkalmazandók.

5. cikk Az I. mellékletben felsorolt fajokkal kapcsolatos tiltások.

6. cikk A madarak kereskedelmével összefüggő tiltások és az ezek alóli kivételek (III/1., III/2. mellékletek).

7. cikk A madarak vadászatának lehetőségeiről (II/1., II/2. mellékletek).

8. cikk A madarak befogásával és elejtésével kapcsolatos rendelkezésekről és tiltásokról (IV(a), IV(b) mellékletek).

9. cikk Az 5–8. cikkekre vonatkozó időszakos felmentések szabályozásáról.

10. cikk A kutatásról (V. melléklet).

11. cikk A fajok betelepítéséről.

12. cikk A tagállamoknak az irányelv végrehajtásáról szóló 3 évenkénti jelentési kötelezettségeiről.

13. cikk Az irányelv intézkedéseinek hatásáról.

14. cikk A tagállamok szigorúbb védelmi intézkedéseiről.

15. cikk A mellékletek (I–V.) műszaki és tudományos fejlődéshez való igazításáról.

16. cikk A műszaki és tudományos előrehaladással foglalkozó testület létrehozásáról.

17. cikk Az intézkedések tervezetének elfogadásáról.

18. cikk Az irányelv nemzeti jogalkotásba történő integrálásának kötelezettségeiről.

19. cikk Az irányelv címzettjeinek köréről.

I. melléklet

Azoknak a fajoknak a listája, amelyek fennmaradásának és szaporodásának biztosítása érdekében elterjedési területükön az élőhelyüket érintő speciális védelmi intézkedésekre van szükség.

Ebben az összefüggésben figyelembe kell venni:

- (a) a kipusztulással fenyegetett fajokat;
- (b) az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny fajokat;
- (c) a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített fajokat;
- (d) az élőhelyük specifikus jellege miatt különleges figyelmet érdemlő egyéb fajokat.

Az állományszintek változásának irányát és ingadozásait az értékelések háttérinformációiként figyelembe kell venni.

A tagállamok a számuk és méretük szerint legalkalmasabb területeket e fajok védelme érdekében különleges madárvédelmi területekké minősítik, figyelembe véve a fajok védelmi szükségleteit azokon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területeken, ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell.

II. melléklet

Azokat a fajokat sorolja fel, amelyek a Közösség területén belüli állomány nagyságuk, földrajzi elterjedésük és reprodukciós rátájuk figyelembevételével a nemzeti szabályozásnak megfelelően vadászhatók. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ezeknek a fajoknak a vadászata ne veszélyeztesse a természetvédelmi erőfeszítések sikerét elterjedési területükön.

II/1. Az itt felsorolt fajok vadászhatók az irányelv érvényességi területén belüli tengeri és szárazföldi területeken.

II/2. Az itt felsorolt fajok csak a feltüntetett tagállamokban vadászhatók.

III. melléklet

III/1. Azokat a fajokat sorolja fel, amelyek esetében a 6. cikk 1. pontjában felsorolt tevékenységek (az élő vagy elpusztult madarak és e madarak egyértelműen felismerhető részeinek vagy származékainak eladása, eladásra történő szállítása, eladásra történő tartása és eladásra történő felkínálása) nem tiltottak, amennyiben a madarak a jogszabályok alapján engedélyezett módon kerültek elejtésre, fogságba, vagy más, legális módokon kerültek kézre.

III/2. Azokat a fajokat sorolja fel, amelyek esetében a tagállamok területén a 6. cikk 1. pontjában felsorolt tevékenységek (lásd fent) bizonyos korlátozó intézkedések meghozatala mellett engedélyezettek, amennyiben a madarak engedélyezett módon kerültek elejtésre, fogságba, vagy más, legális módokon kerültek kézre.

III/3. Azokat a fajokat sorolta fel, amelyek biológiai státuszával és a kereskedelemnek arra kifejtett hatásával kapcsolatban az Európai Bizottságnak vizsgálatot kellett folytatnia, az irányelv 18. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott határidőt megelőző négy hónappal jelentést és előterjesztést kellett készítenie a 16. cikkben meghatározott szakbizottság számára bizonyos fajoknak a III/2 mellékletbe történő felvételével kapcsolatos határozathozatal céljából. A döntés meghozataláig a tagállamok ezekre a fajokra nézve alkalmazhatták hatályos nemzeti szabályozásukat.

IV. melléklet

IV(a) Azoknak az eszközöknek, eljárásoknak vagy módszereknek a listája, amelyek az irányelv hatálya alá tartozó madarak vadászatának, befogásának vagy elejtésének vonatkozásában tiltottak a tagállamokban, mivel azok a madarak tömeges, vagy válogatás nélküli befogására, vagy elejtésére alkalmasak, valamint egy faj helyi eltűnéséhez vezethetnek.

IV(b) Ez a melléklet az irányelv alapján tiltott, járművel végzett vadászati módokat sorolja fel.

V. melléklet

A felsorolt témakörök esetében különleges figyelmet kell szentelni a kutatásra és más tevékenységekre. A tagállamoknak minden olyan információt meg kell küldeniük az Európai Bizottság részére, ami lehetővé teszi ez utóbbi számára, hogy megtegye a megfelelő lépéseket az ebben a mellékletben felsorolt kutatás és egyéb tevékenységek összehangolására.

Élőhelyvédelmi irányelv (92/43/EGK)

Definíciók

1. cikk A főbb szakkifejezések magyarázata: természetvédelmi helyzet, közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok, kiemelt jelentőségű élőhelyek és fajok stb. (utalás az I., II., IV., V. mellékletekre).
2. cikk Az irányelv céljairól.

A természetes élőhelyek és fajok élőhelyeinek megőrzése

3. cikk A Natura 2000 hálózat meghatározása (utalás az I., II. mellékletekre).
4. cikk A közösségi jelentőségű területek és a különleges természetmegőrzési területek nemzeti listáinak felállítása (utalás az I., II., III. mellékletekre).
5. cikk A Tanács szerepe a Bizottság által előterjesztett Közösségi Jelentőségű Területek megállapításában (utalás az I., II. mellékletekre).
6. cikk Természetvédelmi intézkedések és kezelési tervek.
7. cikk Rendelkezések az élőhelyvédelmi irányelv és a madárvédelmi irányelv kapcsolatáról.
8. cikk Természetvédelem és közösségi társfinanszírozás.
9. cikk A Natura 2000 eredményességének vizsgálata, különleges természetmegőrzési területek listáról való levétele.
10. cikk A vadon élő növény- és állatvilág számára kiemelt jelentőségű tájelemek kezelése.
11. cikk A 2. cikkben tárgyalt természetes élőhelyek és fajok védelmi helyzetének ellenőrzése.

Fajok védelme

12. cikk A IV(a) mellékletben felsorolt veszélyeztetett állatfajok szigorú védelmi rendszerének kialakításával kapcsolatos intézkedések, tiltások.
13. cikk A IV(b) mellékletben felsorolt veszélyeztetett növényfajok szigorú védelmi rendszerének kialakításával kapcsolatos intézkedések, tiltások.
14. cikk Az V. mellékletben felsorolt vadon élő növény- és állatfajok példányainak természetből való begyűjtésének, illetve hasznosításának szabályozása.
15. cikk A fajok egyedeinek begyűjtése, fogva tartása, illetve elejtésük esetén tiltott eszközök – VI(a), VI(b).
16. cikk A 12–15. cikk (a) és (b) pontok alóli időszakos mentességi kérelmek szabályozása.

Tájékoztatás

17. cikk Jelentési kötelezettség az irányelv értelmében hozott intézkedések végrehajtásáról.

Kutatás

18. cikk Kutatási és tudományos munka támogatása, tudományos információcsere.

Eljárás a mellékletek módosítására

19. cikk Az I–VI. mellékletek technikai és tudományos előrehaladás szerint szükséges módosításainak módjáról.

A szakbizottság

20. cikk Az Európai Bizottság munkáját segítő testület összetétele.
21. cikk A szükséges intézkedések jóváhagyásának menete.

Kiegészítő rendelkezések

22. cikk Fajok visszatelepítésének, betelepítésének szabályozása, nevelés, ismeretterjesztés.

Záró rendelkezések

23. cikk Az irányelv teljesítéséhez szükséges jogszabályi és adminisztratív intézkedések.
24. cikk Az irányelv címzettjeinek köre.

I. melléklet A Közösség szempontjából jelentős természetes élőhelytípusok, amelyek megőrzéséhez Különleges Természetmegőrzési Területek (SAC) kijelölése szükséges.

II. melléklet A Közösség szempontjából jelentős növény- és állatfajok, amelyek megőrzéséhez Különleges Természetmegőrzési Területek (SAC) kielölése szükséges.

III. melléklet A Közösség szempontjából jelentős területek kiválasztásának kritériumai és kijelölésük Különleges Természetmegőrzési Területekként (SAC).

1. szakasz: A területek relatív jelentőségének országos vizsgálata az I. melléklet valamennyi természetes élőhelytípusa, illetve a II. melléklet valamennyi faja (köztük a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusok, illetve a kiemelt jelentőségű fajok) kapcsán.

2. szakasz: Az országos listára felvett területek közösségi jelentőségének értékelése.

IV. melléklet A Közösségi jelentőségű, szigorú védelmet igénylő növény- és állatfajok.

V. melléklet Közösségi jelentőségű növény- és állatfajok, amelyek természetből való kivétele, illetve hasznosítása adminisztratív korlátozást igényelhet.

VI. melléklet Tiltott befogási és elpusztítási módszerek, közlekedési eszközök.

2.1. melléklet

A madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő, Magyarországon előforduló fajok helyzete

Faj	státusz	Faj	státusz
Apácalúd (<i>Branta leucopsis</i>)	R	Gatyáskuvik (<i>Aegolius funereus</i>)	R
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	Á	Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	F
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	F	Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	F
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	DF	Halászsas (<i>Pandion haliaetus</i>)	KÁ
Barátkeselyű (<i>Aegyptus monachus</i>)	Rk	Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	F
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	F	Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	F
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	F	Haris (<i>Crex crex</i>)	F
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	LF	Havasi lile (<i>Charadrius morinellus</i>)	LÁ
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	F	Havasivarjú (<i>Pyrrhonorax pyrrhonorax</i>)	RK
Borzas gödény (<i>Pelecanus crispus</i>)	R	Héjasas (<i>Hieraaetus fasciatus</i>)	RK
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	F	Hóbagoly (<i>Nyctea scandiaca</i>)	RK
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	F	Jeges búvár (<i>Gavia immer</i>)	R
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	LF	Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>)	DF
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	LF	Kacagócsér (<i>Gelochelidon nilotica</i>)	R
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	F	Kalandrapacsirta (<i>Melanocorypha calandra</i>)	RK
Daru (<i>Grus grus</i>)	Á	Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	F
Dögkeselyű (<i>Neophron percnopterus</i>)	RK	Karvalybagoly (<i>Surnia ulula</i>)	RK
Eleonóra-sólyom (<i>Falco eleonora</i>)	RK	Karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	DF
Énekes hattyú (<i>Cygnus cygnus</i>)	RK	Kék fű (<i>Porphyrio porphyrio</i>)	RK
Erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	DF	Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	F
Északi búvár (<i>Gavia stellata</i>)	R	Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	F
Fakó keselyű (<i>Gyps fulvus</i>)	RK	Kékcőrű réce (<i>Oxyura leucocephala</i>)	RK
Fakó rétihéja (<i>Circus macrourus</i>)	R	Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	T
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	F	Kenti csér (<i>Sterna sandvicensis</i>)	RK
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	DF	Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	F
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	F	Kerti sármány (<i>Emberiza hortulana</i>)	KF
Fehérkarmú vércse (<i>Falco naumanni</i>)	RK	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	F
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	F	Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	T
Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	DF	Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	LF
Fekete sas (<i>Aquila clanga</i>)	RK	Kis goda (<i>Limosa lapponica</i>)	R
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	F	Kis hattyú (<i>Cygnus columbianus</i>)	RK
Füles vöcsök (<i>Podiceps auritus</i>)	R	Kis héja (<i>Accipiter brevipes</i>)	KF
		Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	LF

2.1. melléklet folyt.

Faj	státusz	Faj	státusz
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	F	Sarki csér (<i>Sterna paradisaea</i>)	RK
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	F	Siketfajd (<i>Tetrao urogallus</i>)	RK
Kis lilik (<i>Anser erythropus</i>)	LÁ	Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	F
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	F	Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	LF
Kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	KT	Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	LF
Kis vízicsibe (<i>Porzana parva</i>)	F	Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	F
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	F	Szikipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>)	LF
Közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)	DF	Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	LF
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	F	Terekcankó (<i>Xenus cinereus</i>)	RK
Lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	DF	Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	F
Lócsér (<i>Sterna caspia</i>)	R	Törpekuvik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	RK
Márványos réce (<i>Marmaronetta angustirostris</i>)	RK	Törpesas (<i>Hieraaetus pennatus</i>)	KF
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	F	Törpevízicsibe (<i>Porzana pusilla</i>)	F
Nagy sárszalonka (<i>Gallinago media</i>)	R	Tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>)	DF
Nyírfajd (<i>Tetrao tetrix</i>)	RK	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	F
Örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)	DF	Tüskés bíbic (<i>Hoplopterus spinosus</i>)	RK
Pajzsoscankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	Á	Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)	F
Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	DF	Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	F
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	F	Uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	LF
Pettyes vízicsibe (<i>Porzana porzana</i>)	F	Üstökősgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	F
Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	KF	Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	KF
Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>)	Á	Vékonycsőrű póling (<i>Numenius tenuirostris</i>)	Á
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	KF	Vékonycsőrű sirály (<i>Larus genei</i>)	RK
Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	F	Vékonycsőrű víztaposó (<i>Phalaropus lobatus</i>)	Á
Reznek (<i>Tetrax tetrax</i>)	RK	Vörös ásólúd (<i>Tadorna ferruginea</i>)	RK
Rózsás flamingó (<i>Phoenicopterus ruber</i>)	RK	Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	F
Rózsás gödény (<i>Pelecanus onocrotalus</i>)	R	Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	KF
Sarki búvár (<i>Gavia arctica</i>)	R	Vörösnyakú lúd (<i>Branta ruficollis</i>)	ÁT

F: fészkel

Á: átvonul

T: téli vendég

R: ritka vendég

RK: ritka kóborló

L: szűk (lokális) elterjedésű

D: széles (diszperz) elterjedésű

K: EU szinten jelentéktelen állományú faj

2.2. melléklet

A Madárvédelmi Irányelv I. mellékletében szereplő madárfajok állománya, természetvédelmi besorolása, ismertsége

Faj	Európai min. fészkelő-állomány (pár)	Európai max. fészkelő-állomány (pár)	SPEC kategória	Státusz Magyarországon	MME-Vörös lista besorolás	Hazai min. fészkelő-állomány (pár)	Hazai max. fészkelő-állomány (pár)	Hazai állomány trendje	Hazai jogi védetség	Pénzben kifejezett érték (Ft)	Állományadatok – lefedettség	Állományadatok – aktualitás	Állományadatok – adatminőség	Állományadatok – feldolgozottság	Figyelembe vehetőség SPA kijelölésnél
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	520000	720000		Á					V	10.000	B	A	A	B	C
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	42000	59000	3	F		1800	2000	0	V	50.000	A	A	A	A	A
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	120000	390000	4	F		5000	6000	0	FV	100.000	C	C	C	C	C
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	72000	98000	3	F	3	150	160	0	V	50.000	C	B	B	B	B
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	52000	88000		F		1000	1500	+1	V	10.000	A	B	A	C	C
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	21000	23000	3	F		18	20	F	FV	250.000	A	A	A	A	A
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	10000	12000	3	F	3	100	150	0	FV	1.000.000	B	A	A	A	A
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	20000	44000	3	F	3	400	500	0	FV	100.000	C	C	C	C	B
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	13000	20000	1	F	1	500	600	0	FV	500.000	A	A	A	A	A
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	1500000	11000000		F	4	60	80	-2	FV	500.000	C(B)	B	B	B	B
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>A. paludicola</i>)	14000	21000	1	F	1	610	620		FV	500.000	A	A	A	B	A
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	100000	150000	4	F	4	300	350	0	FV	100.000	C	B	B	B	C
Daru (<i>Grus grus</i>)	52000	81000	3	Á					V	50.000	A	A	A	B	A
Erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	900000	3400000	2	F	3	2000	5000	-1	V	50.000	C	C	C	C	C
Fattýszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	35000	52000	3	F	5	1700	1900	+1	FV	100.000	A	A	A	A	B
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	120000	160000	2	F	3	4800	5500	0	FV	100.000	A	A	A	A	A
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	34000	150000		F	4	100	200	0	FV	100.000	C	C	C	C	B
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	6300	9600	3	F	3	150	200	+1	FV	500.000	A	A	A	A	A
Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	280000	1500000		F		3000	5000	+1	V	50.000	C	C	C	C	C
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	80000	570000		F	4	3000	5000	0	V	50.000	C	C	C	C	B
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	21000	37000		F	4	110	150	-1	FV	250.000	A	A	A	B	B

2.2. melléklet folyt.

Faj	Európai min. fészkelő-állomány (pár)	Európai max. fészkelő-állomány (pár)	SPEC kategória	Státusz Magyarországon	MME-Vörös lista besorolás	Hazai min. fészkelő-állomány (pár)	Hazai max. fészkelő-állomány (pár)	Hazai állomány trendje	Hazai jogi védetség	Pénzben kifejezett érték (Ft)	Állományadatok – lefedettség	Állományadatok – aktualitás	Állományadatok – adatminőség	Állományadatok – feldolgozottság	Figyelembe vehetőség SPA kijelölésnél
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	35000	51000	4	F	4	200	400	-1	FV	250.000	A	A	A	B	B
Halászsas (<i>Pandion haliaetus</i>)	8000	10000		Á					FV	250.000	A	A	A	A	C
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	72000	240000	3	F		1000	1200	0	V	50.000	C	C	C	C	B
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	30000	46000	4	F	4	100	200	0	FV	250.000	B	A	A	A	C
Haris (<i>Crex crex</i>)	1100000	1800000	1	F	1	300	500	-2	FV	500.000	B	A	A	A	A
Havasi lile (<i>Charadrius morinellus</i>)	20000	75000		Á					V	50.000	A	A	A	B	C
Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>)	50000	190000	3	F		800	1000	0	V	50.000	B	A	A	B	B
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	6000	10000	2	F	5	600	750	+1	FV	500.000	A	A	A	A	A
Karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	230000	1700000	4	F		20000	40000	+1	V	50.000	C	C	C	C	C
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	18000	44000	3	F	2	2000	2200	-1	FV	500.000	A	A	A	A	A
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	880000	2400000		F		500	1000	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	22000	31000	3	T					V	50.000	C	B	B	C	C
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	470	670	3	F	2	120	140	+2	FV	1.000.000	A	A	A	A	A
Kerti sármány (<i>Emberiza hortulana</i>)	1500000	11000000	2	F	3	10	15	-1	FV	250.000	C	A(B)	C	C	C
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	6200	14000	3	F	3	40	50	0	FV	500.000	B	A	A	B	B
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	8100	17000		T					V	10.000	A	A	A	A	A
Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	28000	50000		F		0	15	?	FV	250.000	A	A	A	A	B
Kis héja (<i>Accipiter brevipes</i>)	4100	4900	2	F	0	5		0	FV	250.000	A	A	A	A	A
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	7000	12000	4	F		10	15	N	FV	500.000	A	A	A	A	A
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	61000	72000		F	4	300	500	-1	FV	250.000	A	A	A	A	A
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	1200000	10000000	4	F		300	500	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Kis lilik (<i>Anser erythropus</i>)	192	551		Á					FV	1.000.000	A	A	A	B	B
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	77000	320000	2	F	2	5000	8000	-1	V	50.000	B	B	A	B	B

2.2. melléklet folyt.

Faj	Európai min. fészkelő-állomány (pár)	Európai max. fészkelő-állomány (pár)	SPEC kategória	Státusz Magyarországon	MME-Vörös lista besorolás	Hazai min. fészkelő-állomány (pár)	Hazai max. fészkelő-állomány (pár)	Hazai állomány trendje	Hazai jogi védelettség	Pénzben kifejezett érték (Ft)	Állományadatok – lefedettség	Állományadatok – aktualitás	Állományadatok – adatminőség	Állományadatok – feldolgozottság	Figyelembe vehetőség SPA kijelölésnél
Kis vízcicsibe (<i>Porzana parva</i>)	35000	140000	4	F		3000	5000	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	47000	88000	3	F	3	500	600	-1	FV	250.000	A	A	A	A	A
Közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)	60000	150000	4	F		5000	10000	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	210000	340000		F		800	900	+1	V	50.000	A	A	A	A	A
Lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	310000	860000	2	F		5000	10000	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	14000	19000		F		1400	1500	+1	FV	100.000	A	A	A	A	A
Örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)	350000	820000	4	F		70000	150000	0	V	10.000	C	C	C	C	C
Pajzsoscankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	1100000	10000000	4	Á		0	1	0	V	10.000	B	A	A	B	B
Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	550000	1400000	3	F		10000	15000	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	880	1100	1	F	1	45	50	+2	FV	1.000.000	A	A	A	A	A
Pettyes vízcicsibe (<i>Porzana porzana</i>)	52000	170000	4	F	4	500	600	0	V	50.000	C	C	C	C	C
Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	2200	12000	3	F	1		3		FV	100.000	A	A	A	A	A
Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>)	380000	1430000		Á					V	10.000	B	A	A	B	B
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	17000	130000	3	F	5		40	0	FV	250.000	B	B	C	C	B
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	4000	4700	3	F	3	55	65	+2	FV	1.000.000	A	A	A	A	A
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	29000	180000	2	F	3	300	600	-2	FV	500.000	B	A	A	A	B
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	23000	41000	3	F	3	60	100	-2	FV	500.000	A	A	A	B	A
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	8200	22000	3	F	3	40	90	-2	FV	500.000	A	A	A	A	B
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	190000	370000	4	F		140	160	+1	V	50.000	A	B	A	B	A
Szikipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>)	5000000	9700000	4	F	3	8	10	-1	FV	250.000	C	C	C	C	C
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	6600	12000	3	F	1		3	N	FV	500.000	A	A	A	A	A

2.2. melléklet folyt.

Faj	Európai min. fészkelő-állomány (pár)	Európai max. fészkelő-állomány (pár)	SPEC kategória	Státusz Magyarországon	MME-Vörös lista besorolás	Hazai min. fészkelő-állomány (pár)	Hazai max. fészkelő-állomány (pár)	Hazai állomány trendje	Hazai jogi védelettség	Pénzben kifejezett érték (Ft)	Állományadatok – lefedettség	Állományadatok – aktualitás	Állományadatok – adatminőség	Állományadatok – feldolgozottság	Figyelembe vehetőség SPA kijelölésnél
Törpe vízcicsibe (<i>Porzana pusilla</i>)	3700	8600	3	F	3	30	50	0	FV	250.000	B	B	C	C	B
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	37000	110000	3	F	2	3500	6000	-1	FV	100.000	C	C	C	B	B
Törpesas (<i>Hieraaetus pennatus</i>)	3600	6900	3	F	3	9	10	-1	FV	500.000	A	A	A	A	A
Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	2500000	6500000	3	F	5	200000	400000	0	V	10.000	C	C	C	C	C
Túzok (<i>Otis tarda</i>) (állomány egyedekben!)	27000	32000	1	F	1	550	550	-2	FV	1.000.000	A	A	A	A	A
Ügartyúk (<i>Burhinus oediconemus</i>)	41000	160000	3	F	3	200	250	0	FV	250.000	C	B	B	C	C
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	12000	42000	3	F	3	10	15	-2	FV	250.000	A	A	A	A	A
Úráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	110000	1000000		F	50	150	N		FV	100.000	B	B	B	B	B
Üstökősgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	14000	24000	3	F	3	200	300	-1	FV	250.000	A	A	A	A	A
Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	7600	11000	3	F	2	2	+1		FV	500.000	A	A	A	A	A
Vékonycsőrű póling (<i>Numenius tenuirostris</i>)				RK					FV	1.000.000	B	A	A	B	B
Vörös gémm (<i>Ardea purpurea</i>)	50000	100000	3	F	2	650	800	-1	FV	250.000	A (B)	A	A	A	A
Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	19000	24000	4	F	0	2	F		FV	500.000	A	A	A	A	A

Jelmagyarázat

Európai min. fészkelőállomány, európai max. fészkelőállomány (pár)

(BirdLife International / European Bird Census Council 2000) becslült minimális és maximális költőállomány Európában (beleértve Oroszországot az Urálig, a Kanári-szigeteket és Törökország teljes területét), párokban (tűzok: egyedekben).

SPEC (Species of European Conservation Concern) kategória (Heath & Tucker 1994)

SPEC 1: európai előfordulású fajok, melyek besorolása: globálisan veszélyeztetett, védelemfüggő vagy adatai nagymértékben hiányosak,

SPEC 2: Európában koncentrálódó állományú fajok, melyek Európában kedvezőtlen körülmények közt élnek,

SPEC 3: nem Európában koncentrálódó állományú fajok, melyek Európában kedvezőtlen körülmények közt élnek,

SPEC 4: Európában koncentrálódó állományú fajok, melyek Európában megfelelő körülmények között élnek.

Státusz Magyarországon (Magyar & mtsai. 1998)

F: fészkel, Á: átvonul, T: telet, R: ritka vendég; RK: néhány adata van.

Vörös lista (Magyarország fészkelő madarainak védelmi helyzete. MME 1998)

- 1: Világszerte veszélyeztetett fajok,
- 2: Magyarországon és Európában is kedvezőtlen helyzetű fajok, amelyek hazai állománya az európainak több, mint 5%-a,
- 3: Magyarországon és Európában is kedvezőtlen helyzetű fajok, amelyek hazai állománya az európainak kevesebb mint 5%-a,
- 4: Magyarországon kedvezőtlen, de Európában kedvező védelmi helyzetű fajok,
- 5: Magyarországon biztos állományú, de Európában kedvezőtlen helyzetű fajok, amelyek hazai állománya az európainak több mint 5%-a.

Hazai min. fészkelőállomány, hazai max. fészkelőállomány (pár) (Magyar & mtsai. 1998).

Hazai állomány trendje (BirdLife International / European Bird Census Council 2000).

Hazai jogi védettség 13/2001. (V.29.) KöM rendelet – V: védett, FV: fokozottan védett.

Pénzben kifejezett természetvédelmi érték (Ft) 13/2001. (V.29.) KöM rendelet.

Lefedettségi

- A: országos adatsorokkal rendelkezünk,
B: regionális adatokkal rendelkezünk,
C: helyi, egy-egy területre kiterjedő adatokkal rendelkezünk.

Aktualitás

- A: az adatok tükrözik a jelenlegi állományadatokat,
B: az adatok csak részben aktuálisak, felülvizsgálatra szorulnak,
C: nincsenek aktuális adatok.

Adatminőség

- A: az adatokat szervezett adatgyűjtés keretében, standard módszerekkel végezték,
B: az adatokat helyi szervezésben, többé-kevésbé standard módszerekkel gyűjtötték,
C: csak nem megbízható adatok, ismeretlen pontosságú becslések állnak rendelkezésre.

Feldolgozottság

- A: az adatok egy központi számítógépes adatbázisban vannak,
B: az adatok csak az adatgyűjtőknél állnak rendelkezésre,
C: az esetleges hozzáférhető adatok nem rendelkeznek semmilyen dokumentációval.

Figyelembe vehetőség különleges madárvédelmi területek kijelölésnél:

A kritériumok alkalmazásánál mennyire vehető figyelembe az adott faj.

- A: maximálisan figyelembe vehető,
B: korlátozottan figyelembe vehető,
C: nem lehet kijelölést megbízhatóan a fajra alapozni.

3.1. melléklet

A területek kiválasztása során alkalmazott kritériumszintek

A veszélyeztetett, Magyarországon rendszeresen előforduló fajokkal kapcsolatos szintek		
Faj	HU1: globálisan veszélyeztetett faj élőhelye	HU2: Közösségi jelentőségű állományok
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	10000	40
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)		270 pár
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)		
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)		200 pár
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)		
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)		
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)		
Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)		15 pár
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	20 pár	500
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)		
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	10 pár	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)		
Daru (<i>Grus grus</i>)		1550
Erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)		
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)		2300
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)		4000
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)		
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)		200
Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)		
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)		
Gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)		400
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)		700
Halászsas (<i>Pandion haliaeetus</i>)		
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)		
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)		
Haris (<i>Crex crex</i>)	20 pár	45 pár
Havasi lile (<i>Charadrius morinellus</i>)		1000
Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>)		
Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)		220 pár
Karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)		
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)		180 pár
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)		
Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)		
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)		
Kerti sármány (<i>Emberiza hortulana</i>)		
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)		
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)		16 pár
Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)		340
Kis héja (<i>Accipiter brevipes</i>)		
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	10 pár	
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)		1000
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)		
Kis lilik (<i>Anser erythropus</i>)	15	1000

3.1. melléklet folyt.

Faj	HU1: globálisan veszélyeztetett faj élőhelye	HU2: Közösségi jelentőségű állományok
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)		
Kis vízicsibe (<i>Porzana parva</i>)		55 pár
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)		40 pár
Közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)		
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)		6000
Lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)		
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)		120
Örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)		
Pajzsoscanó (<i>Philomachus pugnax</i>)		33000
Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)		
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	2 pár	
Pettyes vízicsibe (<i>Porzana porzana</i>)		100 pár
Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)		
Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>)		11000
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)		
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	5 pár	
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)		
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)		250
Székicsér (<i>Glareola pratincta</i>)		100
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)		45 pár
Sziki pacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>)		
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)		
Törpe vízicsibe (<i>Porzana pusilla</i>)		40 pár
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)		55 pár
Törpesas (<i>Hieraaetus pennatus</i>)		37 pár
Töviszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>)		
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	30	
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)		398
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)		
Uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)		
Üstökögém (<i>Ardeola ralloides</i>)		15 pár
Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)		
Vékonycsőrű póling (<i>Numenius tenuirostris</i>)	3	
Vörös gem (<i>Ardea purpurea</i>)		50 pár
Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)		220 pár

Külön jelölés hiányában, a kritériumszintek egyedekben értendők. A telelő állományok esetén az állományszintként megadott mennyiség háromszorosát kell venni, egyedekben.

3.2. melléklet

A rendszeresen előforduló vonuló fajok küszöbértékei

Faj	HU3	Faj	HU3
Apró partfutó (<i>Calidris minuta</i>)	2100	Lócsér (<i>Sterna caspia</i>)	50
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	10000	Nagy bukó (<i>Mergus merganser</i>)	300
Barátréce (<i>Aythya ferina</i>)	10000	Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	3500
Bíbic (<i>Vanellus vanellus</i>)	70000	Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	1000
Billegetőcankó (<i>Actitis hypoleucos</i>)	15000	Nagy póling (<i>Numenius arquata</i>)	3500
Böjti réce (<i>Anas querquedula</i>)	20000	Nagy sárszalonka (<i>Gallinago media</i>)	250
Búbos vöcsök (<i>Podiceps cristatus</i>)	5000	Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	200
Bütykös hattyú (<i>Cygnus olor</i>)	900	Nyílfarkú réce (<i>Anas acuta</i>)	12000
Csörgő réce (<i>Anas crecca</i>)	10000	Parti lile (<i>Charadrius hiaticula</i>)	2400
Dankasirály (<i>Larus ridibundus</i>)	5000	Partifecske (<i>Riparia riparia</i>)	60000
Erdei cankó (<i>Tringa ochropus</i>)	10000	Pirosalábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	1500
Északi búvár (<i>Gavia stellata</i>)	750	Sárgalábú sirály (<i>Larus cachinnans</i>)	3500
Fehérszárnyú szerkő (<i>Chlidonias leucopterus</i>)	2300	Sárjáró (<i>Limicola falcinellus</i>)	400
Feketenyakú vöcsök (<i>Podiceps nigricollis</i>)	1000	Sarki búvár (<i>Gavia arctica</i>)	1200
Fenyérfutó (<i>Calidris alba</i>)	1200	Sarlós partfutó (<i>Calidris ferruginea</i>)	4500
Füstös cankó (<i>Tringa erythropus</i>)	720	Sárszalonka (<i>Gallinago gallinago</i>)	47000
Fütyülő réce (<i>Anas penelope</i>)	5500	Szárcsa (<i>Fulica atra</i>)	25000
Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)	13000	Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	100
Havasi lile (<i>Charadrius morinellus</i>)	1000	Szürke cankó (<i>Tringa nebularia</i>)	1800
Havasi partfutó (<i>Calidris alpina</i>)	14000	Szürke gém (<i>Ardea cinerea</i>)	3900
Hegyi réce (<i>Aythya marila</i>)	500	Tavi cankó (<i>Tringa stagnatilis</i>)	300
Heringsirály (<i>Larus fuscus</i>)	2000	Temminck-partfutó (<i>Calidris temminckii</i>)	3000
Kanalas réce (<i>Anas clypeata</i>)	4250	Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	22500
Kárókatona (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	2000	Üstökösreце (<i>Netta rufina</i>)	250
Kendermagos réce (<i>Anas strepera</i>)	1000	Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	3000
Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>)	700	Viharsirály (<i>Larus canus</i>)	16000
Kis goda (<i>Limosa lapponica</i>)	1000	Vízityúk (<i>Gallinula chloropus</i>)	10000
Kis lile (<i>Charadrius dubius</i>)	3200	Vörösnyakú lúd (<i>Branta ruficollis</i>)	700
Kis póling (<i>Numenius phaeopus</i>)	5300	Vörösnyakú vöcsök (<i>Podiceps grisegena</i>)	1000
Kis sárszalonka (<i>Lymnocyptes minimus</i>)	660		
Kis sirály (<i>Larus minutus</i>)	680	A kritériumszintek egyedekben értendők.	
Kis vöcsök (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	1000		
Kőforgató (<i>Arenaria interpres</i>)	700		
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)	6000		

4. melléklet

A javaslatétel során figyelembe vett fajok, az országos szinten öt legnagyobb állománnyal rendelkező területeik feltüntetésével

(Amennyiben az ötödik helyen több terület holtversenyben szerepelt, csak egy terület esetében alkalmaztuk a HU5 kritériumot a kijelölésnél. Az önfenntartásra képtelennek ítélt állományokat – nagy testű ragadozómadarak esetében három pár alatt, egyéb fajoknál tíz pár alatti – ugyancsak nem vettük figyelembe e kritérium esetében. Azokat a területeket, ahol a fajra a HU5 kritériumot nem alkalmaztuk, dőlt betűvel tüntettük fel.)

Faj Species	Legfontosabb területek (minimális állományszám, pár) 'Top' sites (minimal population, pair)
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	Alsó-Tisza-völgy (500), Hortobágy és Tisza-tó (350), Béda-Karapancsa (320), Szigetköz (200), Hanság (200)
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	Genenc (20), Béda-Karapancsa (10), Belső-Somogy (8), Szigetköz (8), Szatmár-Bereg (5), Bodrozug-Taktaköz (5)
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (320), Bodrozug-Taktaköz (100), Hevesi-sík (60), Kis-Balaton (40), Borsodi-Mezőség (40), Fertő (40)
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (10), Tiszaaljár-bokrosi-ártér (1), Alsó-Tisza-völgy (1)
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (8), Mátra (3), Tolnai-Hegyhát (3), Bükk (3), Szatmár-Bereg (2), Felső-Tisza (2)
Bölgőbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (220), Sárvíz-völgy (30), Fertő (25), Alsó-Tisza-völgy (20), Bihari-síkság (20), Bodrozug-Taktaköz (20)
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (60), Belső-Somogy (60), Bodrozug-Taktaköz (50), Pacsmagi halastavak (50), Alsó-Tisza-völgy (40), Kis-Balaton (40)
Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	Aggteleki-karszt (40), Putnoki-dombság (25), Karancs-Medves (10), Mátra (10), Bükk (6)
Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	Hortobágy (600)
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (50), Bükk (30), Aggteleki-karszt (23), Északi-Bakony (20), Őrség (15)
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	Bodrozug-Taktaköz (300), Kis-Balaton (300), Borsodi-Mezőség (150), Hortobágy és Tisza-tó (150), Solti-síkság (100)
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (250), Szatmár-Bereg (120 pár), Bodrozug-Taktaköz (100), Borsodi-Mezőség (80), Közép-Tisza (80) – a határos településeken

4. melléklet folyt.

Faj Species	Legfontosabb területek (minimális állomány nagyság, pár) Top sites (minimal population, pair)
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	Börzsöny (80), Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (60), Bükk (40), Északi-Bakony (40), Mátra (25), Karancs-Medves (15)
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	Gemenc (30), Belső-Somogy (15), Bodrozug-Taktaköz (10), Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (10), Béda-Karapancsa (10), Északi-Bakony (10)
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	Fertő (100), Hortobágy és Tisza-tó (80), Kolon-tó (30), Kis-Balaton (30), Alsó-Tisza-völgy (30)
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	Solti-síkság (40), Bihari-síkság (35), Borsodi-Mezőség (17), Cserebökényi puszta (15), Alsó-Tisza-völgy (14)
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	Solti-síkság (200), Alsó-Tisza-völgy (80), Cserebökényi puszta (18), Sárvíz-völgye (15), Hortobágy és Tisza-tó (15), Bihari-síkság (15), Vásárhelyi-puszta (15)
Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	Aggteleki-karszt (140), Zselic (100), Bükk (60), Északi-Bakony (44), Gerecse (40), Őrség (40)
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (15), Kiskunsági szikes puszták térsége (10), Bodrozug-Taktaköz (5), Hanság (5), Szigetköz (5), Dévaványai-sík (5)
Haris (<i>Crex crex</i>)	Bodrozug-Taktaköz (210), Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (161), Szatmár-Bereg (100), Felső-Tisza (100), Borsodi-Mezőség (50)
Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (250), Péteri-tó (250), Tiszaalpar-bokrosi-ártér (90), Alsó-Tisza-völgy (60), Dinnyési-Fertő és Velencei-tó (58)
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	Hortobágy (200), Solti-síkság (150), Borsodi-Mezőség (80), Hevesi-sík (60), Bihari-síkság (50)
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (120), Sárvíz-völgye (40), Alsó-Tisza-völgy (25), Dinnyési-Fertő és Velencei-tó (23), Fertő tó (10), Nagy-berek (10)
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	Hevesi-sík (10), Borsodi-Mezőség (8), Dél-Heves-Jászság (5), Hortobágy és Tisza-tó (4), Gerecse (4), Gemenc (4)
Kígyászölyv (<i>Circus gallicus</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (8), Bükk (6), Gerecse (4), Aggteleki-karszt (3), Mátra (3)
Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	Dráva (5)
Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (80), Kis-Balaton (10), Alsó-Tisza-völgy (1), Tiszaalpar-bokrosi-ártér (1)
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	Bodrozug-Taktaköz (350), Alsó-Tisza-völgy (100), Hortobágy és Tisza-tó (60), Béda-Karapancsa (55), Kiskunsági szikes tavak térsége (50), Tiszaalpar-bokrosi-ártér (50)

4. melléklet folyt.

Faj Species	Legfontosabb területek (minimális állomány nagyság, pár) Top sites (minimal population, pair)
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	Hevesi-sík (300), Hortobágy és Tisza-tó (220), Borsodi-Mezőség (100), Gerje-sík (80), Bihari-síkság (80)
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	Bodrozug-Taktaköz (200), Kis-Balaton (100), Hortobágy és Tisza-tó (60), Alsó-Tisza-völgy (20), Borsodi-Mezőség (18)
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	Kis-Balaton (250), Alsó-Tisza-völgy (120), Kis-Sárrét (75), Solti-síkság (50), Hortobágy és Tisza-tó (40)
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (700), Alsó-Tisza-völgy (310), Bodrozug-Taktaköz (300), Kis-Balaton (250), Kolon-tó (80)
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (6), Mátra (6), Dél-Heves-Jászság (5), Hevesi-sík (5), Bükk (5)
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	Bodrozug-Taktaköz (15), Szigetköz (5), Alsó-Tisza-völgy (3), Hanság (3), Dél-Hevesi-sík (2)
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Belső-Somogy (13), Gemenc (7), Közép-Tisza (4), Dráva (3), Béda-Karapancsa (2), Alsó-Tisza-völgy (2), Kiskunsági szikes tavak térsége (2)
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	Borsodi-Mezőség (80), Hevesi-sík (60), Kiskunsági szikes puszták térsége (40), Gerje-sík (35), Alsó-Tisza-völgy (25)
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	Solti-síkság (10), Alsó-Tisza-völgy (3), Vásárhelyi-puszta (2)
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	Kiskunsági szikes puszták térsége (15)
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	Alsó-Tisza-völgy (120), Solti-síkság (10), Sárvíz-völgy (6-25), Kiskunsági szikes puszták térsége (2)
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (4)
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	Hortobágy és Tisza-tó (190), Fertő (80), Kis-Balaton (75), Kis-Sárrét (51), Alsó-Tisza-völgy (47)
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	Dévaványai-sík (350 pd), Kiskunsági szikes puszták térsége (300 pd), Bihari-síkság (80 pd), Mosoni-síkság (65 pd), Hortobágy (50 pd), Solti-síkság (50 pd)
Ugartyúk (<i>Burhinus oedinenus</i>)	Kiskunsági szikes puszták térsége (25), Kiskunsági szikes tavak térsége (15), Hevesi-sík (10), Gerje-sík (10), Cserebökényi puszta (8)
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (4), Bodrozug-Taktaköz (3), Mátra (3), Szatmár-Bereg (2), Bükk (1), Börzsöny (1), Pilis (1), Karancs-Medves (1)
Üstökögém (<i>Ardeola ralloides</i>)	Alsó-Tisza-völgy (110), Bodrozug-Taktaköz (50), Hortobágy és Tisza-tó (40), Péteri-tó (20), Kis-Balaton (20)
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	Bodrozug-Taktaköz (200), Alsó-Tisza-völgy (86), Hortobágy és Tisza-tó (80), Béda-Karapancsa (45), Kis-Balaton (40), Fertő (40)

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ANP(I): Aggteleki Nemzeti Park (Igazgatóság)
BFNP(I): Balaton-felvidéki Nemzeti Park (Igazgatóság)
BNP(I): Bükki Nemzeti Park (Igazgatóság)
DDNP(I): Duna-Dráva Nemzeti Park (Igazgatóság)
DINP(I): Duna-Ipoly Nemzeti Park (Igazgatóság)
FHNP(I): Fertő-Hanság Nemzeti Park (Igazgatóság)
HNP(I): Hortobágyi Nemzeti Park (Igazgatóság)
ha: hektár
IBA: nemzetközi jelentőségű madárélfhely (Important Bird Area)
KNP(I): Kiskunsági Nemzeti Park (Igazgatóság)
KMNP(I): Körös-Maros Nemzeti Park (Igazgatóság)
KöM: Környezetvédelmi Minisztérium
MME: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
NP: nemzeti park
ŐNP(I): Órségi Nemzeti Park (Igazgatóság)
pd: példány
SPA: különleges madárvédelmi terület (Special Protection Area)
TK: tájvédelmi körzet
TT: természetvédelmi terület
TvH: Természetvédelmi Hivatal